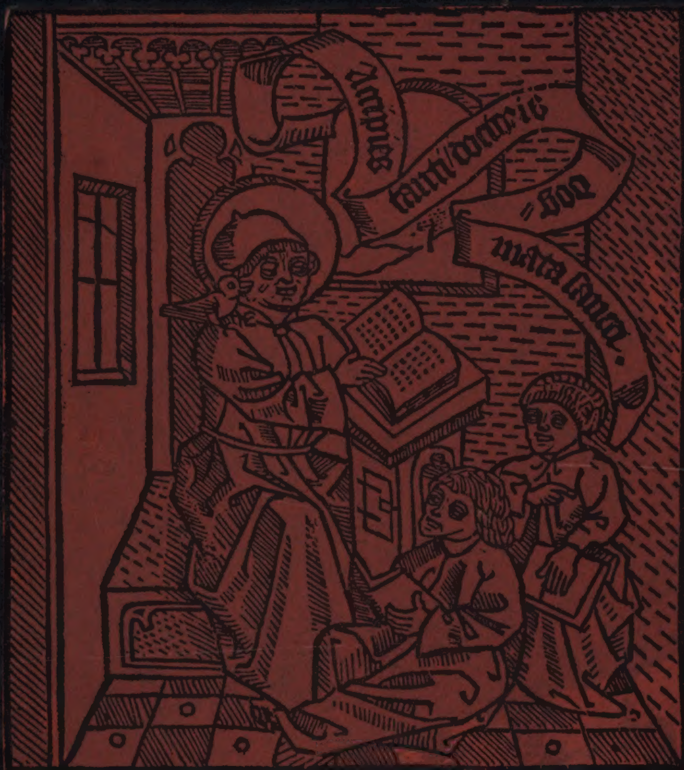

THE EARLIEST "ACCIPIES" WOODCUT

Edward Pole —

Rector hujus Parochiae de

Templeton

1843 —

Rev. E. Pole,
Rackenford Rectory,
MORCHARD BISHOP,
N. Devon

Wm [illegible]

"Ces distiques moraux, attribués à Caton le censeur, mort l'an 148 avant Jésus-Christ, sont d'un auteur du VII.e ou VIII.e siècle." Santander.

See also Ames and Herbert's Typographical Antiquities, Edited by Dibdin, Vol. 1 p. 145

It is impossible (assays Mr Santander) if the author of these distichs lived before Christ 148, How could he advise a farmer (such as I am) to consult Virgil upon the culture of the earth? Virgil lived only 70 or 80 before Christ —

Vide Librum 2dum de hoc opere —

1843.

Printed

Anno Salutis

MCCCCXCIIII

1494.

Per Henricum Quintell
in Colonia.

Catho cum glosa et moralisatione.

S Ummi deus largitor premij. via constās. fons refrigerij terre vices obtem perans a quo stillationis grē plenitudo sitienti mihi doctrine pocula salutaris domū cōferat grē. vt stil9 meus ebetatus corpore desidia denigratus. ociorūqꝫ rubidine excellentissimis efficacissimisqꝫ doctrine dotibꝫ acuatꝫ. ꝛ vt sensus meus interior excecatus erroris nebulo ꝛ cecitatis pfossus cuspide elimante lugubri pncipe tenebraꝝ luminoso fulgure diuine pneumatis misericorditer illustrentꝫ. Ob hoc fratres charissimi deprecemur omnes vnanimes summū fontē misericordie, vt insulsus nr̄m cordiū infundat rorē carismatis vt spūs nr̄ inclusus ossibꝫ carnis pondere ad summorūꝫ bonoꝝ eleuetꝫ noticiā. ꝛ cor nr̄m velatū fantasmatibꝫ lintheo carnis exutus summū bonū intelligat. intelligēdo diligat. diligēdo possideat. ꝛ sic mūdificetur a vicijs. sanctificetꝫ a dn̄o. ꝛ p opationes corpis memorias adipiscatꝫ eternitatis gl'iam situatus irreuocabiliter inter cōciues sctōs ecclesie triumphantis vbi sedet vnica trinitas maiestatis in solio suauiter disponens diuina celestia siue terrestria. vidēs eternitatis in speculo cuncta pterita. psentia et futura. quod nobis tribuat plasmator omniū cuius regnū est permanens sine fine.

L Egimus in cantico puerbiorum Salomonis. Filimi bibe aquā de cisterna tua. ꝛ fluenta putei vt fontes tui dirigentꝫ foras in plateis aque spergentꝫ. Fili9 qn̄qꝫ dicitꝫ rōe generatōnis. vn̄ Fili9 ante diem patrios incurrit in annos. Qn̄qꝫ rōne fructificatōis ꝛ informatōis. Unde in psalmo dr. Uenite filij audite me. timorē dn̄i docebo vos. ꝛ ita accipitꝫ hic Item bibere est verbū neutrale. bibere em̄ ponitꝫ p intelligere. Un̄ in Alexādro Atqꝫ hec dicentē vigili bibit aure magistrū. bibit. id ē intelligit Itē hoc nomē aqua licet multas habeat significatōnes. tn̄ prout hic accipitꝫ vt idē est ꝙ sapientia. Unde in libro sapientie dr. Et aqua sapiētie salutaris potauit eos. Et in Isaia dr. Oms sitiētes venite ad aquas. id ē ad sapientiā vel ad doctrinam suscipiendam.

Item notandū est. ꝙ aqua abluit immundicias. sedat sitim. refrigerat calorē. fecūdat animū. ꝛ ē cōis. Et a sili doctrina sapiētis abluit prauos mores. vn̄ Salomon in puerbijs dr. Argue sapientē ꝛ diliget te. doce iustū ꝛ festinat accipere scꝫ doctrinā ꝛ correctōnem. Et sicut aq̄ abluit sordes exteriores. ita simil'r sapientia interiores. Sedat sitim. id est cupiditatem ꝛ auariciam. vnde in euangelio dicitꝫ. Qui bibet ex hac aqua nō sitiet ineternū ꝛc. Refrigerat motus illicitos. ꝛ lasciuiā carnis contra rōnem homis impetum facientes. facūdat aīm auditoris. vnde in Alexandro dicitur. Imbuit arrigua in fecundās imbribus aurē. id est doctrinā animū fecundantem. Item debet etiā esse cōmunis. qꝛ quāto quis alios instruit. tanto sibi magis scientiā multiplicat et acquirit Iuxta illud. Qui alium docet seipm instruit. Scientia etiā sic describitꝫ Scientia ē thesaur9 incompabilis nobilis animi possessio. q̄ distributa

per ptes suscipit incrementū. et auaꝝ dedignatur possessorē. nisi distribuatur cito elabitur. De cōmendatione vero philosophie ita dicit mgr Cristianus. Sicut auꝝ eu thesauꝝ acqre scie. dꝫ emi neqt demi veneno malicie fraudes furū deteres muꝝ nō timet scia. pfert mores et honores. et irritat vicia. Hāc acqre opis mire ē ipam petentibꝫ. hac ditatꝰ honoratꝰ modis ceris oibꝫ Itē scia ē qdā thesaurꝰ q nec igne cōburitur. nec tinea corrodit. quē latro nō expoliat. nec sinit hoīem in anxietate mori Iteꝫ de cōmēdatōne pro phie dicit Tullius. O dux vite mirabilis ꝟtutū ornatrix vicioꝝ expurgatrix. curaꝝ remotio ad eterne btitudinis meritū te extēdis Itē Salomō dicit de scia. O filioli mei doctrinā magis q̄ thesauꝝ diligite. Uñ qdā. Plꝰ pbo thezauꝝ docti q̄ diuitꝫ auꝝ Itē cisterna est cōcaua aq receptiua resonās. Per cisternā pro mēs hoīs in h loco designatur. Mens em hoīs dꝫ eē p hūilitatē cōcaua et sic aq doctrine receptiua. Uñ in canticis. Purpura regis tenalibꝫ iūgitur. i. recordatio passionis xpi. q ē menti hoīs sitis. qr dꝫ eē cōcaua p hūilitatē. resonās p instructionē et informatōem. Ut g pdicta autoritas breuiter colligatur bibere aquā de cisterna ē mētē hoīs audire et intelligere et memorie cōmendare sciam et doctrinā fluenta putei diriuari. fontes foras et in plateis aquas spargere. nihil aliud existimo nisi sapiētiā libenti aīo vniuersos et singulos ꝟtutibꝫ et sciētijs informare. Cū igitur de cisterna pñtis opusculi possit haurire qlibet potū scie salutaris qd apparet p pmū mādatū huiꝰ libelli cū sit de timore dñi quē sapientie totius esse cōstat ordiū. qd etiam satis innuit autor ille nos inuitās ad sapiētiā vbi dicit (Ut sapiēs viuas audi q dicere possis) subiūgēs. Ergo addes et q sit sapientia disce legēdo. Quod siqdē satis elicitur ex interptatōne vocabuli. Catho em grecoꝝ ydeomate alantis sapientis dr. idcirco pñtis carminis sapientissimꝰ coherens dogmatibꝫ. qr nihil ē dicit Boetius cuius ortū causa legitima nō pcedat in huius ortum libꝰi sine principio cām quadruplicē (que cōcurrit ad cōstitutōem rei cuiuslibet) inqramus materialē scꝫ et finalem efficientē et formalem. Causa materialis igitur siue materia huius libri qd idem est sunt qttuor virtutes cardinales. scꝫ prudentia. iusticia fortitudo. temperantia. que dicunt cardinales methaphorice qr sicut ostiū vertatur in cardine. ita omes alie virtutes ad istas qtuor. vt species ad sua genera principaliter reducunt. Prima introducitur scꝫ prudētia. p prudētiā introducitur in scientijs et ꝟtutibꝫ homo prudēs. q sic describitur. Prudentia est virtus p quā homo que cogitat vel que agit ad lumiaria dirigit rōnis. Uel sic describitur fm Tulliū. Prudentia bonarum malarūq rerū cognitio siue descriptio cum electione vnius et detestatione alterius. Hanc cōmendat vbi dicit (Cōsultus esto) Eiꝰ aūt sūt tres species. scꝫ intellectus siue intelligentia qd idē est q ratio siue prudentia. et memoria. prima sic describitur. Intelligētia ē p quā animꝰ ad audiendum licite trahitur. et hanc tangit vbi dicit (Precepta mea ita legito vt intelligas) et ibi (Anteq̄ voceris etc) Scda sic describitur. Ratio siue prudentia est ɔtrarioꝝ vicioꝝ cautela. et hāc tāgit vbi dicit (Foro te para) Tercia sic describitur. Memoria est virtus ad dimittendū vicia virtutes recolens. Uñ Seneca. Inter omia nature comoda nihil dignius memoria reperitur. et hoc tangitur ibi (qd legeris memento) Scda vero pncipalis

dirigit scȝ iusticia.qꝛ ꝑ iusticiā ad regna celestia dirigit hō iust⁹.q̄ sic de-
scribit. Justicia ē ꝟtus cōseruatrix hūane societatꝫ q̄ iure cōitatis cōfert
vnicuiqꝫ qđ suū ē. Et ē duplex iusticia.scȝ naturalis ⁊ positiua. Justicia
naturalis ē vis increata que naturalit̄ inexistit. Sȝ iusticia positiua ē q̄
vnicuiqꝫ(quod suū ē)attribuit.scȝ deitati cultū ⁊ obediētiā hūanitati
iura. Et hoc multiplr̄.scȝ maiori reuerētiā. cōpari ꝯcordiā. minori di-
sciplinā.sibiij p̄i cōpunctōem.⁊ penitētiā ꝑ peccatis.⁊ h̄ tangit̄ ibi(Stu
de agere qđ iustū est) Eius qnqꝫ sunt species.scȝ pietas. religio. gr̄a
obseruātia.veritas. Prima sic describit̄. Pietas ē veritas ꝑ quā hō pri
mo etiā in creatura se benignū ondit.⁊ h̄ tāgit̄ ibi cū dr̄ (parētes ama)
Scđa describit̄ sic. Religio ē virt⁹ ꝑ quā hō reddit deo qđ suū ē .scȝ
obediētiā ⁊ honorē.de q̄ dr̄ ibi(deo supplica) Tercia sic describitur
Gratia ē ꝟtus q̄ deo ⁊ hoīb₉ reddit amabilē possessorē .de q̄ dr̄ ibi(salu
ta libenter) Quarta sic diffinit̄. Obseruātia ē obseruatio dignitatis
in aliq̄.vel ꝟtus q̄ disponit hoīem vt impendat cuilibet reuerētiā q̄lē dȝ
Juxta illud. Maiori cede.minorē ne cōtempseris Quinta sic diffinit̄
Ueritas est ꝟtus q̄ viciū duplicitatis seducēdo adhorret.scȝ falsitatē.
qꝛ falsitas ē duplicitatꝫ viciū seducēdo. Juxta illud(Nil mētire) Ter
cia ꝟtus pncipalis vincit scȝ fortitudo. Fortis eñ q̄libet dȝ in hac lachry
maꝝ valle spūales hostes mūdū videlȝ carnes.⁊ demonē virilit̄ expug-
nare.qꝛ mūd⁹ caro demonia diuersa mouēt p̄lia. Nec aūt diffinit̄ i hūc
modū. Fortitudo ē ꝟtus.ꝑ quā anim⁹ aduersis nō frangit̄. nec ꝓspe-
ris eleuat̄. Uel sic. Fortitudo ē ꝑiculoꝝ sine rōnis turbatōne susceptō-
neqꝫ laborū diuturna ꝑpessio.de q̄ dr̄ ibi(pugna ꝓ patria) Uel sic For
titudo ē vis aggrediendi ardua.tollerandi aduersa. q̄a nihil insupabile
forti. Et alibi. Jn via virtutis nulla est via . Hec aūt hȝ tres filias. scȝ
magnificētiā.patientiā.⁊ ꝑseuerātiā. Prima ꝟo sic diffinit̄ Magnificē
tia est virtus q̄ res difficiles ꝓ posse aggredi non abhorret.vt habet̄ ibi
(pugna ꝓ patria) Scđa vero sic diffinit̄. Patiētia est virtus ꝑ quam
hō fortune minas equo animo sustinet. Uñ illud(Patere legē quā tule
ris ipe) Tercia sic diffinit̄. Perseuerantia ē virtus q̄ facit hoīem cum
spe de bono in melius ꝓuehi. Juxta illud(virtute vtere) Quarta ve
ro pncipal̄r tēperat.scȝ tēperātia . Et describit̄ sic . Temperantie est pie
et sobrie viuere in hoc mūdo.⁊ abstinere a carnalib₉ desiderijs. q̄ dicunt̄
aduersus aīam militare. Uñ prudētius. Feruēt bella horrida .feruent
ossib₉ inclusa ⁊c̄.qꝛ caro ꝯcupiscit aduersus spm̄.spūs aūt aduersus car
nem ⁊c̄.q̄ sic diffinit̄ aliter. Tempantia est virtus cohibens motus illici-
tos suasu ꝓsperitatis in nos impetū facientes. Uel sic Tempantia est
virtus cogitatōnes impetuosas cohibens illicitasqꝫ refrenans . Uel sic
Tempantia est virtus in rōnis libidinem.et in alios motus illicitos fir
ma dñatio.q̄ tangit̄ ibi(Uino te tempa .cōuiua raro)q̄ triplicem parit
ꝓlem.scȝ cōtinentiā.clementiā.⁊ modestiā. Prima sic describit̄. Conti
nentia est virtus cohibēs mot⁹ carnis illicitos. Uñ illđ(Jrasci abs re
noli) Scđo sic diffinit̄. Clemētia est virt⁹ per quā erga oēs ita nos
habem⁹ ꝙ de nobis conq̄ri nemo p̄t. Uñ illđ (Bland⁹ esto) Tercia
sic diffinit̄. Modestia est virtus vestiū ⁊ ciboꝝ q̄rens vtilitatem et non
supfluitatē. Uñ illud(Uerecundiā serua) Et sic pȝ q̄ sit cā materialis

Que materia huius libri Intētio versaꝛ circa materiā.scꝫ circa p̄dictas
virtutes et earū species. Intentio em̄ autoris est non tm̄ carnalē filiū sed
vniuersos homines instruere quos more boni vicarij specialiter appellat
filios.qꝛ a via viciorum erronea ꝑ precepta sua salutifera intendit ad viā
reducere veritatis. Causa vero finalis est vtilitas q̄ est in priuata quātuꝫ
ad ꝓpriuꝫ filium.et cōmunis quantū ad nos.scꝫ vt ꝑlecto libro. extirpa-
tis vicijs more prudentis agricole virtutū semina nostris in cordibus in-
seramus.⁊ sic vtriusqꝫ vite calamitatē ⁊ miseriā ꝑ dei adiutoriū euitemꝰ
Causa efficiens est ignota.id est ignote autoritatis.qꝛ presentis opis au-
tor ignoraꝛ.hinc est ꝙ iste libellus dꝛ apocriphus.ab apos qđ est valde.⁊
cripos qđ est obscurū vel dubium. Valde em̄ dubium est ⁊ obscurū q̇s
cōposuit p̄sens opus. In publicis em̄ ethicorū sententijs duos tm̄ catho
nes legitur fuisse quoꝝ vnus dicebatur. Censorius a censeo,censes. qꝛ in
vrbe rhomana de moribus hoīm censor erat. quem constat ante tempus
Julij cesaris expirasse. Alius vero dicebaꝛ vticensis ab vtica ciuitate in
qua seip̄m venenū hauriens interfecit. Maluit em̄ vitam finiri corporeā
qꝫ sub imperio cesaris amittere libertatem.sed constat ꝙ neuter istorum
hoc opus cōposuit Alter em̄ vt dictū est ante tempus. Julij cesaris expi
rauit Alter in tp̄e Julij vt pretactū est seip̄m veneno interfecit. Sed cō-
stat liq̇do Lucanū fuisse post Juliuꝫ.q̇ facta eius descripsit.de quo in h̄
opere habemus.scꝫ(Si rhomana cupis et punica noscere bella Lucanū
queras ⁊c. Patet ergo autorē huiꝰ libri post Lucanū fuisse.⁊ nulla au
toritas testaꝛ fuisse terciū Cathonē: nisi illū de q̊ dixit derisorie. Juuena
lis.scꝫ. Tercius e celo cecidit catho. Hoc aūt dicebat de quodā q̇ religio
sum se fingebat. Alij aūt dicunt ꝙ Seneca hoc opus ꝯposuit. Alij vero
dicūt ꝙ Johes chrisostomus ita dictus a crisis qđ est auꝝ. ⁊ thomos qđ
est os.q̄si habēs os aureū.hoc est facundiam desiderabilem suꝑ aurū ⁊ la
pidem preciosum. Vñ p̄t dici Jndiscussa manet ⁊ adhuc sub iudice lis ē.
Dicunt tñ q̇dam ꝙ sic intitulatur. Incipit ethica Cathonis. id est mora
lis scia.nō qꝛ Catho ꝯposuit.sed qꝛ ille q̇ ꝯposuit ip̄m Cathonis nomē
vt esset autorisabilior appellauit. Et sic patꝫ cui parti philosophie suppo
natur.scꝫ ethice Ethis em̄ grece mos latine dicitꝛ. ⁊ icos scientia quasi mo
ralis scientia. Tractat em̄ de moribꝫ ⁊ virtutibus Sunt em̄ tres par-
tes phie.s. Naturalis de qua tractant phisici. Rōnalis de qua tractāt lo
gici. Moralis de qua tractant autores qui loquunꝛ de moribus Sciētia
em̄ moralis est de expulsione vicij et adeptione virtutis Virtus em̄ sic de
scribitꝛ. Virtus est animi habitus.nature veneratio. moꝝ pietas. cultus
diuinitatis vel honestatis.honor hoīs.btitudinis meritum sempiterne.
Alius titulus assignatur sic. Incipit distigium Cathonis. ⁊ dicitur
a dya qđ est duo.stigos qđ est versus.quia sꝑ in duobus ꝟsibus vna au-
toris sententia ꝯtineꝛ. Alij dicūt ꝙ tytulus talis est. Incipit Tullius de
p̄ceptis Cathonis.qꝛ ip̄e fm̄ quosdā hoc opus ꝯposuit cū aggressus eēt
rhetoricā describēdam.sꝫ librū magis sub ꝑsone noīe autorisabilis.s. Ca-
thonis(vt legereꝛ libērius(nūcupauit. Cā vero formalis est modus agē
di.q̇ est duplex.ꝓsaicus scꝫ vt habetur in ꝓlogo. ⁊ metricus vt habetur
in execucione Vtitur enim stilo exametro opus suum per distinctiones
quatuor distinguendo
Notāduꝫ est ergo.ꝙ autor operi suo p̄mittit prologuꝫ. In cuꝰ prima

parte autor cōsiderans hoīes vltra modū secularibꝫ desiderijs inhiantes et a via veritatis remotos se daturū auxiliū pollicet̄. cum dicit (Cū aīad-uerterē ꝙ plurimos ⁊c̄.) In scd̄a vero pte allo q̄tur filiū suum ⁊ omnes sub ꝑsona filij sui eisdem bn̄ viuendi insinuans rōnem. cum dicit (Nunc te fili charissime ⁊c̄.) In tertia āt pte agitur de cultu diuino cū dicit. Itaqꝫ deo supplica ⁊c̄. In quarta vero pte agit de pietate ergo paren-tes ⁊ cognatos. vt ibi (Parentes ama Cognatos cole) In quinta et vltima pte agitur de ꝟtutibꝫ ⁊ scientijs et cautela viciorū ⁊ in hoc termi-natur prologus iste. Dicit ergo sic (Cū aīaduerterē ⁊c̄.) Notandū est ergo ꝙ hec particula (cum) multas habet significationes. qn̄qꝫ tenet copulatiue. vt hic Ego cū petro currimus. id est ego et petrus. Quādo qꝫ tenet̄ associatiue. vt cū dicit̄ Sancte dyonisi cū socijs tuis orate ꝑ no-bis. Quādoqꝫ informatiue. vt hic. Nomē ꝑcat substātiā cū qualitate ꝑ-pria ⁊c̄. Qn̄qꝫ em̄ tp̄s. vt hic. Cū locus affuerit te ꝓcor esse virum. Et etiā in hoc loco (Cū aīaduerterem ꝙ plurimos hoīes ⁊c̄.) Qn̄qꝫ notat cām. vt hic. Cuꝫ tu sis meus amicus debeo te diligere. Qn̄qꝫ significat instrumentum. vt hic. Cum gladijs et fustibus exierūt obuiam dn̄o ad capiendum eum. Qn̄qꝫ etiam significat dominiū. vt hic Iste vadit cuꝫ rege ⁊ rex cū eo. Quādoqꝫ vero vtilitatē notat. vt cū dicit̄. Pacem feci cū aduersario meo. Qn̄qꝫ significat cohabitatōem. vt hic. Iste morā tra-hit cū magistro in domo sua ⁊c̄. Qn̄qꝫ etiā ꝑcat ꝯtrarietatem. vt hic Fa-ctum est silentium in celo dū coluber. id est draco pugnaret cū michaele. i. cōtra michaelem. Qn̄qꝫ ꝑcat concomitantiam in loco. Vn̄ in euangelio Et tu cū illis eras. dixerunt iudei ad petrum qui calefaciebat se ad pru-nas cū ceperunt iesum. vn̄ꝰ. Copulat associat dat formā tempꝰa causam Instrumenta notat habitum simul et dn̄atur. Prodest aut habitat dat ꝯtra concomitatur. In h̄ aūt loco notat tempus hec dictio cuꝫ et ꝓcedit ꝟbum. qꝛ habet vim relationis in se inclusam. idem em̄ est cum aīaduer-terem. i. illo tp̄e quo aīaduerti. Vel potest teneri causatiue. q̄ tangit cām suscepti operis sicut patet Nis visis littera videat̄.

Um animaduerterem ꝙ plurimos homi-nes errare grauiter in via morum: Suc-currendum et consulendum opinioni eorum estimaui. maxi-me vt gloriose viuerent. et honorem contingerent.

(Animaduerterem) id est vertendo in animo meo (perciperem) id ē sepe cōsiderarem vel cogitarem. Et nota ꝙ animaduerto tis duas habet significatōes quia animaduerto tis prout est depones idem est qḋ punio. Vn̄ apl̄us Animaduertendi sunt facinorosi. quia bruti ad bruta sunt ad humana descendentes vel declinātes. id est pctā. humanū enim est peccare. sꝫ diabolicum in peccatis perseuerare. Et ibi lex aīaduertit

id est punit. et animaduerto tis neutrũ idem est quod cogitare (q̃plu-rimos) id est valde plurimos. quia multi sunt vocati pauci vero electi.

Et notandum ꝙ hec dictio (q̃) multipliciter sumitur qñq3 associatiue. quandoq3 augmentatiue. quandoq3 comparatiue. quandoq3 negatiue. vñ⁹ Associatiue qñ ponitur. vt ꝓbat ille Verbula q̇ tulit hic currit cum tam vir q̃ mulier. Denotat augmentum q̃. testatur catho dicens. In mores grauiter nunc vir q̃ plurimus errat. Cõparat interdum ve-sus hic exempla probabũt. Fortis alexander clarius q̃ fortior extat Ab negat interdum sicut dauid probat esse. Res bona sperare domino stat ꝑncipibus q̃. Quandoq3 augmẽtatiue. vt q̃plures id est valde plures. Sed cum dico q̃plurimos ibi capitur q̃ tm̄modo ad ornatum. quia vltra superlatiuum gradum non est augmentatio (Homines) dico. qa debent esse rationales. sed per prauam vitam facti sunt brutales (errare) id est erroribus vacare. et vicijs. ⁊ a via veritatis et virtutis et rationis discedere (grauiter) id est ad grauamen anime sue. et per hoc innuit illos non tantum venialiter. sed etiam mortaliter delinquentes (in via moruz) id est cum deberent esse in via morum bonorum. et in ratione et in sciencia ⁊ in noticia veritatis. Et notandum ꝙ aliud est errare in via morum et fidei. aliud extra viam morum et fidei. In via morũ errant illi q̇ quandoq3 vicijs inherent. extra viam morum errant. quia illi semper vicijs inherent. Potest ergo dici ꝙ pagani errant extra fidem catholicam. christiani vero peccantes in fide catholica. Cum ergo eos ita perciperez virtutibus deficere ⁊ erroribꝫ deuiantes (existimaui) id est in corde meo bonum esse proposui et valde vtile cogitaui ⁊c̄. (fore) id est futurum esse. Unde illud Dic de venturis fore. de presentibus esse. ⁊ Ouidius Esse quoq3 in fatis reminiscitur affore tempus id est futurum esse (Succurrendum) id est subueniendum per aliquem tractatum ad auxiliandum q̄ntuz ad tempus et (consulendum) id est consilium prebendum q̄ntum ad animam et q̄tum ad corpus. quia vtrumq3 indiget consilio (opinioni) id est praue estimationi (eorum) taliter delinquentium. quia credebant se bene viuere et non bene viuebant et sic fallebantur quia fallitur incipiens cum se putat esse scientem. Similiter putabant bona esse mala. Versus Stultus stulticiam semper putat esse sophiam. qa opinio ē rerum incertarum sub nulla firma ratione existimatio. Unde (opinio) est fama eorum vt recuperarent per mea documenta siue dogmata bonam famam (maxime) id est precipue (vt gloriose viuerent) id est vt viuerent virtuose et honeste in hoc seculo. qꝛ dicit phus qui viuit inhoneste. nõ viuit Unde infra. Nam sine doctrina vita est quasi mortis imago (gloriose) id ē glorificato ꝑ id deo. quia dicitur Qui gloriatur in dño glorief (et honorem contingent) id est secularem dignitatem cõsequerentur ꝑ bonos mores. et honorem vite per bonam famam vel vitam

Nunc te fili charissime docebo. quo pacto mores tui animi componas. Igitur mea precepta legito. vt intelligas; Legere enim et non intelligere negligere est

Hic incipit scda ps huius phemij in qua filium suuz alloquitur ⁊ sub psona filij autorem quelibet. eidem bene viuendi insinuamus rationem Uel sic autor iste alioꝝ poetarum bñ scrutantiū tria facit. ponit vbi dicit (Cum aīaduerterē) Inuocat vbi dicit (Nunc te fili charissime) Narrat vbi dicit (Si deus est animus) Finita ergo ꝓpositione accedit ad inuocatōem inuocās filiū suū. ⁊ sub psona filij oēs alios alloquēs in hūc modū. O charissime fili p hoc ꝙ dicit (charissime) captat beniuolentiā. p h ꝙ dicit (fili) oñdit se habere cum eis amiciciam ampliorē. Qđ patz. qꝛ filius alicuius est aliqñ carus vicinis. carior cognotis. carissimus vero patri ⁊ matri. ⁊ sic loqtur expꝛssiue (docebo te). i. tibi ꝯsulaz (q̊ pacto). i. quo ordine vel q̄ rōe. vel (quo pacto). i. quo pacis actu. qꝛ pactū nō est pluriū sed duoꝝ id est consensus et conuentio. vel pactū est inter diffidentes affectu gratie ꝯditio diffinita (cōponas). i. ad aptes ⁊ informes (mores tui animi). i. cogitationes tui animi vel motū tui animi. id est animū tuuz ad hoc vt sis moriginatus ⁊ virtuosus. Uel sic. docebo te. i. instruā. quo pacto. id est quo modo. ꝯponas. id est simul ponas. mores tui animi. i. oīes ꝟtutes cardinales per quas mores et alias ꝟtutes acqrimus. per quas etiam debēt tam cogitationes animi q̄ operatōnes ⁊ locutōes corporis dispensari. Et bene dicit ꝯponas. id est simul ponas. qꝛ quatuor virtutes cardinales scꝫ iusticia. prudentia. fortitudo temporantia sunt sorores talis nature ꝙ nūq̄ se deserūt. ⁊ q̄ habet vnā habet reliquas. ⁊ qui caret vna alijs oibus spoliatur (Igitur) illatiue legatur. qm̄ qdem ita est ꝙ filius meus es et volo te docere. qꝛ p̄cepta patris bona st ad filiū (legito) id est colligito. vel (legito). i. p lectōes discito. (mea p̄cepta). i. mea documenta (ita). i. tali modo ⁊ tali aspectu (vt intelligas). i. intus legas ⁊ retineas ⁊ ad memoriā reducas. et noli obliuioni tradere. Legito dr q̄tū ad litteram vt intelligas q̄tum ad sensum qꝛ littera occidit spūs aūt viuificat. vñ Thobias Perimit puersa legentem littera viuificat spiritualis honor. Legere. id est lectiones audire ⁊ litteram exterius ⁊ corticez (eīn). i. certe. et non intelligere. id est non intus legere. sensus qui latet in littera nec memorie commendare immo obliuini sicut pueri. negligere. id est audita vilipendere. quia dicit philosophus ꝙ lectio lecta non intellecta est res neglecta. Unde Paulus. Lectionez doctrine noli negligere sed gratiam que vite est quasi di. est contemptor lectionis. qui animum suuz ad instructionis documentum non applicat. Et qui doctrinam contēnit seipsum decipit et seducit. Dicit Isidorus. ꝙ ad virtutes difficile ꝯsurgimus. ad vicia vero sine labore dilabimur (Itaq̄ deo supplica)

Terminata secunda pticula in quo filium suum ⁊ quemlibet sub persona filij ad legendum et ad intelligendum sua documenta allicit. In hoc loco terciam aggreditur particulam huius prophemij in qua agit de cultu diuino et dat principale mandatum de dei obseruantia dicens ita. (Itaq̄) id est ideo (deo supplica) id est supplicabiliter deum precare. et animum tuum da deo omnipotenti vtpote creatori summo. qui te ad imaginem suam et similitudinem creauit. et qui pascit. et qui viuere facit et qui pro te sanguinem suum fudit. et qui ad eterna premia te expectat. et hoc est summum preceptum et concordat satis scripturis theologicis. quia dei dilectio primum preceptum est in lege. Unde dilige dominum deum tuum ex toto corde tuo et ex tota anima tua Et alibi. pri

mū querite regnū dei ⁊ oīa adÿciēt̃ vobis. Et p̄s dt ⁊ optime Initium
sapiē timor dn̄i. Time ꝗ deū ⁊ nihil deest ⁊ deū nosse est viuere. ⁊ ipī serui/
re regnare est. Supplica ꝗ deo ⁊ non dÿs Vn̄ deꝰ ꝑ os psalmiste dt Vi/
dete ꝙ ego sum solus ⁊ nō est alius deus p̄ter me subiungēs Ego occidā
⁊ ego viuere faciā. Patet ꝗ ꝙ deus p̄ceteris sit colendus. qꝛ in manibꝫ eiꝰ
mors ⁊ vita De eo dꝛ in lucidario. Deꝰ est tā mirabilis suauitatꝭ. tā in/
estimabilis pulchritudīs. vt angeli(ꝗ septuplo solē sua pulchritudine vin
cunt)in eo iugiter desiderāt aspicere Nec est mirū si eiꝰ pulchritudine vel
visione melliflue glorient̃ Nā deꝰ est summū bonū ꝗ nihil melius nec fuit
nec erit Nemo ꝗ mortaliū deū vidit vnꝗ̄. qꝛ hō nō posset frui tā subtilis/
sima ⁊ clarissima visiōe donec clarificet̃ post mortē in carne ⁊ spiritu Deꝰ
ſm theologos est vita iustoꝝ ⁊ gaudiū bonoꝝ spes etne btitudinis Se
cundū phos vero Deus est cuiꝰ centrū est vbiqꝫ. circūferentia vero nus/
ꝗ̄. Et dꝛ deus quasi eternā vitā dans suis (Parentes ama) Promoni/
to filio suo ad amorē summi p̄ris. qui totius pater est creature. in hoc loco
mouet ipm ad amorē p̄ris carnalis Primū em̄ p̄ceptū est deum diligere
Sūt vero decē p̄cepta legis que ꝯtinent̃ in libro decalogi que tradita fue
rūt moysi in veteri lege Dicit̃ aūt decalogus a decas qđ est decem ⁊ logos
qđ est ſmo. Vn̄ dꝛ decalogus .i. liber ꝯtinens decē p̄cepta dn̄ca. Sunt ꝗ
ista q̄ ꝯtinent̃ in his ꝟsibꝫ Vnū crede deū. nec iures vana ꝑ ipm Sabba/
ta sanctifices venerare ꝑentes. Non sis occisor. fur. mechus. testꝭ iniquis
Non desiderabis rem ꝓximi tui neqꝫ ꝯcupisces vxorē eius Dicit ꝗ parē
tes ama. Et nota ꝙ ꝑentes sunt suꝑiores ⁊ inferiores ⁊ a latere descēden
tes ⁊ oēs teneris amare dispari rōne Suꝑiores sūt p̄r ⁊ mater quos ama/
re teneris cū maximo affectu ⁊ maxima reuerentia. Inter oēs patrem qꝛ
te docuit ⁊ doceri fecit Matrem qꝛ te peperit ⁊ lactauit ⁊ ꝓ te dolores ꝑ/
tulit ⁊ miserias ꝯportauit Preterea qꝛ mandatū est in lege. honora p̄rem
⁊ matrē ⁊c̄. vt supra. ⁊ in thobia de dꝛ Et p̄ris ⁊ matrꝭ potiarꝭ honore ⁊c̄.
Preterea alibi dꝛ. Si quis p̄ri ⁊ m̄ri maledixerit morte moriet̃. Inferio/
res sūt filÿ ⁊ filie ꝗ dn̄t amari cū magno appetitu ⁊ magna reuerētia ⁊ a pa
tre ⁊ m̄re fidelr̄ erudiri Et fratres ⁊ sorores sūt a latere descendētes. qui
debēt amari. s. pari affectu ⁊ pari reuerētia ⁊ mediocrit̃ affectari. Sed no
ta ꝙ p̄r ⁊ m̄r ꝑentes ꝓprie nuncupant̃ Pater. qꝛ cā ꝓlis est efficiēs Mat̃
qꝛ parit ⁊ est cā reficiens. ⁊ iđo sic glosandū est (parentes ama). i. patrē ⁊
matrē cū omni appetitu ⁊ reuerētia. vn̄ scūs Blasius. parētes nr̄os vt pro
pria viscera diligamus Et alibi. honora p̄rem ⁊ m̄rem vt veniat tibi bea
titudo a dn̄o ⁊c̄. (Cognatos cole) Hō docet nos autor cognatos ⁊ ꝓ/
ximos venerari. ⁊ nota ꝙ nō solū de cognatis carnalibꝫ ⁊ ꝯsanguineis intē
dit sed etiā de ꝗbuscūqꝫ xp̄ianis ⁊ ꝓximis qui cognati ⁊ fratres nostri sūt
quo ad deū. ⁊ ideo diligendi sunt iuxta illud. Qui facit oꝑa p̄ris mei ipe
est mihi p̄r ⁊ soror ⁊ frater. Et dꝛ cognatus a con. qđ est sil̃ ⁊ natus q̄si sil̃
natus. i. de eadē ꝯsanguinitate Dicit em̄ Hieronimus Oēm hoīem fra
trem tuū eē iudica Memēto ꝙ vnus artifex ꝯdidit nos ⁊ oēs sumus ab
eodē patre nati. s. ab adā ⁊ ad eadē matre. s. eua. ⁊ ab eadē materia. s. limo
terre. ⁊ ab eodē creatore creati sumus. Vn̄ oēs adinuicē sumus cognati.
Dicit ꝗ (Cognatos cole). i. ꝓximos tuos dilige ⁊ venerare si sint sapiē
tes. vel cole. i. orna vestibꝫ ⁊ cibarÿs si sint pauꝑes ⁊ nudi. Vn̄ ꝗdam sic

nudis amicis sanctis poteris amic; Illud ꝟbū colo est ꝟbū polisenū Uñ
colo deū.i. honoro deū.colo amicū.i.diligo amicum .vñ⁹ Agros rus.for
mam.superos colit atq; parentes Hos arat.hoc habitat.ornat.honorat
amat (Datum serua) Hic incipit q̄nta ps ⁊ vltima huius ꝓhemij in
qua agit de ꝟtutib⁹ ⁊ morib⁹ ⁊ cautela multiplici vicioꝝ ita dicens (Da
tum serua).i.rem tibi dispositā ⁊ ꝯmissam scias bene ⁊ fideliter costodire
vel datū serua.i.rem tibi datā ab aliqua antiqua ꝑsona diu in memoriam
dantis habeas vt libentius detur tibi aliud .vel datū serua .i. substantiā
tibi datam ꝓdigaliter nō expendas Quidā em̄ expendunt largius res si
bi datas non labore ꝓprio acq̄sitas.vel datū serua.i.illum qui tibi dederit
munera in memoria habeas vt idem in tp̄e retribuo oportuno. q2 mune=
ra sumpta ligant. Uel (serua).i.caue (datum).i.rem quā vult aliq̄s da=
re tibi Quia dr̄ in thobiade Nonnunq; fuge qd̄ datur.susceptio doni ar
bitrij vendit liberiores opes Preterea dr̄.Si plurimūq; datū respue ⁊c̄.
Uel (datum serua).i.qd̄ vis dare serua ⁊ ꝯsidera anteq; des. q2 dr̄ infra.
Cui des videto Datum em̄ dr̄ cū detur .donum vero anteq; dat᷑ Uel
(datū).i.quinq; sensus corꝑales quos deus tibi contulit ⁊ scientiā quā
tibi dn̄s erogauit vt eā multiplices ⁊ reliquis distribuas diligenter serua
vt cū in die iudicij oportebit te villicatōis tue reddere rōnem possis dice=
re Dn̄e q̄nq; talenta tradisti ⁊c̄.⁊ dicatur tibi Euge serue bone. (Fo
ro te para) Nota ꝙ duplex est forū.s.causale vbi tractant᷑ cause.⁊ vena
le vbi vendunt᷑ merces. Uñ sensus est (Para te foro) id est negocijs fo=
rentib⁹ vt sis facundus ⁊ sapiens.q2 quatuor sunt necessaria in foro causa
rū.sc; accusare respondere .iudicare ⁊ testificare Sic igitur informa te in
actibus ⁊ moribus vt in foro causarum nō accuseris ab aliquo inhoneste
vt scias si accusatus fueris ꝓpter delictū aliquid respondere Et si in iudi
cio electus fueris ꝭm rōnis calculū arbitreris nō ira vel odio.p̄cib⁹ vel mu
nerib⁹ vacuatus vt sit apud te acceptio ꝑsonarū Quia dr̄ Judicis est recte
nec munere nec prece flecti. Judicij recte tu librā dirige . nec te Judex ele
cte p̄cio nec pro prece flecte. Uel para te foro.sc; rerum venaliū.i. sic ven
das ⁊ emas vt neminem decipias nec propter imprudentiam tuam insci
us detrimentū incurras Uel(foro)id est dei iudicio Unde estote pa=
rati .q2 nescitis horā neq; diem (Cum bonis ambula)id est cu; bonis
hominibus ⁊ sapientib⁹ obseruationē habeas vt quorum iniunctus fue=
ris consortio.eorum ꝓficias ⁊ exemplo Uñ Salomon in prouerbijs Qui
cū sapiente graditur sapiens efficitur. Silr̄ qui cū prauis ⁊ stultis Unde
Dauid. Cum sancto sanctus eris ⁊c̄. Et alibi Tu verteris si ꝑuersis so
cieris Si sanctū sequeris tu quoq; sanctus eris Ergo(cū bonis ambula)
id est vade ⁊c̄. Anteq; voceris ad ꝯsilium ne accesseris)id est ad consulē
tes ⁊ loquentes tacite secrete noli accedere nisi prius ab aliquo appelleris
ne tibi possit reputari arrogantie ⁊ ascribi tue ignorantie .q2 ex quo aliq̄s
accedit ad ꝯsilium nō vocatus videtur ꝙ illud sine sua nō possit perpetra
ri insipientia.⁊ etiā ne tibi dicatur amico retrocede a nobis . nā loquimur
res arduas ⁊ sic cū pudore deceat te reuerti.vel ne dicat᷑. Lupus est in fa=
bula vel ne turbes cōitatem qd̄ est malū.vel nereus alicui⁹ criminis vide
aris. Uñ infra dr̄. Ne cures si quis tacito sermone loquetur (Mundus
esto).i.honestus vita ⁊ ꝯsciā honestate triplici.s. corꝑis oris ⁊ conuersa

tionis vt sic placeat deo z hoib9.qz legit Beati mundo corde quoniã ipsi deum videbũt. Uel mũdus id est mũdo ɔtrarius mundanam despiciẽs vanitatẽ.qz mũdus nõ mũdat zc. Mũdus em̃ est suo nomine ɔtrarius. totius fraudis ac neqcie repletus miseros z paupes vilipendens .maiori bus reuerentiã inferens de peiore in peius q̃tidie labens Uel(mundus) id est mũdo sitis.vt pficiaris q̃tuor virtutib9 cardinalib9 sicut mundus pficitur ex quatuor elementis (Saluta libenter)id est affectuose nõ adulationis cã.sed cum bono desiderio voluntatis.s.qz alterius salutẽ. vt tu am ppriam consideres z affectes Uel saluta libenter.i.illum a quo salutaberis .licet dicatur neminem in via salutaueris verum est causa adulationis (Maiori cede)id est locũ da z obedi in verbis z in alijs (maiori) supple in scientia sicut magistro tuo Uel maiori etate sicut seni. vel potentia sicuti dño seculari vel religiõe z sanctitate sicut cordelarijs z monachis z alijs religiosis vel dignitate sicuti parentibus z etiam epis z magnalibus Semp em̃ debet inferior maior insurgere z eiusdem deferre sermonibus z seruire Unde in euangelio Qui se humiliat axaltabitur.z qui se exaltat humiliabitur (Magistrum metue)id est cum timore venerare z dilige quia nõ est dilectio sine timore. Iuxta illud Est amor ergo timor sed nõ conuertitur .ergo concludi poterit.est amor ergo timor Uel sic.hic amat ergo timet Preterea vt dicit Salomon.tres sunt claues sapientie

Prima amor z timor dei z dilectio proximi. vnde Salomon Initium sapientie timor domini. Intellectus bonus omnibus zc. Scda studiũ discipline z sapientie. Sub hac aũt ɔtinentur due.s.assiduitas legendi et frequens z discreta interrogatio Et de his dicit Orati9 Inter cuncta leges z p scrutabere doctos .z alia quedam similiter continẽtur que est memoria retinendi Unde Seneca Inter humane nature cõmoda nihil dignius memoria reperitur Terciã tangit hic cũ dicit(magistrũ metue) qz qui magistrũ nõ diligit nec timet ipius dogmata vilipendit. z qui doctrinã ɔtempnit seipm seducit. Scdm alios qnqz sunt claues que in istis versib9 ɔtinent.vñ Clauis pma datur si lectio contineatur . Mente tua funda quicquid leges.ecce secunda. Tercia que sequitur stimulando frequenter addit vel agat. Quarta dabit mores sic rabi sp honores. Quinta caducarũ despectio diuitiaz (Uerecũdiã serua) .i.sis pudibundus z verecundus z caue ne sis ventuosus vel effrons q̃si sine fronte.i. sine pudore. In fronte em̃ cognoscitur pudor. Uel verecundiã serua.i.caue ne facias aliquid pudibundũ. vt furtũ adulterium vel homicidiũ,ppt qd incurras verecundiã z pudorẽ.qz vt dt Salomon. Melius est nomẽ bonũ q̃z diuitie multe.z alibi. Fama repleta malis velocius volat alis. (Rem tuam custodi)id est possessionẽ tuam ne in prauis vsib9 dissipes z expendas .qz dr infra .qui sua ɔsumit zc. Uel rem tuã custodi in tempore sterilitatis .vt possis expendere in tpe caristie.qz dicitur . Non minor est virt9 q̃z querere parta tueri Preterea dicitur infra Labitur exiguo qd partum est tpe longo.vñ quidam Si p subtiles sensus sis cognitor iles.sicut Aristoteles sine diuitijs quasi nil es. Uel (rem tuã).i.facultatem in pñti seculo pauperib9 eroga.z sic custodies rem tuã.i.celestez patriam Erogare em̃ est in fideli custodio ɔseruare.quia qui hoc facit in celis thesaurisat(Diligentiam adhibe).i.curam z sedulitatem appone tuis negocijs pperran

dis ne ab ydoneis actib9 ꝛ honestis ꝑ pigritiā retraharꝭ Vñ ita dꝛ Seg
niciem fugito ꝛc̄. vel adhibe.i.ostēde(diligētiā).i.amorē amicis ꝛ etiā ini
micis Vñ in euāgelio dꝛ diligite inimicos vestros (Familiam cura).i.
pasce ad sufficiētiā.nō ad supfluitatē Nā ꝑ supfluitatē eēt ꝓdiga ꝛ luxuri
osa ꝑ insufficientiā ꝯtuosa.qꝛ insufficiētia est ꝯtus media ꝛ ē in omni me-
dio.s.inter pauꝫ ꝛ minus.vñ mediū tenuere beati.vñ sicut in omi (qđ est)
mensurā ponere ꝓdest.sic sine mēsura deperit ome qđ est Vel (familiā cu
ra).i.ꝓcura tāq̄ pr̄familias.bonos ꝓmouēdo.malos corrigēdo. incorri-
gibiles excludendo(Coniugē ama(nō qꝛ pulchrā vel nobilē vel diuitem
sed qꝛ castā ꝛ honestā ꝛ sapientē.qꝛ dꝛ Salomon Sapiens mulier edifi-
cat sibi domū Preterea(coniugē ama) nō cā libidinis. sꝫ cā ꝓlis habēde
ꝛ pctā fugiēdi Vñ in thobia de Nō incētiuo veneris ꝛc̄. Cōiugē inquaꝫ
tuā ꝛ nō aliā.qꝛ q̇ ingredit̄ ad vxorē ꝓximi nō est mūdus. Scriptū est em̄
Nō ꝯcupisces vxorē ꝓximi tui.i.nō adulteraberis.qꝛ fornicatores ꝛ ad-
ulteros iudicabit deus Preterea qđ deus ꝯiunxit hō nō sepet.vñ Tho
bias Sponsam nō cupiā ꝛc̄. (Liberos erudi).i.extra ruditatē pone fili
os plus q̄ suos.qꝛ melioris ꝯditionis stꝫ. Vel liberos erudi.i.illos q̇ stꝫ
de legittimo mr̄imonio ꝓcreati.qꝛ liberi sunt. Vel liberos erudi.i.eruden
do disciplinatos redde.qꝛ q̇ diligit instāter erudit. Vñ Salomō Qui ꝑ
cit virge odit puerū.q̇ aūt diligit instāter erudit eū.vñ q̇dam Natū virga
docet ꝛ morib9 instruit.ille Qui parcit ḡ nō amat imo nocet Liberi libero
rū caret singulari nūero.vel erudi libros.i.artib9 liberalib9 vel mechanicis
vt possint artes sue corꝑis inopie(si necesse fuerit)subuenire.vñ infra Si
tibi sint nati.nec opes.tūc artib9 illos Instrue.q̊ possint inopeꝫ defendere
vitam(Blandus esto)id est mitis ꝛ affabilis non cā adulationis.sed cā
curialitatis ꝛ benignitatis Esto inq̄ blandus trib9 modis.s.corde voce
ꝛ oꝑe Blandus.i.humilis corde.qꝛ non cogites malū ꝯtra ꝓximū.sed po
tius bonū dulcis ꝛ suauis voce ꝛ nō irasceris ꝯtra deū murmurando. si-
cut aliqui faciūt ꝓpter aliquā aduersitatē.que eis euenit.sed sis mitꝭ bene-
dicendo potius q̄ maledicendo.vñ infra. Successus dignos noli tu fer-
re moleste. Sis fauorabilis ꝛ benignus opere auxiliando potius aliqueꝫ
inopem q̄ ledendo Unde Thobias Hec facias aliis que sis tibi cōmo
da ꝛc̄. Et alibi Que tibi vis fieri mihi fac ꝛc̄.vñ quidā Non facias aliis
quod tibi vis fieri (Irasci abs re noli).i.sine rationabili cā Homo em̄
iratus nescit viā discernere veritatis Iuxta illud infra. Impedit ira aīm
ne possit cernere verum.ꝛ iuxta illud In nullis reb9 videt iracundia veruꝫ
Unde ira est subita animi tempestas qua inordinate se concutit ꝛ tot ho
minis ad infamiam trahit.ꝛ etiā sepe corpus Et bene dicit ad infamiam
nā ex ira seq̄tur odium.iuxta illud Ira odiū generat ꝛc̄. Ex odio genera-
tur vel nascitur iurgiū.ꝛ ex iurgio generatur ꝑlium.ꝛ ex ꝑlio fit homicidiū
ad quos seq̄tur tam corꝑis q̄ aīe detrimentū. Propter homicidiū em̄ q̇-
dam incurrerūt exiliū.q̇dam ad carceris ergrasculū.alij aūt ad laqueū alij
ad incendiū.alij diuersa mortꝭ gnā ꝯpellunt̄. Patet ḡ q̄ ad irā seq̄ pt op-
probriū sempiternū (In iudicio adesto) volūtate spontanea nō coact9
mali em̄ ꝓtrahunt̄ ad iudicium coacti.boni vero sponte Vel in iudicium
adesto.qꝛ in iudicio nō sis ꝑuersus sed obediens iudicio vel iudici.vel in
iudicium vt des ꝯtrarium iudici.vel in iudiciū ne ꝑmittes aliquē perma

nere nec aliquē iniuste iudices vel desines iudicari (Mutuū da) q̄si diceret. si aliq̄d datur tibi danti retribuas. Vel mutuū. i. mutuate et alternate redde ꝛ crede si necesse fuerit. Et est mutuū q̄n de meo fit tuum et ecōuerso ſm Isidoꝝ. vñ vsualiter dr̄. Mutua dando vice sūt filia mr̄ amice (Cui des videto) Dico ꝙ des mutuū. ſ3 inde cui des videto id est cū q̄ habes hāc vicissitudinē dandi. vtꝝ sit ingrat⁹ aut nō. vtꝝ sit memoꝛ bn̄ficij accepti ne h̄ sit officiperdi. Vel cui des bona tua videto vtꝝ sit dign⁹. Debes aūt dare paupibus egenis. qꝛ si das leccatori vl̄ hystrioni sacrificas dyabolo. Juxta illud. Mimo donare. thus est dare demonis are. qꝛ hystrionibꝫ dare nihil aliud est q̄3 demonibꝫ īmolare. licet in euāgelio inueniat̄ oī petente te tribue. ſ3 h̄ tm̄modo de bonis ꝛ dignis intelligit̄ Juxta illd̄ ī Thobia. Panē tuū ꝛ vinū tuū sup sepulturā iusti ꝯstrue. ꝛ noli ex eo comedere cū petentibꝫ. vñ illud respicias dando q̄d vel cui quō q̄n (Jusiurandū serua). i. sacr̄m firme ꝛ stabile facias vel teneas ne piuri⁹ reprehendaris. Vel iusiurādū ſua. i. cōsidera ꝙ illud sit iustū honestū ꝛ veꝝ. ꝛ de q̄. ꝛ pro q̄ iurabis. qꝛ aliter nō licet iurare. qꝛ si iurares de re nesciēs posses inde publice diffamari. qꝛ piuriū ē p se vel p aliq̄ꝝ gr̄a ꝟitatis abnegatio. Vel piuriū ē mēdaciū sacramento cōfirmatū qd̄ ē deo ꝛ hoībꝫ odiosum. qꝛ vir odiosus nō diligitur in terra. Ouidius. Non bene macrato celestia munera gaudēt. Sed qꝛ prestanda est ꝛ sine teste fides. vñ q̄dā. In iuramēto fidus satis esse memēto. Et si tu iures qd̄ ē dicere cures (Cōuiua raro). i. sis cōuiua raro Juxta illud. Fili noli esse auidus in cibo neq3 te effundes sup oēm escā Tria em̄ sūt q̄ beatā vitā hoīs faciūt. sc3 victus tenuis. toga vilis. ꝛ mēsa sine arte. qꝛ vsitatū freq̄ns cōuiuiū generat fastidiū ꝛ sanitatē extirpat ad epulentiā nouercat̄ ꝛ attrahit infamiā ꝛ damnū parat. libidines puocat. Dicit em̄ Isidoꝛus. vbicunq3 saturitas ibi dn̄atur libido. et Galienus dr̄ Ciboꝝ ꝯcupiscētie aīe sūt detrimēta. qꝛ q̄nto magis implet̄ venter tāto magis minoꝛat̄ aīa. Vel cōuiua. i. comede ita ꝙ sit verbū ꝛ est antiq̄ grāmatica. qꝛ antiq̄tus dicebat̄ conuiuo as. ſ3 mō dr̄ conuiuoꝛ aris. Vñ sume cibū modice modico natura fouet̄. Sic corpus refice ne mens ieiuna grauet̄. vñ Hiero. Modicus cibus ꝛ tpatus corpori ꝛ aīe est vtilis vñ infra. Morbi nanq3 mali cā ē q̄cunq3 voluptas Vino te tēpora. i. modice vtere vino. qꝛ in illo luxuria vt febris in anguilla est. Ebrietas em̄ mentis inducit exiliū. ꝛ veneris incitat incentiuū per quā mēti quedā obliuio sui generat̄ ex supfluoꝝ potuū habūdantia. vñ in Alexandro. Rixasq3 ꝛ bella moueri impat ꝛ suadet rōis vtile sepulcrū ebrietas. vñ Sal̄. Vinū ꝛ mulieres apostare faciūt sapiētes ꝛ arguunt senatores. vl̄ fiat ypallage. Vino te tēpera. i. admixtōne aq̄ (Pugna p patria). i. p legibꝫ ꝛ cōsuetudinibꝫ ꝛ libertate patrie conseruandis vel (Pugna p patria). i. ab insultibꝫ inimicoꝝ eā defendēdo. qꝛ mori p patria dulce est ꝛ patrie impendere vitā vel curā. Et moral̄r (Pugna p patria). i. p celesti regno. Regnū em̄ celeste p bona merita debemus acq̄rere. Hec aūt terrena habitatio nō est nr̄a habitatio. ſ3 loc⁹ nr̄i exilij et pegrinatōis nr̄e. qꝛ nō sum⁹ ciues ſ3 aduene. Cōuersatio aūt nr̄a ī celis est. vñ Paulus Nō habem⁹ hic certā māsionē. ſ3 vitā futurā inq̄ramus ꝛc̄. (Qd̄ satis est dormi) sensus est. ꝙ sufficiens est tibi dormi q̄ntū ad naturā corpis. ſ3 plus vigiles q̄3 dormias ita ꝙ plus ad salutē

aie q̃ ad corpis voluptatē. Sapor em̄ nutrit pigritiā ꝛ animi torporē ſi ue accidiā. Et eſt accidia deſidioſus animi torpor hoīem quēlibet a bo no cepto faciēs reſilire. vñ dr (Qd ſatis eſt dormi). i. ſufficiēter ne piger efficiaris. Itē dr ſcriptura de pigro. Sicut oſtiū verſat in cardine ſuo. ita piger in lecto ſuo. vñ Nō dant ſegni celeſtis pmia regni. Illis iungeris quoꝝ nūc facta ſeqris (Nil temere credis). i. audita ne crederis ante q̃ pbes illa. qꝛ ille eſt maledictus qui credit oī ſpiritui. Nā credere qñq; regit accm̄ caſum ſine ppoſitōne. Exemplū vt demones credūt ſcꝫ q̃ de us ē, ꝛ tūc notat informē qlitatē. vñ Jacobus in epla. Ecce demones credūt ꝛ ꝯtremiſcūt. Qñq; em̄ regit dtm̄. vt credo tibi. i. ſcio q̃ es verax Qñq; etiā regit accm̄ cū ppoſitōne. vt crede in deū. ꝛ iō ibi notat inherē tiam dei vel certitudinē rei. vñ apl's. Scio cui credidi. id eſt certus ſum Qñq; notat rñſionē certi noti in futuro. ꝛ hoc modo rñdet patrin pro puero dicēdo credo. Qñq; notat fidē opantē p dilectōem. vñ in euāge lio. Qui crediderit ꝛ baptiſat fuerit hic ſalu erit. vñ Credo deū vel crede deo plus credere dico. Si credis in eū plus q̃ ei vel eū (Tute cōſule) Hec vox tute pt eſſe aduerbiū. vñ ſenſus eſt. i. tutū cōſiliū da qd ſit ſecurū ꝛ honeſtū. vel ſūt due dcōes (Tu te cōſule). i. ꝯſule pmo con ſcientiā tuā ſi vis aliqd facere. ꝛ tuā rōnem diſcernendo ꝛ deliberādo qd vtile ſit ꝛ honeſtū. vel (tu te cōſule). i. pter tuā cōſciam nō aliqd incipies qd nō poſſis pficere vl' finire. vñ infra. Qd potes id tēpta ꝛc̄ (Meretri cem fuge). i. acceſſum meretricis ꝛ locū in quo habitāt qꝛ fornicatores et adulteros iudicabit deus. i. in iudicio cōdēpnabit. vñ Salo. Longe fac vias tuas a meretrice, qꝛ dr hic. Meretrix ē pfunda cauea. puteus agri. alioꝝ inſidiatrix in via ꝛ qſi leo q̄ cū viderit thauros eos interficit. Et alibi dr Hiero. Securū ē mulierē non audire. ſecuri nō videre. ſe curiſſimū nō tangere. qꝛ inflāmat dū audit. inuenenat dū videt. ꝛ pollu it dū tangit. Dicit g̃ (longe fac vias tuas a meretrice) Primo pter ei immūdiciā qꝛ lues eſt aie ꝛ corpis detrimentū. vñ illud Balnea cornici non proſunt nec meretrici. Nec meretrix mūda. nec cornix alba fit vnda Item longe fac vias tuas a meretrice pter ei cupiditatē. qꝛ p rebus tuis fuit. ꝛ nō p amore tui. Juxta illud. Tayda qſqs amat ſua nō ſe cre dat amari. vel (longe). i. pter ei infidelitatē. Juxta illd. Nō eſt in ſpe culo res quā ſpeculamur in illo. Sic paret ꝛ nō eſt in muliere fides. Et alibi. Nōne vides q̃ pua fides latet in muliere. Crede mihi ſi credas ei tu decipieris. Et alibi Femia fraus ſathane mala ſero nō bona mane vñ Salo. Fau diſtillās labia meretricis ꝛ nitidius oleo guttur eius. nouiſſima aūt ei qſi abſinthiū ſūt amara. Itē longe fac ꝛc̄. pter cās q̃ plurimas. vñ In coitu ſex dāna luo. qꝛ denariū do. Humorē bonū p prio de corpe fundo. Abbreuio vitā. ſtudiū cū noīe pdo. Offendoq; de um triplici ſic ſor de redūdo. Dicit aūt meretrix a mereo meres. qd ē fleo fles. qꝛ dr Ouidi. Ut flerēt oclos erudiere ſuos vl' dr a mex. qd ē vinū et trico cas. vñ dr a mereor mereris q̄ pciū libidis meret. Uñ meretrix qſi merēs ſtricte era. vl' qꝛ ſm opinionē ſuā meret qcqd pt tibi rapere. (Libros lege). i. exerce ſtudium. Dicit plo libros ꝛ nō libꝝ. qꝛ vn liber nō ſufficit ad inſtruendū aliquē ptutib. Liber dr interior ps cortic. In cortice em̄ ſolebāt antiqt ſcribere aū vſum pgameni. ꝛ inde dr liber in q̄ legit ꝛ addiſcit. vñ Liber id ē bach. vl' vir ſine cōpede natus. Et q;

liber codex. vel raptus ab arbore cortex. Prima legi faciũt glo. briq; se cũda. vñ Isid. Qui vult cũ deo semp esse illũ decet freqnter orare z lege re. Nã cũ oram⁹ cũ deo loqmur. cũ ꝟo legimus deus loqtur nobiscum. Nec cõmoda cõfert scã lectio scripturaꝝ. seu qꝛ mẽtis intellectũ erudit.

(Litteras disce) id est elementa. vel cõiter lege libros vt sapiẽs effici aris. vñ Salo. Fili doctrinã magis q̃ auꝝ dilige. vñ Plus ꝓbo thesauꝝ docti q̃ diuitis auꝝ. qꝛ melior est sapiẽtia cũctis opibꝫ preciosissimis. vñ Oratius Uilius argentũ est auro. virtutibꝫ aurũ Itẽ Salo. dt Melius est senẽ addiscere q̃ ignorare. Et alibi Turpe est nolle doceri. vel litteras disce. i. actus bonoꝝ ꝑ exẽpla litteraꝝ. vñ infra dꝛ. Discere ne cesses zc̃. Sꝫ discere est onerosum. scire ꝟo gl'iosum. Itẽ Isido. dt Prius esto auditor q̃ doctor. z ꝑ disciplinã accipe nomẽ magistri. Quod legeris memento. Et qd ꝓficit nobis audire. nisi memorie cõmendem⁹. ꝟe nihil. Ideo subiungit. Qd legeris memento. id est in memoria habeas. qꝛ legere z nõ intelligere negligere ẽ (Nil mentire). i. noli mendacium ꝓferre. qꝛ scriptũ est. Oris mendaciũ occidit aĩam. q ꝟo dicit falsuꝫ credens verũ dicere nõ mentif. vel (nil mẽtire) qꝛ mentiri est ꝯtra mentẽ ire. Mentiri est falsum sponte ꝓferre. Salo. Qui mentif cuiuslibet potestatis veritatẽ detestaf z irã dei sup se vocat. qꝛ plus timet hoiem q̃ deum (Neminẽ irrasceris). i. nõ aliquẽ despexeris siue pauperẽ siue insipientẽ. qꝛ deridẽs deridebif. vñ infra. Alterius factũ aut dictũ ne tẽpseris vnq̃ Bonis bñfacito. Respondet ad illud qd sup dixerat (Cui des videto) id ẽ bonis. vñ Dauid Bñfac dñe bonis z rectis corde. et Seneca. Bñficiũ est beniuola actio tribuẽs gaudiũ cupiẽsq; ꝓferre tribuendo in illud qd facit. vel (bonis) id ẽ de bonis tuis paupibꝫ eroga. Erogare est animi habitus. nature decus. vite ratio. morũ pietas. cultus diuinitatis. honor hois. z eterne btitddinis meritum. Dicit ergo (Bonis benefacito. Unde beatus Augustinus dicit. Operemus bonum ad omnes. maxime ad domesticos fidei.

(Maledictus ne esto) id est de aliquo ne maledixeris. Unde dicit Dauid. Diuerte linguam tuam a malo. z labia tua ne loquantur dolũ. vel (maledictus zc̃) id est non facias aliquid propter quod sis maledictus quia scriptum est maledicti non possidebunt regnum dei. Ideo potius sis benedictus q̃ maledictus. quia benedictis dicetur in die iudicij. Uenite benedicti filij mei. ad dexteram meam accipite regnũ quod paratum est a principio mundi. maledictis vero dicetur. Ite vos maledicti in ignem eternum vbi erit sempiternus horror. quoniam demones eorum erunt socij qui sunt valde horribiles. Unde Iob Hostis meus terribilibꝫ oculis me intuitus est. etiam habebuut ibi penam ignis afflictiuam eternaliter de qua exclamauit diues epulo qui fm quosdaꝫ fuit nabal stultus dicens. Crucior in hac flamma. cuius cruciatus nunq̃ erit finis. caueat ergo peccator de criminibꝫ faciendis z doleat de p̃teritis. vt dulcem vocem z blandã audire in futuro iudicio cum sanctis possit Uñ Aspera vox ite. sed est blã da venite. Dicef reprobis ite. venite ꝓbis. Spõsus ego vite vos introduco venite. Oẽs oblite vacue venistis abite (Ad pretorium stato) Hoc concordat huic quod superius dixerat (In iudiciũ adesto) Et sic duo notes. scꝫ cũ citat⁹ fuerꝭ venias. et

etiā astare debeas ꝓpter reuerentiā exhibendā. Minoꝝ vero est astare. maioꝝ ꝟo cōsedere. Dicit ḡ (Ad ꝑtoriū stato). i. apđ iudices. vt possis causas adipiscere. Pretoriū ē sedes iudicātis ⁊c̄ (Ad ꝑtoriū stato) non ad ꝓstibulū. s3 potius oratoriū. nō ad leccatoꝝ contuberniū. sed potius ad sobrioꝝ cōsortiū. nō ad stultoꝝ colloquiū. s3 ad cōionem sapientum.

(Equū iudica). i. eq̄tatē. iustū iudiciū ab iniusto deserendo. Vn̄ scriptum est. Juste iudicate filij hoīm. Et alibi Erudimini q̄ iudicatis terrā. Juste em̄ iudicare gl'iosum est apud deū. ⁊ apud iudicē meritorium. vn̄ Salo. Statera dolosa abhoīatio est apud deū. Debet aūt quisq̄ iudex his q̄tuor carere. sc3 amore. odio. ira. ⁊ p̄mio. ne ira vel odio destruat cām iustā. ⁊ amore vel p̄mio foueat iniustā cām. vn̄ᵒ. Judicis est recti nec munere nec p̄ci flecti (Existimatōnem retine). i. si videris aliquē bonū facientē nō statim existimes ⁊ iudices esse bonū. ⁊ ecōuerso anteq̄ ꝑfecte ꝓbaueris. q2 pudibundū ē aliquē hodie laudare ⁊ eundem cras vituꝑare. vel (Existimatōem retine). i. bonā famā. q̄si dicat. Jta te habeas vt alij possunt existimare te esse bonū vt dicat᷑ bona opinio de te vel sic (Existimatōem retine). i. si hoīes bn̄ existimāt de te. illā existimationē retine bonis opibus insistendo. vt semꝑ bonū de te possint homines existimare. vel si malā estimatōem de te audias. illam deprime ne vlterius ꝓtendat᷑ illa mala existimatio. ⁊ crede ꝙ hec sit melior vel aliter cum incertus fueris de aliq̄ re. illā retine ne diuulges anteq̄ rei discusseris ꝟitatē (Consultus esto ⁊c̄) id est sapiens ⁊ plenus consilio. vt scias alijs consulere. vt te consulant cōsultores. Cōsultᵒ est a quo petitur cōsiliū. cōsultor ꝟo qui petit. vn̄ᵒ. Cōsultor rogitat. ꝯsultᵒ cōsiliū dat.

(Iracūdiā tēpera) id est iram longeuam. vn̄ Paulus Sol. id est xp̄s nō occidat. i. nō auferatur a vobis. suꝑ iracundiā vestram. id est propter iracundiā vestrā. Et Dauid Irascimini ⁊ nolite peccare. i. in ira ꝑseuerare. quod est mortale peccatū. vn̄ dr̄. Jra ē oīm vicioꝝ ianua. Jracūdia ꝟo est libido vlciscens in eum qui te videat᷑ lesisse iniuria. Et infra dr̄. Litis preterite ⁊c̄. q2 iracūdia est ira inueterata q̄ nō p̄ot apud actorem suū veniā reꝑire. vn̄ Oratius. Qui nō moderabit᷑ ire. Jn factum volet esse dolor qđ suaserit ⁊ mens. Et alibi. Jra furor breuis ē. aīm rege qui nisi paret imperat ⁊c̄. id est impetuosam voluptatem retinet. hec in Oratio (Uirtute vtere) id est viriliter agas rem. vnde Salomō Qui diminute agit rem suā. opus suū dissipat. vel (Uirtute vtere). i. teipm̄ bonis opib9 ⁊ virtute instrue. vel (vtere). i. exerce. Sūt enim quidam in aliq̄ ꝟtuosi qui se tn̄ nō exercent. ⁊ tales nō vtunt᷑ ꝟtute. q2 nos vtimur re dum est in actu. vn̄ Uirtus ē habitᵒ mētis bn̄ cōstitute. vnđ Thobias Jnsere ꝟtutes ⁊c̄. q2 dr̄ vtere ⁊ nō abutere. q2 se simlat esse virtuosum ⁊ nō est. vel fingit se vti ꝓpter laudē ꝟtute abutit᷑. Uirtute ꝟo vtit᷑ que appetit ꝟtutē q̄ ꝓpter seipam appetēda est. Est em̄ p̄ciū sui ipsius Uirtus em̄ de bonis opib9 est p̄ciū eterne btitudinis) Troco lude) id est ioco simplici qui nullā gerit infamiā siue dānū Et est trocus lignū volubile ⁊ rotundum qđ pueri ꝑcutiētes scuricis in girū huc ⁊ illuc voluūt. Et dr̄ a trocos qđ ē volubile. Et ꝑ h̄ genus ludi ⁊ simplicia ⁊ venalia ꝯseq̄nda sūt. viciosa ꝟo ⁊ dānosa q̄libet esse fugiēda. vn̄ subiungit

(Aleas fuge). i. ludū aleaꝝ. ⁊ ꝑ h̄ genᵒ ludi inuitat q̄libet dānosa et criminalia esse fugiēda. Exercitiū em̄ aleaꝝ decioꝝ ⁊ ꝯsimiliū. diffamat

hoiem.pecuniā spoliat.bursam euacuat.rixas ꝛ pugnas excitat.homici-
dia pparat Dicit ergo(Aleas fuge).i.oēm ludū dānosum.vbi pecunia
pdit.visus caligat.cupiditas excitat.deꝰ ignorat negociū ꝛ vtilitas post
ponūtur.iracūdia ꝓuocat.homicidiū pparat.diabolus īuocat. Igit fili
mi ꝓpter ista oia fuge aleas.qꝛ decretū dr. Clericus aleatoꝛ aut cessz.aut
deponat vel degradat. Et sic ptz qliter p specialia dat intelligere genera
lia.qꝛ p trochū dat intelligere oēm ludū simplicē.ꝛ p aleas gnālit oēm lu-
duz dānosuz intelligit.p quē pñt iacture radix ꝛ iimicicia ꝛ mala aliā p-
creari. Et dr alea ab aleo militi greco.q hmōi ludū inuenit in obsidione
troiana. Vel dr ab aleos qđ est alienū.qꝛ ludētes a rebꝫ suis alienant.
(Minorē ne ɔtēpseris).i.si sis maioꝛ illo etate vel corpe. qꝛ Consilio
pollet cui vim natura negauit.qꝛ qnto maioꝛ es tāto hūilioꝛ es in oibus
qꝛ q se hūiliat exaltabit.ꝛ ecōuerso Vel(Minorē ne cōtempseris).i.dig
nitate vel ordine.ptāte.nobilitate.diuitijs.vel parentela.qꝛ tm̄ pt ascēde
re qntū ascēdisti.vñ Cū fortuna volet fies de rhetore cōsul. Preterea tu
non es securus qn inferius illo possis descēdere.qꝛ dicit galterus in alexā
driade. Tollunt in altū ꝛc. Et alibi Percute mortales aīmos extollere
faustu.collectꝫ opibꝫ ꝛc. (Miserū noli irridere) Autoꝛ specificat qđ
dixerat dicēs.ꝙ hō miser vel in miseriā redactus.minus est ɔtempnēdꝰ
ꝙ alius.qꝛ dr. Est misero peius derisio ꝙ doloꝛ eius.dr ergo(Miserum
noli irridere)qꝛ creatura dei est qcūqꝫ ille sit ꝛ deus scit qd de te ꝛ de illo
sit facturus.debes em̄ cogitare ꝙ tibi silia pñt accidere vel etiā grauiora
vñ Vultus fortune variat imagine lune Crescit decrescit in eodē sistere
nescit (Nil arbitrio viriū feceris).i.in fortitudine nimia nō ɔfidas.vñ
scriptū est Maledictus q ɔfidit in multitudine viriū suarum Et Sene
ca Multi ignorauerūt vires suas qui credūt tam magnos se esse ꝙ au-
dent attēdere supflua bella et discrimina veniēdi vel vētura.imo arbitrio
rōnis.qsi dicat.vires tuas nō ɔstituas iudices operū tuoꝝ. Quia dicit
Dauid Non saluabitur rex p multā fortitudinē.neqꝫ gigas saluabitur
in multitudine ꝟtutꝫ sue (Patere legē quā ipē tuleris).i.legē quā im
posueris.vñ in seqntibꝫ. Turpe ē doctori ꝛc. Irez dogma tuū sordet si te
tua culpa remordet.vl(patere legē.i.tu legē imponas alijs quā velles vt
tibi imponeret.vñ Legē(quā tulerꝫ)de iure tenere teneris. Quā si respu
eris.iure puerilis eris.qꝛ mors est morte piāda (Alienū noli ɔcupisce
re).i.rē alienā.qꝛ ɔmitteres in legē.vñ qdā sapiens Frustra legis auxiliū
inuocat q ɔmittit in legem.vñ in lege scriptū est. Alienā messem ne trās-
feras de agro in agrū.qꝛ radix est oim maloꝝ cupiditas quā qdā appetē
tes errauerūt a fide Ex ɔcupiscētia vero alieni rei multotiens ꝓuenit fur
tum seu raptura. Unde alibi Noli fili ɔcupiscere diuitias.q cū laboꝛe ac
qrunt.ꝛ cū timoꝛe possident.cū doloꝛe amittunt. Vñ quidā Diues di-
uitias nō aggregat absqꝫ laboꝛe Nec tenet absqꝫ metu nec desinit absqꝫ
doloꝛe (Pauca in ɔuiuio loqre)qꝛ multiloqo nō deest pctm̄. vñ infra.
Inter ɔuiuas ꝛc. Vel sic Querito in pauca in ɔuiuiolo.i.in puo ɔuiuio
nec qre supflua fercula sz sume grate qđ dabitur tibi. Vnđ infra Exigu
um munus cū det tibi paup amicus ꝛc. Et sic est sensus.qre in pauca in
ɔuiuiolo.i.si sis inuitatus ad puū prādiū modico sis ɔtentus.qꝛ dr Sal.
Melius est vocari ad elemosynā cū gaudio ꝙ ad vitulū saginatā cum
odio Et alibi dicit Salomō Melioꝛ est buccella sicca cū gaudio sumpta

q̃ domus plena victimis cũ iurgio zc. Parẽtes patienter vince) id est patrẽ et patrẽ si sint irati ꝯtra te. qꝛ eis sustinendũ est. Nã nulla est virtꝰ quã patientia nõ firmat. Et alibi. Virtutes animi patientia dirigit oẽs. Vñ infra Verbera tu tuleris zc. Vñ alibi Nobile vincendi genus est patientia virtus zc. Vel (parentes). i. obedientes tibi q̃si dicat. sis benigniꝰ erga hũiles. q̃ erga rebelles. vñ in alexãdro Non minus est postq̃ cepit miserabilis esse Parcere cũ fracto. q̃ frangere posse rebellẽ (Beneficij accepti memoꝛ esto) ne dicaris igratus. gratitudinẽ eñ docet obseruare z habere in memoꝛia quod datum est tibi z retribuendum in tpe oportuno. qꝛ de ingrato dꝛ illud oppꝛobꝛiũ Littus aro. laterẽq3 lauo. dũ fuio pũo. vñ Señ. Bñficij accepti ne obliuiscariſ. qꝛ mũera sumpta ligãt (Minime iudica). i. raro. vel (minime) p nõ. i. noli iudicare. i. quasi inuitus iudica. z si ita acciderit ꝙ iudices. iudica equũ ne iudiceris a deo. qꝛ scriptũ est. quo iudicio iudicaueritis. iudicabimini (Vel minime iudica). i. nõ aliquẽ ꝯdẽna Iudicare eñ ponitur p ꝯdemnare. vñ Nolite iudicare ne iudicabimini. q eñ iudicat dñs est (Illud stude agere qđ iustum est). i. nõ aliud. vt in ieiunijs z bonis operibꝫ. Et nota ꝙ nũq̃ sine elemosinis pfectũ est ieiuniũ. sed cũ fit cũ elemosynis z oꝛõibꝫ tũc trãsit ad celuz et ad aurẽ dei puenit. Itẽ ieiunia sunt foꝛtia tela aduersus luxuriã carnis Caro eñ p abstinẽtiã vincitur. vñ Luxuriat raro nõ bñ pasta caro. vel (stude zc.). i. qđ iuri ꝯsonũ est z honestum. sc3 dilectõem dei et pximi cõseruare. z in hoc stude z fige coꝛ tuũ z volũtatẽ tuã firma. z sic opus tuuz expende. qꝛ in his duobus vt testatur veritas euangelica tota lex dependet. z ita docet fugere oẽm iniuriã z veritati z iusticie adherere. Illud idem p mãdatum sequẽs ꝯfirmatur qđ est tale (Libẽter amoꝛẽ ferto) sc3 erga deũ z pximũ. amicũ etiaz z inimicũ. vñ in euãgelio dꝛ. Diligite inimicos vestros. vñ Paulus Vita est amoꝛ g̃ moꝛs est odium vñ (libẽter amoꝛẽ ferto). i. libenti aĩo. ex affectu coꝛdis. z tu caritate nõ ficta ama illũ a quo amaris. qꝛ dꝛ btũs Aug. Qui amat rẽ nõ amatã. seipsuz z amorez suũ pdit. vel sic (ferto). i. patere (libẽter). i. libẽti aĩo (amoꝛẽ). i. si i amore sis alicuius qui placet tibi illũ patere. Iuxta illud Si q̃s amat quod amare iuuat. feliciter ardet Gaudeat z vẽto nauiget ille suo

Si deus est animus nobis, vt carmina dicunt
Hic tibi precipue sit pura mente colendus

¶ Finita pte phemij. in qua autoꝛ tetigit cãm incepti operis z huius libꝛi materiã cũ breuiloquio psaice ꝯpilauit. Hic aggreditur autoꝛ ptẽ executiuã vel tractatum qđ idem est. in quo eandem materiã (quam pmis sit psaice) exequit̃ stilo metrico. et pꝛopter vtilitatẽ delectõem et oꝛnatuz vt commendetur memoꝛie firmioꝛi. Possumus ergo subtiliter intueri ꝙ autoꝛ iste poetaꝝ bñ scribentium sequens vestigia tria facit. pmo ꝓponit vbi dicit (Cũ aĩaduerterẽ.) Inuocat vbi dicit (Nũc te fili charissime) Narrat vbi dꝛ (Si deus est animus) Sed ad maioꝛem rei euidentiam preponẽdum est ꝙ philosophia diuidit̃ in tres ptes. sc3 phisicã. logicam. z ethicam. In phisica disputat̃ de rerũ natura. nã phisis grece natura latine dꝛ. inde phisica scia naturalis. In logica de rerũ intẽrõnibꝫ z rationibꝫ q̃a logica sciẽtia rõnalis dicit̃. In ethica vero tractatur de virtutibus z

moribꝫ animi q̄ animā deo copulāt ⁊ tēporalē vitam cuiuslibet hominis ordinant ⁊ adornant. Istam aūt moralitatē sequtur autor iste in hoc tractatu. q̄ diuidit in q̄tuor distinctōes. q̄ ibi incipiūt. Satis pꝫ ⁊ quelibet distinctio p distigia distinguitur. qꝛ in duobꝫ versibus semper vna sententia vel vnū mandatum ethicū copulat. Distigium em̄ dr̄ a dia qd̄ est duo. ⁊ stegos qd̄ est versus. q̄si p duos versus distinctū. qꝛ qd̄ in p̄mo versu posnit. in scd̄o certificat ⁊ explanat Hic ergo incipit p̄ma distinctio in cuꝰ primo distigio tractat autor de cultu diuino inuitans filium suum ⁊ oēs alios ad diuinū cultū. nec inmerito. qꝛ deus fons est siue p̄ncipium oīm bonoꝝ. in quo et a quo ⁊ p quē oīa bona. ⁊ sine q̄ nullū bonū. Ideo hāc primā ethicam ad honorē summi p̄ncipis ⁊ ad instructōem oīm ponit cōcordans cū theologicis scripturis que ad salutē ptinent ⁊ de moribꝫ instruūt scꝫ cum moyse in deutronomio vbi ad p̄mū mandatum de cultu diuino dr̄. Diliges dominū deū tuum ex toto corde tuo ⁊ ex tota anima tua ⁊c. Concordans inꝗ̄ cum Dauid in psalterio. q̄ dr̄ Initiuꝫ sapientie timor dn̄i Cū btō Bernardo vbi dr̄. Unū magistrum habemus in celis quem semel vidisse totū est didicisse. Et cū Salomone ꝯcordat etiā in puerbijs q̄ dr̄ circa p̄ncipiū. Timor dn̄i est initiū sapiētie ⁊c̄. Sicut em̄ salomō fuit sapiens ita catho sapiens fuisse dr̄. Catho em̄ grece latine sapiens dr̄ vel callidus. qꝛ catho ille fuit sapiens et ingeniosus. Dicit ergo (Si deꝰ est animus ⁊c) Hic incipit liber primus cathonis. bene dr̄ primus q̄a sequitur secundus. Sunt em̄ quatuor libelli Et nota ꝙ hec dictio animus plura ſcat. vn̄ in equocis versus. Est animꝰ rō. sapientia vita voluntas. Sit virtus anima spes dispositio cura. Impetus ingenium proponit ꝯsulit audet Cogitat excusat. p̄cōcipit esse futura. reddit singula singul. Dicit ergo (Si deus est animus) Isti versus multis modis possunt legi Et p̄mo sic ſm antiquos. q̄ vnum deum ignorantes sapientē hominem videntes in maximā reuerētiā animū suū in sciā ⁊ ꝟtutibus ornatum pro deo habebant et colebant in hac lege sic. Si animus tuus est deus (vt) ꝓ sicut (carmina) dicūt. i. scriptura poetica (dicūt). i. tradūt. scꝫ iuuenalis et lucani. ⁊ alioꝝ. vn̄ iuuenalis Nullū numē obest si sit prudētia lōge (Hic ergo). i. animus tuus (sit colendus) id est ornandus virtutibus ⁊ scientijs (tibi). i. a te (pura mente). i. tota intentōe (p̄cipue) id est pro omnibꝰ alijs. vt ꝓ habeat a te a deo. ⁊ vt ab alijs honoreris Secundo ethice sic et forte melius legitur (Si) pro quia. ⁊ ponitur causatiue ⁊ non dubitatiue (Si pro quia (animus) id est sapientia patris est (deus) id est filius dei (vt carmina) sanctorum (dicunt nobis.) Et nota ꝙ sicut dicunt theologi pater dicitur potentia. filius sapientia. spiritussanctus vero bonitas amor ⁊ nexus vtriusꝗ̄ scilicet patris et filij vnde (hic animus) id ē hec sapientia. scilicet filius dei. (sit colendus). id est amandus ⁊ honorandus (tibi a te pura mente). id est pura mentis intentione ⁊ deuotione (p̄cipue) id est pre alijs omnibus. Sed hec lectura est potius ethica ꝙ̄ grāmatica vel moralis. ideo lege sic et forte melius. (Si) pro quia (Deus). i. pater ⁊ filius ⁊ spūssanctus in quibꝫ vna est diuinitas. equalis gloria ⁊c (est colēdus pura mēte. ⁊ carmina dicunt) hic aduerbialr̄ ponit. i. in celo colēdo. sit (animꝰ). i. tota intētio tua (p̄cipue). i. potiꝰ in deo colendo ꝙ̄ in alia ⁊c Quarto sic ⁊ forte meliꝰ (Si deꝰ ē) vl' si qꝛ deꝰ ē cuiꝰ eē ē eternum

immutabile ꝛ ꝑmanens. vñ Dauid ipi ꝑibit tu aũt ꝑmanes ꝛ oẽs sicut vestimentum veterascent Et seqtur in alio ṽsu. Tu aũt idẽ ipe est ꝛ anni tui nõ deficient. i. eternitas tua ẽ indeficiẽs ꝛ impmutabil' (vt) p sicut (animus) .i. rõ aĩmi ꝛ intellectus (dt) .i. sentire facit ꝛ scire (nobis) nõ brutis sz nobis in quib rõ viget (vt) p sicut (carmina) phoꝝ ꝛ sacre scripture et oĩes alij libri in quib fit mẽtio de deo (dicũt) .i. afferũt ꝛ declarãt nobis (hic) .s. deus q̃ vbiq intellectual'r demonstrat ꝑ suã diuinitatis sciam et potẽtiã ꝛ hoc pnomẽ hic est demõstratm̃ ad intellectũ (sit colẽd9) .i. amãdus (tibi) .i. a te (pura mẽte) .i. pura ꝛ recta intentõe. qd nõ faciũt ypocritę. de qb dr Amen dico vobis hic receperũt mercedẽ suam Item (pura mente) .i. mẽte nõ maculata ꝛ scia nõ remordẽte de pctõ. Quia dt ouidi9 Nõ bene celestis ipi a dextra colit. Et alibi Fecũdatabaris ꝛ dedit extrema gaudia nocte venus (p̃cipue magis) q̃ alia creatura (animus et carmina) dt. qꝛ philosophi de natura oĩm reꝝ terrestriũ nature p̃cepta p suorum industria aioꝝ. animi rõem supra lunarẽ globuz supius exigebant vt naturã reꝝ supcelestiũ inuestigarẽt quaꝝ reꝝ natura sub talij inquisitione cõphensa vnã cãm vniuersalissimã a q̃ oẽs creature sunt create ꝛ habent suũ esse suũ sentire. suũ vegetare. ꝛ suũ ratiocinari de necessitate probant. scz deũ illũ quẽ inuocabãt suũ creatorẽ siue cãm causatiuaz oĩm reꝝ. Et ideo (animus ꝛ carmina dt) Item nota q esse ꝓprie ꝯuenit deo. ꝛ deesse peccatori Vñ esse dicunt q̃ sine intentõe crescũt. nec retractõe minuuntur nec veritate ꝑmittuntur. sed seipa custodiunt. Et ideo bñ dt deus est ꝛc̃ Et describitur vt dt Bernardus sic Deus est spera incircũscriptibilis cuius centrũ est vbiq. circũferentia. vero nusq̃. Et dr ꝑ ethimologiaz. scz deus quasi dãs eternã vitã solus vl' suis Et credo q hec lectura vltima sit optima ꝛ oib alijs p̃ferenda. Quiro sic (Si aĩmus noster) vl' si p quia qꝛ (deus est) i. diuin9. id est a deo hz originẽ (vt carmina dicũt) Dicunt em̃ philosophi q corpus ex q̃tuor elemẽtis cõtraxim9. animã vero a deo cõtraximus (hic) id est animus. sit (tibi) colẽdus. i. a te (pura mẽte) id est cũ mũdicia cordis ꝛ opis (p̃cipue) plus q̃ corpus. qꝛ dignior est Vñ dr Mente ad diuina celestẽ traximus informare. ꝛ q̃siqbusdam floribꝫ exornare. vñ illud Insere virtutes decisis sensib. orto Purgato poterunt fructificare rose. ꝛ hec est bona Sexto sic. qꝛ pagani dubitant de deo. et forte aliquis laicus simplex ꝛ fatuus posset dubitare ꝓpterea dicit autor superius (Itaq deo supplica) ꝛ nõ dijs Posset filius suus querere vel aliqs obijcere est ne vnus deus colendus vel plures Ad hoc respõdet sic autor et dt q tu es certus tã rõe animi q̃ cogitatõe scripturaꝝ q vn9 sol9 de9 est omnipotẽs benign9 misericors. p̃ncipiũ sine p̃ori. ꝛ incõmutabil'. Et (si) p qꝛ. hic est siqdez vn9 deus. sicut ipe ait de seipo. Videte q ego sum deus et nõ est deus p̃ter me. ꝛ (hic) scz vn9 deus tant9 et talis (sit colẽd9) id est venerandus cũ gloria p̃dicatõis (tibi). i. a te. non a brutis (pura mẽte) id est pura intentõne. discreta humilitate. scia de pctõ non remordente (Precipue) q̃ plurs dij illum q̃ est omnipotens (vt animus) .i. vt rõ (et carmina). i. scripra (dicũt nob) .i. affirmãt ꝛ testant. Nec lectura sill'r ẽ bona. sed credo q q̃rta p̃ualet omnib. ꝛc̃. vñ9 Lingua paterna sonat.. quod et sapientia donat. Exaudi fili mẽtis q reponꝫ cubili. Principio cultũ dñi tu dilige multum. Qua bñ cultura fiet mens crimine pura

Plus vigila semper. ne somno deditus esto

Nam diutisna quies vitijs alimenta ministrat

¶ Vigilare est equocũ ad plã. pmo idẽ est q nõ dormire. Itẽ vigilare dr curã adhibere. vñ dt dñs Vigilabo sup pplm meũ zc. Et hic (Plus vigila semp) Itẽ vigilare est sibi cauere. vñ in euãgelio Vigilate. i. cauete. qr nescitis qua hora fur veniet dt dñs. Itẽ vigilare est idẽ q laborare. vñ dr de pctõre. Ipe ad sepulcra incongerie mortuorum. z vigilabit. i. laborabit. Dico g (plus vigila) q dormias. vel (plus). i. multũ in bonis opibus (ne esto deditus somno). i. pigricie vel segniciei. qr hõ dz se exercere z laborare. Hõ em natus est ad laborandũ sicut auis ad volandũ. vñ dr Qui nõ laboret nõ manducet. ve em ocioso. vñ David Labores manuũ tuarum. qr manducabis. btũs es zc. Et thobias. Pane tuo vesceris liber eris. vñ qdam Pane tuo ceterz vescere liber eris Per somnũ intellige pigriciã z corpora viciosa. qbus qdam somnolẽtia sine violẽtia vincimur z torpemus Per vigiliã pro bona opa intelligimus. vñ Btũs suus ille quẽ cũ venerit dñs vigilantẽ in bonis opibus inuenerit Amẽ dico sup oĩa bona sua zstituet eũ (vigila) inq plus q dormias. nam (qes diuturna). i. longa z diu durans (ministrat alimenta vicijs). i. fomenta. longa em qes facit hoĩem segnez z pigrũ. z ad ea q agẽda sit desipientẽ impotentẽ Dicit aũt diuturna a diu aduerbiũ tpis. sed diuturnus na nũ. nomen vbale dr a die. vñ dr Parca manus. labor assiduus Larga manus. labor insolutus designat hẽc (Ne somno deditus esto) vñ supra Qd satis est dormi Et dicit dedo dedis. qd est expono is. z est vbũ actiuũ (vicijs) apponit fomentũ. Naz sicut terra (que nõ collitur) pfert herbas viciosas. ita corpus viciosum vicia generat qñ virtutibus nõ exercetur z faciliter a vicijs expugnat. Vñ dt Hieronimus Ociose menti maligni spũs. prauas cogitatões inferũt. z si qescat ab ope nõ qescit a malorum dilectione Vel (plus vigila). s. in bonis opibus. ne te dyabolus inueniat ociosuz. vñus Ne timeas vane de somno surgere mane. Longa quies somni vicio fit fomes in omni.

Virtutem primam puto esse compescere linguam

Proximus ille deo. qui sit ratione tacere

¶ Hic docet autor excellentiã z summã vtutẽ eẽ retrahere a garrulitate. Modice em loqui est summa prudentia. que est pma inter qtuor vtutes pncipales. Et describitur sic virtus Virtus est animi habitus. nature veneratio. morum pietas. cultus diuinitatz. honor hoĩs. eterne btitudinis meritũ. Aliter virtus describitur a pho Virtus est zstitute mentis hitus vel virtus est viuere p natura. z dt (Primã virtutẽ). i. optimam. Primus em qñq dr rõne ordinis. vt ille sedet pmus ab abbate vel rege Primus etiã dr qñq rõne eternitatis. vt ego sum pmus z nouissimus Et qñq dr poptimus. vt hic (vtutẽ pmã). i. poptimã bm verã expositõem Lingua sic definit. Lingua est ppie mẽbrũ in ore carniũ. formãs vbũ. dicẽsq bmo niem. Vel lingua idez est qd falsa doctrina. vñ ait dñs ad Job de dyabolo. Fune. i. fide ligabis linguã eius. i. falsam doctrinã eius. vel lingua idem

est qd similitudo. Vñ spüssctus apparuit in diuersis ydeomatũ similitudinibus vñ loquebant varijs linguis Vel lingua idē est qd pena inflicta pro pctō lingue. vñ aĩa diuitis loqbat ad lazarũ, p stilla aq̄ vt refrigeraret linguam ei⁹. i. penã O fili (virtutē p̄mã esse puto ꝯpescere linguã) i. poptimã excellentem bonã p̄cipuã ꝛ p̄ncipalē (Compescere) i. refrenare ꝛ sedare multiloquium. qꝛ in multiloquio nō deest pctm̃. vñ Dauid Vir linguosus nō dirigit in terra Et idē Prohibe linguã tuã a malo. ꝛ labia tua ne loquant dolũ. vñ quidã Qui scit frenare linguã. ꝛ sensum domare Fortior est illo qui frangit viribꝫ vrbes. vel (ꝯpescere linguã) qꝛ nimiũ loqui nocet. vñ⁹ Ossa terit lingua. careat licet ossibꝫ illa. Litis lingua parēs. os terit. osse carens Et iō vide qñ loq̄ris ꝙ illud sit bonũ ꝛ honestũ qd dices ne inde possit dãnũ euenire. vñ Horati⁹ Quid de quoqꝫ viro ꝛ cui dicas ip̄e videto Punctatorē fugito. nã garrulus idē est. Nec retinēt patule cõmissa fidelr aures Et semel emissuꝫ nō est reuocabile vbũ. vñ illud Ois homo quacũqꝫ domo q̄ sedet morat Prouideat qñ taceat vel qñ loq̄tur (Proximus ille deo est) i. vicinus ꝛ dilect⁹ a deo est (q̄ scit rōe tacere) i. ſm rōeꝫ q̄si di. Qui qñqꝫ scit tacere ꝛ qñqꝫ loq̄ p hoc vides ꝙ tacere est malũ si necesse sit dicere veritatē. vñ Dauid Pone dñe ori meo custodiã Et Salomō Tp̄s est loq̄ndi ꝛ tp̄s tacēdi. qꝛ sicut ostiũ qñqꝫ aperit ꝛ qñqꝫ clauditur. ita hoīs os dꝫ claudi in tpe ꝛ ad tp̄s apiri Vñ Isid. Tpe congruo loquere. ꝛ tpe ꝯgruo retine. qꝛ breuē ſmonē facit sciã. multũ loq̄ est stulticia Vñ dr Ieiero. Silentiũ est signũ sapientie. loquacitas aũt signũ stulticie Et iacobꝫ Ille pfectus est qui regit suã linguã. vñ quidã. Tpe multiloquã locus est ꝯpescere linguã. Si potes extingue viciose crimina lingue. Alibi Si cupias pacē linguã ꝯpesce loq̄cē Cũ rōe sile. dñm si q̄ris adire.

Sperne repugnando tibi tu contrarius esse

Conuenit nulli. qui secum desidet ipse

¶ In hoc loco catho instruit filiũ suũ ne sit incōstans vel duplex. qꝛ dr Iacobꝫ Qui duplex est aĩo incōstans est in oĩbꝫ vijs suis. hō inconstans dr qui mō vult vnũ mō aliud. sicut pueri. sed in pueris nō est viciũ. vel inconstans dr ille qui modo petit vnũ cibum ꝛ modo aliũ sicut faciũt gulosi Vel inconstans dr ille qui habet vnũ in corde ꝛ aliud in ore. sicut falsi hypocrite. Vñ quidã. Ois hypocrita facietinus est heremita Mente tñ tacita latet anguis habens aconita. vel inconstans dicit ille qui mō dr vnuꝫ mō aliud. sicut garrulosi. ꝛ oĩs talis inconstantia est vitanda Unde construe sic (Sperne) id est noli esse (contrarius tibi) id est contra teip̄m (repugnando) Vel aliter (Sperne repugnãdo) id est intendendo ꝛ cõtradicendo inconstantie mentis tue (esse ꝯtrarius tibi) i. ne ꝯtradicas sententie a te prolate. ita ꝙ modo velis nunc aliud. ꝛ postea noli econuerso. ꝛ supradictis modis (conuenit nulli qui desidet) i. discordat secũ. qui eñ discordat secũ non potest ꝯuenire alij. qꝛ qui sibi nequã est cui bonus q̄si diceret nulli. Vñ qui sibi nō pcit. tibi ꝛ mihi qũo parcet Et alibi Qui sua diuulgat mea vel tua qũo celet Et alibi. In tota vita discordes tibi viuere vita. Nulli se iungit sua qui discordia pungit

Si vitam inspicias hominum. si deniq; mores

Cum culpas alios. nemo sine crimine viuit.

¶ Istud preceptum ptinet ad prelatos qui aliorum extirpant vicia. licet sint penitus viciosi z alios condemnant in venialib9 vicijs licet ipi sint in mortalib9 z etiã inuoluti in alijs. vñ Salomon Maledictus qui videt festucã in oculo alterius vel in oculo fratris sui. in suo aũt oculo trabem nõ videt. vñ in Aurora. Tollere festucam si vis de fratris ocello. Que prius exturbat lumina tolle trabem Et alibi Qui vult alterius oculorum tergẽre labem. De proprijs citius eruat ante trabem. vnde dicit (Si inspicias) scilicet in scripturis diligenter Et dicit notabiliter (inspicias) id est intus in animo tuo (vitam hominum). i. vitam humanam (Et si inspicias deniq;) id est ad vltimum (mores hominum) id est humanas actiones z qualitates (Cum culpes alios) id est reprehẽdas de peccatis (nemo sine crimine viuit) saltem sine crimine veniali quasi diceret. hoc scias q nemo viuit sine crimine. nec etiam infans vnius diei. cuius vita est sup terram. habet em originale peccatum q cito nascitur Vñ Dauid Ecce em in iniquitatib9 conceptus sum. z in peccatis concepit me mater mea. quia multiplex est laqueus dyaboli. ideo miser homo cadit multipliciter in peccatum Laqueus dyaboli est proprie laqueus quo aliquis delectatione carnis ligatur Unde Dauid Laqueus contritus est z nos liberati sumus. Et laqueus est doctrina hereticorum. Unde Dauid Pluet super peccatores laqueos ignis sulphur. zc. Et laqueus idẽ est quod fraus Unde Dauid. Narrauerunt vt absconderent laqueos. id est fraudes z laqueus idem est quod effectus terrenorum Vñ similiter Dauid. In laqueo isto quem absconderunt comprehensus est pes eorum zc Et ido cum tot sint laquei bene potest dicere (nemo sine crimie viuit) quia quis ingredit sine macula z operetur iusticiam. certe nullus. vnde versus Quãuis cuncta notes que lustrant regna bootes Vix reperire potes sine labe q notes.

Que nocitura tenes: quãuis sint clara relinque

Utilitas opibus preponi tempore debet

¶ Sicut seruientem nequã qui non recipit correctionẽ. filium prodigum z luxuriosum indisciplinabilem deseris. relique consortium praui hominis. licet sit amicus tuus vel de parentela z super omnia diuicias huius mundi (que nocent anime) qz dicitur in euangelio. Sicut impossibile est intrare camelum per foramen acus. ita impossibile est diuitem intrare regnum celorum. vnde quidam Posse foramen acus citius transire camelum Credo. q valeat homo diues scandere celum. Uel postpone delicias quas licet habeas pro caris. tamen nocent anime. Unde apostolus. Abstinete vos a carnalibus desiderijs Et in euangelio. Si oculus tuus scandalizat te. proijce eum z erue a te. quasi diceret. relinque diuitias. que nõ prosunt in die vltionis. z in hoc loco oculus p qualibet re ca

ra accipit. q nocere pt Et bn dt relinq nocitura quis sint cara(que vtili as zc) Et notandu q duplex est vtilitas.s.aie z corpis.vn (vtilitas) s^e aie(pponi dz opib)).i. vtilitati corpis. q caro ocupiscit aduersus spm.i. corpus ocupiscit aduersus aiam. z ecouerso. vn dt Matheus. Nemo pt dnis duob seruire.s.deo z mamone Et alibi Vix placet amb ob q vult seruire duob Vn Salomo Melius est paru cu charitate q multos fructus cu iniquitate possidere Vn quida Hic bene se ditat. q semper noxia vitat Sic bn te dites vt semp noxia vites Hic sit ad optimu qd noueris esse noxiu Omne licet caru qd fore dz amaru Eijce. nec retine ne sit tibi ca ruine zc.(Utilitas opib zc.) Opis opi ope ab ope denotat auxilium in singulari numero In pli vero nuero fcat diuitias. vn. Querit paup opem, querit auarus opes Tn aliter apud Oratiu Implorauit opes hominis.i. auxilia Ops opis est mater terre fm autores Opus opuntis est quodda castru. vn Ouidi Patroclus oputa reliquit. Opus indeclinabile idem est q necesse. Unde opus est vt modis oib facias illud. Uel qnq opus declinat. z tunc notat opatione. fm q dr actualiter ille facit bonum opus Qnq fcat illud qd venit ex opatione. Vn Job. Operi manuum tuaru porriges dexteram .i. homini q puenit ex opatione dei. Et alibi Opa manuum tuaz sunt celi. Et ide est q genus opis. vn in genesi dr de dno Et reqeuit ab oi ope qd patrarat zc.i. ab omni genere operis

Constans z lenis vt res expostulat esto

Temporibus mores sapiens sine crimine mutat

¶ In hoc distigio inuitat nos autor ad fortitudine q est in psperitate z aduersitate eunde vultu habere.s.in psperitate no elatu.in aduersitate no depressum.i.in prosperitate non nimis eleuari. z in aduersitate non nimis deprimi Dicit g sic. esto constans in aduersitate ne nimis depmaris. quia constantia est stabilitas animi firma. z in pposito pseuerans(lenis)in prosperitate. ne nimis sis superb z arrogans. vel (constans) in iudicio vel in iudicando. Lenis quidem in patiendo iudicium. vel inimicis pcendo. vel reis z malis copatiendo Et hoc satis designat in sacra pagina p leones z boues. qui depicti erant supra in templo Salomonis. q nuq erat ibi leo sine boue. nec bos sine leone qd significat q homo debet ee lenis sicut bos z seuerus sicut leo. q p leonem designatur seueritas. per bouem lenitas z mansuetudo Et hoc precipue interest ad prelatos. quia debent esse mansueti z lenes erga pacificos sibi subditos z bene disciplinabiles. Et debent esse seueri erga incorrigibiles vt apparet in bacculo pastorali. qui est acutus a parte inferiori. in signum correptionis erga rebelles qui debent suppeditari. z curuus desuper in signum humilitatis erga obedientes z benignos(vt res expostulat) Posset aliquis dicere. tu dicis. sis constans z aliquando lenis. z hoc est vicium mobilitatis animi. Ad hoc respondet (vt res)id est rei vel temporis exigentia(expostulat)vel res.i. vtilitas Et q hoc possis facere sine vicio ostendit dicens. sapiens mutat mores zc. vnde versus Quamlibet etatem vti docet ad probitatem Prospera dura pati. ppe pmium pbitati. Et alibi Lenis z asper erit sapiens vt regula querit Et mores vertet sic q nil crimine perdet

Nil temere vxori de seruis crede querenti

Sepe etenim mulier quem coniunxit diligit odit

¶ Hic docet catho filium suuz z quelibet. ne credat sp vxori sue familiā accusanti. qz mulier odit sp seruos mariti sui sine cā. z accusat ꝓpter duo Primo si seruus sit fidelis z ipa sit dissipatrix. Scđo si ipa sit adultera et ipe sit castus z fidelis dño suo in oibus. et q̄cq̄d ipsa facit timet ne ipe dicat dño sui. z tūc imponit seruo suo falsa crimina. z facit in domo sicut voluit vxor. Putipharis eunuchi pharaonis. que Joseph immerito accusauit Dicit eñ scriptura. Si seruus tibi est fidelis. sit quasi aīa tua. vñ dr q̄dā sapiēs de mō mulierū. Hec āt possumus scire que de supbia mulierū. z auida laudis electōe sentimus. Mulier quāto est in infirmitate exterius et nature fragilitate interius debilior semp aspirat magis malignis artib⁹. Mulier ne inueniat q̄lis sit. tota foras effundit. z in aliena vita z iudiciū detractoria loq̄citate degressura. vñ⁹. Sic volo. sic iubeo. sit ꝓ rōne voluntas. V̄ba sunt mulieris accusantis seruos mariti. Heia sudare seruos didicitq̧ iubere. Ve tibi femineo q̄sq̄s es apte iugo. vnđ. Nil temere vxori (temere) .i. p̄sumptuose fatue vel stulte. z sine cā. Inde hec temeritas tatis. i. fatuitas. Et temerarius a um. i. fatuus. Itē a temetū .i. forte vinū. qz sepe facit hoīem temere facere. Vel dr temetum. quasi temēs mentē. vñ q̄dam. Diligim⁹ temetū qz reddit cor requietū. Atq̧ facit letū quecunq̧ fugat quoq̧ metū (Sepe etenim mulier zc̄.) Mulier eñ sic describit a scđo philosopho. Mulier ē hominis cōfusio. insaturabilis bestia. cōtinua sollicitudo. indeficiens pugna quotidianum damnum. domus tempestatis. impedimentum viri. z continentis naufragium. vas adulterij. piculorum prelium. animal pessimū grauissimum pōdus. aspis insanabilis. humanum mancipium in pugna Dicitur eñ mulier quasi mulcens herum. z ꝑm hoc corripit hāc syllabā e in obliquis sicut corripitur in hoc noīe herum. vñ q̄dam Basiat armigerum femina ꝓpter herū. Alij vesus. Nil temere credas vxori sepe querenti. Nam dolos nouit. z quem tu diligis odit.

Cumq̧ mouens aliquem. nec se velit ipse moueri

Si tibi sit carus noli desistere ceptis

¶ Aliud est preceptum. scꝫ cum videamus aliquē amicū nostrū a via veritatis deuiare. z castigare cepimus z se castigare noluerit. non ideo minus debemus castigare ipsum. immo semper in castigationibus perseuerare z instare. quia assidua correptione castigabitur. z sapiens efficietur. vñ⁹. Gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo. Et alibi. Consumitur anulus vsu. Unde illos quos amo castigo z arguo dicit domin⁹ vnde Salomon. Meliora sunt amici vbera diligentis q̄ fraudulēta oscula blandientis. Item corrige stultum et habebis ipsum inimicum. Itē Si moneas carum quamuis sibi faciat amarum. Non tamen obsistes. quin verba minando ministres. vel (Cūq̧ mones) id est corriges z castigas (aliquem) peccatuz vel delinquentem (nec se velit ipse moueri) id est castigari (noli desistere ceptis) id est ab inceptis

Contra verbosos noli contendere verbis

Sermo datur cunctis. animi sapientia paucis

¶ Cōtra ꝟbosos ꝛc.) i. noli stultis ꝛ garrulꝰ rñdere ne eis sīis efficiaris. sȝ postq̄ꝫ stulticia ꝛ garrulitas exigerit rñde eis. vt eiꝰsdē sua insipientia et stultiloquȝ pateficat. vñ Salomō. Honoꝛ est hoīs sapiētis q̄ separat se a cōmotiōe garruloꝝ. Itē Noli rñdere stulto iuxta stulticiā suā. sȝ offendere. vt se stulte locutū fuisse agnoscat (Sermo datꝰ cunctis ꝛc.) qꝛ nō oēs loquētes sīt sapiētes. vñ illud. Laudo ꝙ vites fili krmi lites. Multi sermonem retinent. pauci rōeȝ. Et ecce q̄re (sermo datꝰ ꝛc.) vñ Salomō Multi sermonē retinēt. sȝ pauci animi actōem. i. bñficis alijs. ne sis aīe tue inimicus. vñ Socrates. Sic alienū age negociū ne tuū obliuiscaris. ꝛ sic bñfac q̄busdā ꝛ nō oibus. ne damnū vel paupꝑtas te sequatur

Dilige sic alios vt sis tibi carus amicus

Sic bonus esto bonis. ne te mala damna sequātur

¶ Aliud p̄ceptū est. s. ne aliquē amemꝰ. vt ꝑ ip̄o ꝑiculū aīe vel corpis incurramꝰ. Et i mādato h̄ innuitꝰ. ꝙ debemꝰ diligere ꝓximū qꝛ in dilectione dei ꝛ ꝓximi tota lex pēdet ꝛ ꝓphe. qꝛ dt Isid. Ex toto corde ñ diligit deū q̄ hoīem odit. Propꝼea scōm est in lege mādatū. Dilige ꝓxim tuū sicut te ip̄m Sȝ qꝛ q̄dā sīt (q̄ nesciētes modū rebꝫ iponere) ex alioꝝ dilectiōe dāna ꝛ ꝑiculū aīe ꝯsequūtꝰ. vt pr̄ ꝛ filiꝰ iō ponit moderātiā eū dr (Sic bonꝰ esto ꝛc.). q. d. nō vltra modū dilige. Diligere ꝟo est motū caritatis in aliquē dirigere. vñ Dilige ꝓxim tuū ꝛc. i. ad h̄ q̄ꝫtū te ip̄m. s. ad vitā eternā. Si eīm maius bonū velles ꝓxio tuo q̄ꝫ tibi eēt magna stulticia. si minꝰ iniuria Sȝ ꝑ p̄mo diligēdꝰ ē deꝰ. scdo ꝓpa aīa. tcio aīa ꝓximi sui. q̄rto ꝓpꝛiū corpꝰ ꝛ hec ē caritas ordiata. Et ita diligimus ꝟe si vnicuiq̄ꝫ qd̄ suū ē impēdimꝰ. Prio debemꝰ dō religionē. Scdo pētibꝫ ꝛ ꝯgnatꝭ caritatē. Tercio maioribus reuerētiā. Quarto pibꝫ auxiliū Quito minoribꝫ doctrinā. Sexto cuilibet ꝯcordiā. Septio extraneis amiciciā. Octauo egrꝭ ꝯpatiētiam. vñ Isid. Aio tuo ita sis bonꝰ vt nō noceas tibi. Itē bñfac alijs ne sis tibi inimicus vel sic bonꝰ esto bonis ne te mala dāna seq̄ntꝰ. corpis. scȝ q. d. noli ita ꝓdige amicꝭ distribuere. vt oibꝫ elapsis ꝯpellearis mēdicare. qꝛ dt Salomō Melius est vt te respiciāt filij tui q̄ꝫ te respicere in manibꝫ filioꝝ. vñ Socrates. Alienū sic age negociuȝ. vt te nō obliuiscaris. vñꝰ. Esto bonꝰ charꝭ sic. ne tua dāna seq̄ris Cū sapias iuste. tu nullū dilige plus te. Alibi. Qui meliora videt ꝛ deteriora sibi dat. Vltio digna dei lumina tollat ei. Et alibi. Profice sīt alijs vt sis tibi carus ꝛ ipsis

Rumores fuge: ne incipias nouus autoꝛ haberi

Nam nulli tacuisse nocet. nocet esse locutum

(Rūores fuge ꝛc.). i. rūoꝝ inuestigatōes vel nouas inuētōes ꝛ fictas qꝛ rumoꝛ ē s̄mo ābiguꝰ ab icerto autore ꝑcreatꝰ. cui malignitas facit initiū. fides āt adhibuit icremētū. vlꝰ rūoꝛ ē s̄mo hoīs in oꝛe duplicatus (ne incipias nouꝰ autoꝛ haberi). i. mēdacioꝝ augmētatoꝛ. Et dr autoꝛ ab augeo auges. et scribitꝰ ꝑ u ꝛc. i. nugigerulꝰ qꝛ nugigeruli de mḡnis maioꝛa

oquūtur. vñ Horati⁹ q̄d de q̄z viro ꝛ cui dicas ipse videto. Tu cūctato rez fugit nā idē (nou⁹ autor). i. nouoꝝ iuētoꝝ. qꝛ autores vocam⁹ artiū inuētatores. ꝛ dr (Rūores fuge) ꝛ nō imerito (nā) ꝑ qꝛ (nocꝫ nlli). i. nō nocet. vlli (tacuisse) vsqꝫ ad tps aptū. ꝛ nocꝫ eē locutū) q. d. pl̄es sꝫ q̄bꝫ nocꝫ suū loqui vl̄ sua garrulitas. nulli vero nocet sua taciturnitas. vñ Salomō Sciens. i. sapiēs. tacebit vsqꝫ ad tpus. Lasciu⁹ ꝓo ꝛ iprudēs nō obseruat tps Preter ea nocet corpi. vide. s. Virtutē ꝑmā ꝛc. Et alibi. Gra magna tum nescit habere statum. Alij ꝟsus (Effuge rumores simul ꝛ nouitatis amoris (Nam stolidas meret ꝙ nō tacuisse noceret.

Rem tibi promissam certam promittere noli

Rara fides ideo. quia multi multa loquuntur

Primo ꝯstrue sic (noli ꝓmittere) alij (rē certā). i. certe donec inuenias vel hēas eā. Rē tibi dico ꝓmissam ab aliq̄. Ille eīn (q̄ te ꝓmisit) pt te decipe ꝛ ita pt falli ille cui ꝓmisisti. ꝛ pt mēdax ꝛ garrul⁹ reputari. qꝛ dixit q̄dam Letificat multū grādis ꝓmissio stultū. vl̄ (rē). i. spē. ꝛ dꝫ sic legi (noli promittere certā spe). i. rē de q credis hr̄e certā spē. vel certā rē spatā. Et loq̄tur emphatice (ꝓmissam tibi) ab aliq̄. Vl̄ (spē ꝓmissaꝫ). i. spē rei ꝓmisse certā noli expectare q̄si certā ꝛ quasi certe hn̄daꝫ qꝛ (rara fides). i. ꝑua credulitas est in ꝓmissione. i. paucis credit̄. q̄re (qꝛ multi multa loquūtur). i. ꝓmittūt multa de q̄bꝫ nulla aut ꝑua ꝓsoluūt vel ꝓsoluere pn̄t. vel etiaꝫ si possent nolūt. qꝛ fallaces faciūt ne alijs credat̄. Salomon Mendaces faciunt vt vera dicentibꝫ nō credat̄. vñ⁹ (Rem tibi ꝓmissam nullis promiseris ipsam (Perdit nāqꝫ fidem sic multa locutio pridem.

Cum te quis laudat. iudex tuus esse memento

Plus alijs de te q̄z tu tibi credere noli

Hoc loco docꝫ nos autor nē supbiā⁹ ꝓpt mūdanā gl̄aꝫ. cū sit vana vmbratica ꝛ trāsitoria di. (Cū te aliqs laudat). i. gl̄ificat ꝛ exaltat ꝑ laudeꝫ in pn̄tia tua (memēto eē tu⁹ iudex). i. redi ad ꝯsciam tuā ꝛ ad teipm. iuestiga in corde tuo ꝛ ꝯsidera si sis dign⁹ illa laude vel si sis talis qual̄ ab aliq̄ ꝯprobaris. si es dign⁹ hūilia te. si nō. corrige te ꝛ emēda te. qꝛ laudare est ꝓpe aliquē ꝑ aliq̄ magno facto ꝯmēdare vl̄ laudare idē est ꝙ glorificare. vñ in ps. Laudate pueri dn̄m. i. gl̄ificate. Vel boni laudāt nō seipsos sꝫ alios ꝟtute hōestatꝫ. mali laudāt se ꝛ nō alios vicio ihonestatꝫ. Ma si sil̄r laudāt aliqn̄ vicio duplicitatꝫ. s. spe lucri tpal̄ ꝛ adulatōis. vt ioculatores ꝛ garruli. Vñ q̄dā cū laudaret̄ a q̄dā adulatore ait. Noli vtrāqꝫ ꝑteꝫ fallere. s. re q̄ falso me laudes ꝛ me cui adularis. vñ subiungit (noli credere plus alijs de te). i. de statu tuo (q̄z tu ipse) q̄ ꝯsci⁹ es tibi. Et ꝙ laus adulatoria sit spnēdā ondit Hiero. dicens. Qui credit hoc hodie cras si volet auferet illud. i. laudē falsaꝫ. vñ⁹ (Si quis te laudat nunq̄z te gl̄ia fallat (Plus laudatori q̄z tu tibi credere noli.

Officium alterius alijs narrare memento

Atqꝫ alijs cum tu benefeceris ipse sileto

¶ In hoc loco repetit autor qd supi⁹ dixerat. Mutuũ da. vñ dr (Me/mẽto narrare multis). i. alijs dz manifestare (officiũ alter⁹). i. bñficiũ donuz vel seruiciũ tibi ab aliq̃ impensuz. nec accepti bñficij obliuiscaris. nec sis imemor. ⁊ illi impetres bñficiũ ⁊ fauorem. quasi diceret bñficij accepti memor esto (Atq₃ alijs ⁊c̃.) q₂ oĩs laus in ore ꝓrio sordescit. Vñ dcm ẽ. si def elemosyna a manu dextra ignoret sinistra. Et Esid. De bonis factis nõ extollaris. et de bono ope nõ glorieris. Unde Greg. Per hec que gerimus laudes exterius nõ q̃ramus Et alibi Nõ extolle te a bono ope faciendo. vñ Salomon. Non laudet te os tuum. s₃ alienũ ⁊ cũ facias elemosynã noli publicare Itẽ dr. Qui se collaudat stercore coronabit ⁊c̃. vñ⁹ Alteri⁹ factũ sit ꝓb apli⁹ actũ. S₃ referas nulli cũ tu bñfeceris vlli.

Multorum facta senex aut dictu recenses

Fac tibi succurrant iuuenis que feceris ipse

¶ Cõstrue sic (cũ tu senex). i. exñs in senili etate. Senex em̃ dr ꝑ ethimologiã q̃si se nesciẽs. ⁊ turbat⁹ est. Uel dr a senos qd est sensus. Senex dr ille q̃ vixit ꝑ multos annos. Uel senex est idẽ q₂ fatu⁹. vñ Maledictus senex elemẽtarius. Et senex etiã. i. q₂ sapiens. vñ dauid. Iuuenes ⁊ ꝟgines senes cũ iunioribꝫ laudẽt nomẽ dñi ⁊c̃. (Recẽses). i. iudicas cõmemoras et narras. solẽt em̃ leues facta fortiũ viroꝝ ⁊ ea q̃ in iuuentute sugesserãt narrare (fac). i. labora ⁊ q̃si dicat labora in iuuẽtute tua. vt habeas egregiam famã in senectute. ⁊ q₂ alij referant vel tuipẽ tuas referas ꝓbitates Uel sic (cum senes recenses). i. iudicas culpas et vituperas aliquẽ iuuenem ꝓpter turpia facta vel dicta que facit in iuuentute (fac vt succurrãt) i. subueniãt. ⁊ ad memoriã ducas q̃ tu fecisti exñs iuuenis dicẽs cõtra te feci tale vicium. ⁊ tale dũ eram iuuenis. ⁊ ideo nõ debeo ita acriter ꝯdemnare. Uel aliter (cuz tu senex recẽses facta) ⁊ dic multis q̃ extollunt ⁊ dicant ꝑ ꝓbitatem (fac). i. labora esse (succurrant). i. ıp̃a ferant (q̃ ipe iuuenis feceris) Et est metaphora tracta a formica. q̃ laborat in estate vt possit cessare in hyeme. Per estatẽ intelligitur feruor iuuentutis. ꝑ hyemem vero fragilitas senectutis vñ⁹. Exẽplum nobis prebet formica laboris. Grani ferum solitum cõtigerit ore cibum. Cũ multos actus referat facunda senectus. Seria fac iuuenis. que narret vita senilis.

Ne cures. si quis tacito sermone loquatur

Conscius ipse sibi de se putat omnia dici

¶ Hic docet nos autor nõ esse curã duz si aliq̃ loquunt latenter adinuicẽ q₂ si viderẽt vultũ tuũ mouere ⁊ erubescere de aliq̃ habebũt te suspectũ ꝓpter ruborẽ. Iuxta illud. Ouidij. O q̃ꝫ difficile est crimẽ nõ ꝓdere vultu. Et alibi Uultu talis eris q̃lis mẽte geris. Ita docet nos ne ad ꝯsiliuz accedam⁹ nisi vocati sum⁹. Iuxta illud. Nñq̃ꝫ vocerĩ ad ꝯsiliũ ⁊c̃. Unde dr (Ne cures ⁊c̃. (Curare qñq₃ dr curã ⁊ sollicitudinẽ habere. vñ Noli curare de crastina die. Qñq₃ etiã capit ꝓ sanare Uñ medic⁹ curat egruz. i. sanat. Uel curare idem est q₂ purgare. vel curare idez est q₂ familiã pascere. Unde habuimus supra. familiam cura: id ẽ pasce. vnde (ne cures)

id est ne sis curiosus vel sollicitus. vel ne oporteat te curare (si quis loquatur tacito sermone) q2 sic dares suspectõez te esse malũ ꝯscientē. vñ illud Qui loquētes auscultat de se aliqd suspicaẗ. vñ sequiẗ (Cõscius ipe sibi de ꝛc.). i. qui est ꝯscius alicuius criminis ꝛ qui hz malā ꝯscientiaz. q2 conscius in mala significatione accipiẗ. Seneca. Nunq̄ securus est animus reus. Alij dicunt ꝙ iste ntũs ꝯscius non regitur sed ponitur absolute. vt locum habeat sequens relatio

Cum fueris felix. que sunt aduersa caueto

Non eodem cursu respondent vltima primis

¶ Hic docet nos autor vt cũ felices fuerimus caueamus ne per infortunium ꝛ culpā nr̄am paupratē ꝛ miseriā incurramus. Et d2 felix a felix felicis qđ est herba q̄ multas hz radices. a simili. felix habet mltos amicos vñ Ouidius. Cũ fueris felix multos numerabis amicos. Tpa si fuerit nubila solis eris. vñ (Cũ fueris felix). i. iuuenis sanus circũspectus ꝛ potens. vñ Felix quē faciũt aliena ꝑicula cautuz (caueto ea q̄ sunt aduersa) cũ fueris felix. i. iuuenis diues. ne tantum expendas in iuuentute ꝙ oporteat te mēdicare in senectute. Uel caueto dũ sanus es ne tale qđ facias ꝙ morbum incurras. Uel caueto ne vires tui corporis ita in non vtilibus consumas ꝙ deficias ante tempus. vnde quidam. Memēto paupratis in tpe diuitiarũ. q2 (vltima). i. vltimi euentus non respondent (primis) euentib9 (eodem cursu). i. ꝯsimili cursu fortune. quia Omia sunt tenui pēdentia filo. Et subito casu que valuere ruũt. vñ. Glorior elatus descendo minorificatus. Infim9 axe teror rursus ad astra feror. Uel aliter Scādo labor ego cuz teror alta rego. Ascendi nimis nimiũ ruit altus in imis Et locus est grauis est illa ruina leuis. vñ Qui stat videat ne cadat Grego. Cũ oīs fortuna timēda sit magis ē timida ꝓspera q̄ȝ aduersa. Nā hec erudit scȝ aduersa ꝓspera blādiendo transit. ꝓsus. Quisq̄s caut9 erit felix aduersa cauebit. Si fortuna cadit vix vltra ꝓspera vadit (nõ eodē ꝛc. Hec dictio eodē breuis est cā metri. ꝛ est ibi sistole sillabe correptio

Cum dubia et fragilis sit nobis vita tributa

In mortem alterius spem tu tibi ponere noli

¶ Hic docet nos ne confidemus in huius mundi vita cum sit incerta ꝛ instabilis. quia de die in diem ad mortem venimus. vnde Ultimus ad mortem post omnia facta recursus. Alibi dicetur. Uita quid est hominis nisi res vallata ruinis. Est caro nostra ciuis modo principiuz modo finis. alibi. Est nostre sortis transire per hostia mortis. Est graue trāsire quia transitus absq̄ȝ redire. et bene dicit (dubia) quia nihil est certius morte. et nihil incertius hora mortis. Et bene dicitur (fragilis) quia homo in ictu moritur. vnde Iob. Dies mei velocius trāsierũt q̄ȝ a texente tela succidiẗ. et idem Breues dies hoīs st et Thobias. Est hic vita breuis tenebrosa ꝛc. (In mortem alterius spē) q2 spes est ꝓprie expectatio alteri9 bõi cuius aduentus ignoraẗ. vel id qđ speraẗ. vt ego humi spē meam. i. rē quā sꝑabā. ꝛ spes idē est ꝙ certitudo. vnde Dauid. Caro mea

redescet in spe.i.certitudine Et spes idē est q̃ deus.vñ Spes mea.i.expectatio ꝛ fiducia.q꞉ dꝛ Grāde trahit hoꝝ mortē q̄rens alioꝝ. et tam̄ filius añ diē patrios incurrit in annos. breuis hui⁹ vite felicitas Dicit Augꝫ. Quid est vita vt dicit scd̄s phs. Uita est bonoꝝ leticia.miseroꝝ mesticia expectatio mortis.vñ Cū subeat iuuenis funera morte senis alij ꝓsus. Cū tibi secura mēs sit de morte futura. Alterius mortē noli tibi ponere sortē.et alibi. Longe trahit funē q̄ mortē alterius querit. vñ est cōi more mors nulli pcet honori.Oīa mors tollit oīa morte cadunt. Mors sic diffinitur a scd̄o pho. Mors est etern⁹ somnus.dissolutio corpm. pauor diuituꝫ.pauperū desideriū.incerta peregrinatio.hoīs latro.somni pat. fuga vite.resolutio oīm. Unde mors p ethimologiā dicit̄ q̄si metha oīm rerū sensibiliū. vel a mordendo dicitur

Exiguum munus cum det tibi pauper amicus

Accipito placide plene. et laudare memento

¶ Hic docet nos autor ne puū donū refutem⁹ ab amico paupe.imo debemus h̄ laudādo benigne accipe ꝛ nō ꝯsiderare q̄titatē doni.imo amorez ꝛ officiū dantꝫ ꝛ bonā volūtatē. vñ in Thobia. Affect⁹ p̄it effectū nō aspice q̄tuꝫ.sed flunt ex q̄ti sedulitate datū.alibi Ouidi⁹. Hoc facit vt venias gratus quoqꝫ paup aras. Et placeat ceso nō minus agna boue.vñ(Exiguū mun⁹ ꝛc̄.) Mun⁹ dꝛ ꝓprie q̄cq̄d ḡtis largit̄. Mun⁹ em̄ in diuite grām largit̄.laudē ip̄etrat.odiū finit.viciū occultat. vñ Alexād mun⁹ em̄ mors ꝓfert ꝛc̄.i.sapientiū vero iudiciū puertit.vñ in eodē Munus em̄ a norma recti ꝛc̄.h̄ dꝛ recipienti vel de alio q̄ libenter accipit.vnd̄ Salomō. Encenia ꝛ dona excecāt oculos iudicū.vñ dt(Exiguū mun⁹ qd̄ dat tibi paup amic⁹ ꝛc̄.) Uñ dꝛ amicus quasi animi custos vel cathena charitatis.eo q̄ amoris cathena ligant̄ amici. Isid.illa est vera amicicia que nihil querit de rebus amici nisi beniuolētiam ꝛc̄.(Accipito placide) q꞉ bona voluntas debet reputari pro facto. vñ Gregꝫ. Nō est vacua manus a munere si archa cordis plena est bona volūtate. Ouidius. Sup oīa vultus accessore boni ꝛc̄. vñ mūera dādo vice sunt illa mat̄ amice.ꝛ illud Mūera sumpta ligāt. Alij ꝓ⁹ Si ds forte venit q̄ amic⁹ pauper habebit. Sumat corde bono ꝛ huic laus addita dono. et alibi. Est labor actoris in dono causa valoris

Infantem nudum cum te natura creauit

Paupertatis onus patienter ferre memento

¶ Aliud documētuꝫ est.ne desperemus in paup̄tate.sꝫ eā benigne aīo recipiamus vl̄ patiamur. Uñ sciendū ē q̄ paup̄tas est ꝓprie reꝝ tpaliū. vt h̄(Paup̄tatis) vñ in Esopo dꝛ. Paup̄tas cū leta venit tutissima res est. ꝛ alibi. Paup̄tas libera res est. ꝛ iō paup̄tas est cū magna patia sustinenda.vñ David. Patia paupm nō pibit in finē Job. Nudus egressus suꝫ ex vtero mr̄is mee. ꝛ nud⁹ reuertar in terrā. vñ Augꝫ. Plus pdest paup celū stellaꝝ q̄ diuitibꝫ celū i altū. Et dꝛ paup q̄si parū h̄ns vl̄ q̄si parpās Sic em̄ describit̄ paup̄tas a scd̄o pho. Paup̄tas est donum dei.binū odi

hec. possessio sine calūnia. mater sanitatis. curaꝝ remotio vel abiectio sa-
pietie ipetratrix. negociū sine dāno. dñium sine cura ⁊c. Cū sis inops na-
tus q̄sq̄ nudusq̄ creatus. Paupiē ḡndē vincat patia tādē. vñ Est ꝑtus
vidua quā nō patia firmat. Patia sic describit. Patia est animi rigor ad
uersam fortunā. ⁊ ꝑboꝝ asꝑitatē equanimiter portās

Ne timeas illam. que vite est vltima finis

Qui mortem metuit quod viuit perdit ipsum

¶ Aliud p̄ceptū est. s. ne timeam⁹ mortē. viuere eīn ⁊ sp̄ timere q̄si mors
est. sed h̄ p̄ceptū nobis nō est tutū. q̄z sp̄ timere mortē ⁊ habere añ oculos
debemus vt citius mala relinquamus. iuxta Salomonē dicētem. Fili in
oīb⁹ opationibus tuis memorare nouissima vite tue. ⁊ ineternū non pec
cabis. vñ Viue carēs vicio tanq̄ sis cras moriturus. Disce vacans stu
dio quasi sis moriturus. ꝟsus. Nō egit illicite q̄ cogitat vltima vite. Nes
cit q̄s morā mort⁹. nec funeris horā. Propter illa bonū est timere mortē
in retractiōem vicioꝝ. Sed aliter hic sumit. s. ꝯm gētiles mūdi famam et
gl'iam appetētes. q̄z alit intelligūt ꝯm illos sic dicet (Ne timeas illā) id est
mortē q̄ē vltima finis vite. q̄z oīs caro hūana ad nihilū rediget q̄z (q̄ me-
tuit mortē). i. timet ⁊ dolet. iō q̄ mori se opteat ꝑdit idip̄m q̄ viuit. i. gau
dia vite hūane. talem dolorem añ oculos hñdo. i. meditando de morte.
vñ d̄r. Nō q̄d eris. q̄d eges. q̄n morieris. p̄meditare bñ. nihilum fiet tibi
leue. nil nisi terra sumus. ⁊ terra q̄d est nisi fumus. Et nihil est fum⁹ nos
nihil ergo sumus. Scd̄m catholicos sic legitur (Ne timeas illā). i. mortē
vt sis ita scificat⁹ ita iustus tam fidelis tā ꝑfect⁹ ne opteat te timere mor
tez. i. corpis ⁊ aie dissolutōem. vtputa ꝯfidens de bñficijs p̄cedentibus.
Conscij eīn reat⁹ magis timerēnt q̄ sanctificati (q̄ est vltima finis vite
(Juxta illud. Mors vltima linea reꝝ. Et alibi. vltimus ad mortez post
oīa facta recursus. Isidorus. Quotidie dies vltimus appropinquat. et
vitam nostram quotidie dies aufert. et merito. q̄z (qui mortē metuit) id ē
qui talis est qui facit peccata ꝓpter que debeat timere eternā mortez q̄uo
iustus nō morit (ꝑdit idip̄m q̄d viuit) in bonitate. q̄z eius cā est ⁊c. vl' ꝓ-
pter quod viuit. scz christum. hic eīn est vita credentium sicut ip̄e dicit.
Ego sum via veritas et vita. Et alibi. Omis qui viuit et credit in me.
non morietur in eternum. Dico tibi vere. si vis de morte timere. Perde
re tu queris in te quod habere videris. Et nota q̄ finis idem est q̄ ter-
minus. cōsummatio mors patria. vnde Est finis patria mors consum-
matio metha. Sed in grecismo ponunt alij ꝟsus. s. Finis cōsumēs ⁊ cō
summatio finis. Et ꝓrius finis q̄nq̄ est actio finis. Scd̄m Isidorum
finis dicitur a fune. q̄z fines agroꝝum funiculus mensurantur. ⁊ est dubij
generis. Dicit eīn hic vel hec finis. vñ Margo dies cortex silex panthera
q̄ damna. Finis cum clunis ⁊c.

Si tibi pro meritis nemo respondet amicus

Incusare deum noli sed teipsum coerce

¶ Hic docet nos autor ne desperemus accusando deum si alicui ser-

rit. nec ab eius officio retrahere nõ debemus. vñ dicit (Si nemo amicus .i. nullus amicorũ tuorum (rñdet p meritis) scz remunerando ea q̃ digna sũt meritis tuis (noli icusare deũ) .i. culpari. vel noli litigiũ prũpe ptra deũ dicendo ille (cui fuiui) fecisset bona mihi. sz deus nõ pmisit. Ego sum infelix oẽs ingratos inuenio. et deus odit me et me psequtur. et hoc faciunt q̃dã stulti (sz teipm coerce) .i. ad h retrahe. Ul' coerce) .i. castiga te ne deũ culpes vel incuses. Et nota q aliud est incusare. et aliud accusare. Et est accusare alicui crimẽ iponere in psortio. dicẽdo q nõ debet testificare nec accusare nec rñdere. nec iudicare. qr infamis psona est. Incusare vero idez est qd culpare. vt hic (Incusare deũ noli) Incusare est maiorũ. vñ incuso dños accuso sepe minores. vñ dicit (Si tibi p meritis) Quid est amicus dt phs q amicus est desiderabile nomẽ. nõ inuidẽda possessio. refugiũ infelicitatis miserie releuatio. indeficiẽs qes. idesinẽs felicitas. vñ Si manet oblitus meriti. nec seruit amicus. Nunc nõ culpãdus deus est. sz tu reprobandus. Nec reprobes xpm. sed tu serui magis istum

Ne tibi quid desit quesitis vtere parce

Utqz quod est seruus. semper tibi deesse putato

¶ Hic docet nos autor viuere pce et nõ pdigaliter. et pseruare tpantiã in cibo et potu. vñ illud (Sume cibũ modice modico natura fouetur) dicens sic (vtere) et nõ abutere (q̃sit) .i. reb acq̃sitis p laborẽ tuũ vel pentum tuorum es heres (pce) .i. modice (ne q̃d) .i. ne aliq̃d (desit tibi) .i. deficiat si pdigaliter expẽdas. vñ q̃dã Magna penus spatio psumpta pibit. et illis Labitur exiguo qd ptũ est tpe longo. Quidã em̃ incipientes ita pdigaliter res suas expendũt q nõ curãt de futuro vel ad quẽ finẽ deueniat vita eorum. Cõtra q̃s dt Boetius. Neq em̃ qd añ oculos situ est intẽtũ sufficit ad rerum exitus intueri. vñ Seneca Liber gulosus esse nõ potest. et Oratius Seruiet eternũ q̃ puo nesciat vti. Et. Uiuet seruus vti q̃ puo nescit vti. Seneca. Fortuna vitrea ẽ tunc cum splendet. vñ nõ minor est virtus q̃z q̃rere pta tueri. Casus inest illis hinc erit artis opus Oratius Plus est seruare ptum q̃z q̃sisse nouũ. Partius vtere quesitis q̃n frues. Et rẽ seruabis quã sp abesse putabis (Utq qd est serues) sensus est talis. vt pce viuas nõ sis pdigus. sz obscure dicit. sic ergo pstrue. Dico q pce viuas (q̃z) p et ad hoc (vt serues tibi) .i. ad opus tuũ. s. illud qd possideas qr dicit (sis pcus) pcus sibi fluat res suas. auarus vero nequaq̃z. sz dicere nõ sis pdigus. pdigus em̃ putat res suas nõ posse deficere

Quod prestare potes. ne bis promiseris vlli

Ne sis ventosus. dum vis bonus ipse videri

¶ Hic docet nos autor euitare dilatõem in dono ne illud (qd amicis nostris dare possumus in pñti) pmittamus nos daturos i futuro dicẽtes sicut multi dicũt. Uade cras et postcras reuerteris et habebis petitũ. vñ dt tullius. Lex doni siue bñficij talis debz eẽ. ita q dator statim debet obliuisci et capiens debet esse memor accepti. Quia vir iustus data nunq̃z cogitat. sed accipiens debet esse memor illius qui dedit vt in aliquo tempore

re reddere posset. vñ q̈dam. Qui cito dat bis dat. qui tarde dat munera vix dat. Alij versus Vis dare das subito dandi modus iste petito Par erit inuito q̈ dabit absq̈ cito. Et q2 dare nõ possumus nisi de liberalitate Videndũ est ergo q̈d sit liberalitas. Liberalitas est virtus beneficiorum erogatorum quã in effectu benignitatis et beneficij docuimus permanere. q2 tota hec virtus consistit in tribuendo. Sz multis modis dr stare liberalitas. Primo caue qñ dabis ne sis durus ne frontẽ obducas. ne vultum auertas nec occupatões fingas. Secũdo caue dilatõem q2 dandũ est cito Vñ ingratũ est donum seu beneficium quod diu inter manus dãtis hesit vñ ille proximus est neganti qui tarde dat. Tercio caue ne des ingratis et nõ multis precibus expectatis. vñ Nõ gratis tulit qui non cum rogaret accepit vnde Thobias O a cito da gratis etc̃. Quarto caue ne donum obsit accipienti. sicut dabat antrapalus. vñ Oratius Antrapalus cuicũque nocere volebat. Vestimenta dabat preciosa etc̃. Quinto caue ne beneficiũ maius sit tua facultate. in tali aũt liberalitate consistit cupiditas recipiẽdi. et talis liberalitas nõ est bona. Salomõ Melius est nõ vouere q̈ post votum promissa non reddere. vnde Dauid tolle moras dando cito minuis horas. Munus dedecoras inueniendo moras. alius versus Gratia debet pro munere si cito detur. Et si tardetur ingratum munus habetur. Item Bis nõ spondebis si mox prestare valebis. Ne similis vento sz bonus eẽ memẽto. Et alibi Plus valet hoc tribuo. q̈ tribuenda duo

Qui simulat verbis. nec corde est fidus amicus

Tu quoq̈ fac simile. sic ars deluditur arte

¶ Qui simulat verbis etc̃). i. qui fingit vel figurat verbis adulatorijs se esse amicum tibi fidũ. nec ipse est fdus amicus corde. sed solummodo verbo. tales sunt infideles fraudulenti et illustres. Si inq̈ ita simulat aliquis se eẽ amicum tibi (Tu quoq̈ fac simile). i. finge te eẽ amicũ vñ Ouidius. Fallite fallentes etc̃. et sic (ars illius). i. fraus arte maligna pgrediens (deluditur). i. decipit et repellitur (arte). i. fraude tua vel arte simili. Nec eñ est scientia secularis. teste Salomone qui dicit Simulator ore decipit amicũ suum. et ducit eũ in spem bonam. vnde. Qui mel in ore gerit. et me retro pũgere querit. Eius amiciciã nolo mihi sociã. Vel pt esse preceptum catholicũ. et tunc sic lege (Qui simulat verbis etc̃.) idest q̈ simulatoris verbis sic rephendit amicũ fingendo se esse inimicũ erga ipsum et dicit se esse iratũ propter vicium eius (nec corde est) scz iratus. ille eñ q̈ talis est. fidus amicus est. q2 meliora sunt amici vulnera seuientis blãdimentis etc̃. Si inquã ita facit aliqs (tu quoq̈ fac sile). i. similiter castiga amicum tuũ et rephende verbis amaris et nõ corde. et (sic ars) hoc est illa mala opinio (deluditur) id est rephẽdit arte tua. i. artificiosa correptõne. q2 clauus clauo retõdit. i. amor seculi dei amore repellit. sicut q̈ tyrannũ interficit premium accipiet. Quid est amicus. Desiderabile nomẽ. nõ inuidẽda possessio. refugiũ infelicitatis. miserie reualutio. indeficiens felicitas. verba. Secundi phi sunt. Et dicitur amicus q̈si animi custos. vel a cathena charitatis. eo q̈ amoris cathena liguntur amici. vñ Laudat adulator sed non est verus amator. Tu quoq̈ cõmendes et ei sua dona rependes.

Noli hominē blando nimiū sermone probare.

Fistula dulce canit. volucrem dum decipit auceps

¶ Noli hoīem rc̄) sensus est (noli p̄bare). i. laudare hoīes nimium in vita sua (blādo sermone). i. adulatorie. q2 blandus sermo decipit homiēs qn̄q3. z ne sis sicut fistula q̄ aures eoꝝ (q̄ eam audiūt) delectat, vt sibi ip̄i nō prodest. Vn̄ fistula dr̄ a fonos qd̄ est sonos. z stolos qd̄ est missio. q̄si son⁹ missus (canit dulce). i. est dulciter z suauiter resonat (du3 auceps decipit volucrem) Dicit̄ autem volucris a volando. q2 volat per aera Uel aliter (noli p̄bare nimiū hoīes) quos blandicos sermone (blando sermone). i. p̄pter sermonē blandum eorum. quia ipsi nimium per blandos sermones decipiunt credulos sicut fistula decipiūtur volucres Et si tales vis vitare disce virtutem que dicitur cautio. per quam vicia vitamus specie3 virtutum p̄stantia. vn̄ Isidorus Queda3 vicia virtutes preferunt. vnde Cicero. Mille sunt occupatōes nocte dieq3 latent in similitudine officij. vn̄ Qui mel in ore gerit rc̄. Ouidius Impia sub dulci melle venena latent. vn̄ Bernardus. Plus nocet lingua detractoris q̄3 gladius p̄secutoris. vnde Non bene creduntur nimium qui blanda loquuntur. Decipiuntur aues p̄ cantus sepe suaues

Cum tibi sint nati. nec opes. tunc artibus illos

Instrue. quo possint inopem defendere vitam

¶ Hic docet autor q̄d debet hō facere oneratus familia cū pauper sit Construe sic (cum nati). i. filij sint tibi (nec opes) ita q̄ sis pauper nec habeas vn̄ pascas illos (instrue illos artibus) mechanicis vel liberalibus quia artes sunt vere diuicie z eterne. que non p̄nt amitti nisi in morte. q2 ars remanet post vitam rc̄. Vn̄ ars est collectio multoꝝ preceptoru3 ad vnum finē tendentium. vel ars est illud qd̄ p̄ opus z p̄ muneꝝ z per instrumentum ꝯpetentis artificis deducit̄ ad effectum. et dr̄ ars ab artādo. q2 artat nos regulis z p̄ceptis (Instrue) inq3 (quo possint defendere inopē vitam). i. inopiam vite. Artes em̄ liberales repte sunt ad ignorantia3 in p̄te anime relegandā. Mechanice vero p̄pter inopiam corporis subleuandam. vn̄ Salomon. Stulticia colligata est in corde pueroꝝ. et virga discipline defugabit eam rc̄. vn̄. Instrue pupillos paup̄. si diligis illos. Ne paupertati possint succumbere nati

Quod vile est carum: quod carū est vile putato

Sic tibi nec cupidus nec auarus noceris vlli

¶ Primo lege sic. Si aliq̄s dederit tibi aliquid. licet ille vel alij reputent illud esse vile (putato). i. puta illud esse carū appreciādo et reseruando illud rc̄. (quod carū est vile putato) q̄si diceret. si aliq̄s amicus petat a te quod carum est (putato). i. reputa illud esse vile. et da ei libenter ac si esset vile. Et (nō noceris cupidus tibi) appreciando et retinendo illd̄ qd̄ vile est (nec noceris auarus vlli) id est illi vel alicui dando quod carum

est. Vel aliter est talis sensus. Si aliquis in tempore felicitatis et superfluitatis aliquod bonum tibi dederit abundanter illud debes reseruare. In tempore vero egestatis cum alii tenent et reponunt abundanter largiaris. sicut fecit Joseph qui erat senescallus pharaonis. et ita amorem mereberis et habebis. Construe ergo (putato) id est crede quod vile est aliis tibi abundanter quasi vile esse carum tibi scilicet serua illud quasi esset aurum. id est care appreciandum (et sic non noceris cupidus tibi) id est iudicio tui. Item putato quod est carum aliis supple in tempore egestatis esse vile tibi. id est dato aliis quasi vile (et sic non noceris auarus ulli) .i. nullus dicet te esse auarum. cum cara in caro tempore largiaris. Vel sic. quia prudentia mater sapientie est. quia dicit Boecius. Quod ante oculos situm est intueri non sufficit. rerum exitus prudentia metitur. Ideo quod vile est modo puta illud futurum esse carum. et retine et conserua ac si esset carum. vt subueniat tibi si necesse fuerit et aliis. vnde Salomon. Memento paupertatis tempore abundantie. et necessitatis tempore diuitiarum. et quod carum est modo putato illud futurum esse vile. et sic large expende ac si esset vile et distribuas pauperibus et amicis. et tamen cum circumscriptione. Est autem circumscriptio secundum Augustinum. contraria horum cautela. Effectus autem huius virtutis est facultatem sic seruare. quod auaricie fuga dispensationem non incurrat et sic non noceris cupidus tibi. i. de cupiditate consciencia tua non remordebit cum ea (que vilia sunt) cara fore reputes in futuro (nec auarus ulli) id est alii non habebunt te pro auaro. cum cara largiaris Vel aliter (putato illud quod modo scilicet in hoc seculo est vile) scilicet esse pauperem esse carum apud deum. vnde in euangelio. Beati pauperes spiritu. quoniam ipsorum est regnum celorum et putato illud quod non est carum. scilicet diuitem esse vile apud deum. vnde quidam Vt Job testatur. vix diues sanctificatur. Diuitis est raro sanctificata caro. Et alibi O diues diues non omni tempore viues. Fac bene dum viuis. post mortem viuere si vis. Et ideo si tu sis diues fac bene pauperibus vnde. Carum vile putes. rursus contraria mutes. Sic nec auarus eris cupidus nec nate videris

Que culpare soles. ea tu ne feceris ipse

Turpe est doctori. cum culpa redarguit ipsum

¶ Hic autor docet nos ne arguamus aliquem de aliquo vicio. cum possumus simili macula vel simili vicio reprehendi. quia prius est mundare se. deinde alios. vnde versus. Tollere festucam si vis de fratris occello Que prius exturbat lumina tolle trabem. quia talis doctrina cederet nobis in dedecus. quod ostendit per exemplum dicens (Turpe est doctori etc.) scilicet docere bonum et facere malum. quia prouerbialiter dicitur. Non meretur discipulus erroris argui. si magister eius dilabitur in errorem. vnde Paulus. Cur predicas non furari cum ipse furaris. Gregorius. Cuius vita inhonesta est necesse est vt eius predicatio contemnatur. Idem. Monstruosa res est manus remissa et lingua magniloquax. vnde Isidorus. Qui bene docet et male viuit videtur bonum et malum coniungere. lucem tenebris permiscere veritatem mendacio copulare. Idem Quod ore predicas opere impleas. et quod per verba doces exemplo ostende. quia qui non facit quod predicat. ieiunus ferit. quod alius manducat. vnde Paulus In omnibus teipsum prebe bonorum exemplum operum. vnde quidam

Castigans alios te castiga prius ipm. Ut castigatus sis castigare paratus. Et alibi Si culpare velis culpabilis esse cauebis. Dogma cuius sordet. dum te tua culpa remordet

Quod iustum est petito. vel quod videatur honestũ

Nam stultum est petere. quod possit iure negari

¶ Hic docet Catho filiũ suũ qualr debeat petere dicens. Qd iustũ est petito. qz cuiuslibet petitio debet esse iusta z habere modũ ẽm possibilitatem eius a quo petit. qz sicut curialitas est in dono ita curialitas in petitõne debet esse. Curialitas est modus loquendi. siue petendi q̃dã deuians ab honesto. Uñ sciendũ q in petitõne quatuor sunt ɔsiderando. scz honestas. possibilitas. iusticia z necessitas. Honesta debet esse petitio vt aliq̃s nõ petat qd nõ debet. vt filiã vel vxorẽ ꝓximi vl alteri9 in ɔcubinã possibilis z iusta iuxta qd sufficit nõ vltra mensurã petere. vt si aliq̃s peteret ab alio medietatẽ dom9 sue. possibile est vt alter habeat possibilitatẽ dandi qd petitur z nõ q grauet. Necessaria est vt qd necesse est queratur Uiso de mõ petendi videndũ est q̃d sit honestũ Honestum est qd sua vi nos attrahit. z sua dignitate nos alicit. vñ subiũgit. Nam stultum est petere quod possit iure negari. i. que non est iusta vel honesta. vñ Salomon Non erigas oculos tuos ad opes quas habere nõ potes. iuxta illd Plura petens meritis fraudat iure petitis. Alij ꝑlus Elige rẽ iustã si nõ cupis inde repulsam. Nõ est donãdum q̃cquid sit iure negãdum

Ignotum tibi tu noli preponere notis

Cognita iudicio constant. incognita casu

¶ Hic docet nos autor ne iudicemus de ignotis. qz melius possum9 iudicare de notis q̃z de ignotis. vñ dicit (Cognita iudicio constant incognita casu). i. euentu. qz de illo quẽ ignoras nõ potes iudicare certe aut sit bonus aut nõ. vñ Cognita iã ɔstant tecũq̃z incognita ꝑstant vl q̃dã volunt (Ignotũ tibi zc̃). i. noli plus amare alienũ q̃z ꝓximũ. vnde Nunq̃z priuatis alienos añferas. Nã ꝑuata sedẽt extranea casib9 herent.

Cum dubia incertis versetur vita periclis

Pro lucro tibi pone diem quicũq̃z laboras

¶ (Cũ dubia incertis). i. cũ vita hois sit dubia. i. caduca z in miserijs inuoluta. in dubio eñ spacio viuimus. vñ Bernardus Nascimur in merore. viuimus in labore. z morimur in dolore. vñ. Nil nece certius est nihil est incertius hora mortis (versetur). i. mutet qz multotiẽs mutatur stat9 hominis de gaudio in tristiciã. de ꝓsperitate in aduersitatẽ. de sanitate in egritudinem de quiete in laborem (incertis periclis). i. in dubijs periculis. Euentibus eñ dubijs agitur vita humana. vñ Job. Homo natus de muliere breui viuens tempore repletur multis miserijs zc̃. vñ. Ludit in humanis diuina potentia rebus. Et quandoq̃z quidem vita humana

piculosa est caduca ⁊ etiã incerta O homo (q̃cũq₃ laboras) .i. laborando viuis. q₂ hõ natus est ad laborandũ. sicut auis ad volandũ (pono diẽ tibi p lucro) sc₃ vt quiescas ne nimio labore deficias. ⁊ impotẽtiam mẽbrorũ₃ incurras. q₂ qui caret alterna requie durabilis nõ sit Uel sic (cum dubia) .i. incerta q₂ futurũ tps nõ est nobis certũ (verset in piculis) .i. in periculis in q̃b₉ hõ non carens sibi cito cadit in paupertatẽ. O hõ q̃cunq₃ laboras .i. qui est in laborioso negocio (pone) .i. ꝯstitue (tibi diẽ pro lucro) .i. vt aliq̃d lucraris ne succũbas paupertati. ⁊ ne sis sicut vagi q̃ currũt tota die huc ⁊ illuc nullũ inde lucrũ reportãtes. vel aliter (pone diẽ p lucro) id est vitam huius diei pro lucro habeas ⁊ reputes ⁊ cũ hoc deo gratias reddas Uel (pono tibi diem p lucro) .i. viue in bonis operib₉ ⁊ sic lucrabere diẽ eternũ q̃ est deus gloriosus ⁊ sublimus. vñ. Uñ supbit hõ cui⁹ ꝯceptio culpa Nasci pena. vite labor necesse mori. vñ Seneca Precedẽs dies est mgr̃ sequẽtis. Iuxta illud Oĩa sunt hoĩm tenui pendentia filo. Alij versus Cum subito fine. pes sit tibi certa ruine. Pro magno lucro mortalem viuere dico.

Uincere cum possis. interdum cede sodali

Obsequio quoniam dulces retinentur amici

Cõstrue sic (Uincere cũ possis ⁊c̃.) .i. locũ da Sodales dicunt a so qd ẽ sil' ⁊ edo des q̃si sil' edẽtes in mẽsa. vñ⁹. dr̃ñe. Cõsortes ꝯiũgit amor. socios labor vnus Cõis comites reddit vita mẽsa sodales (cede) inq̃₃ nõ sp (cum .i. q̃uis possis vincere) .i. supare ipm in qualibet rei serie cede (Obseq̃o qm̃ dulces retinẽtur amici) vñ ora. Flectitur obseq̃o curuat⁹ ab arbore ramus. Frãgens si ⁊c̃. q₂ dulces amici in amicicia ⁊ veneratõne ⁊ assensu p obseq̃u₃ retinent. Obsequm est alicuius volũtatẽ seq. vñ Cicero dt amiciciã esse .s. idẽ velle ⁊ idem nolle. vñ btũs Philippus Amic⁹ est desiderabile nomẽ. hõ vix appẽs. inueniẽda possessio. refugiũ infelicitatꝭ miserie rpator. ideficiẽs q̃es ⁊ indeficiẽs felicitas. vñ in puerbijs salomonis dr. Uerbũ dulce multiplicat amicos ⁊ mitigat inimicos. ⁊ sequit idẽ Amicus fidelis ptectio fortis. q̃ aũt inuenit thesauru₃ ⁊c̃. Amico fideli nulla est ꝯpatio. vñ debemus eĩ pcere subiectꝭ ⁊ debilitare rebelles Uincere posse decet. vincere sepe nocet. Parcẽdu₃ est aĩo miserabile vult⁹ habẽti Nobile vincẽdi gen⁹ ẽ patiẽtia ꝟtus vñ⁹. Sepe pati prestat cui q̃ superabile extat Nulla valet tantu₃ ꝟtus patiẽtia quãtũ. Alij ꝟsus Cedas sepe pari q̃uis supari. Hoc ideo dico q₂ sic eris aptus amico

Ne dubites cum magna petas impendere parua

His etenim rebus coniungit gratia caros

¶ Hic intendit catho instruere filiũ suũ ne sit auarus nec cupidus. s₃ poti⁹ liberal' in donãdo. curialis in petẽdo. Uñ ꝯstrue sic (Ne dubites) im mo scias qd est verũ ⁊ qd est malũ tũc (ipendere) p hoc eĩ est auar⁹. cũ (tu petas magna) ⁊ nõ vis dare pua vñ cupiditas puenit. S₃ ad euitandu₃ cupiditatẽ doceo te vt des libẽtius q̃ petas (His eĩ reb₉ ꝯiũgit gratia caros) vñ tu teneris apud oẽs nullus apud tẽ. Alterius sumis potula

nemo tua. Uel tu redde vices velle desine velis vocari Dedec⁹ ē sp̄ su/
mere nilq3 dare Nō capit optatū. q̄ nō largit̄ amatū. vñ Seneca Iniuste
petit q̄ dare nescit. ⁊ vulgarit̄ dr̄ mūera dādo vice st̄ filia mr̄ amice. Et
alibi Dono multiplici p̄les generant̄ amici. Debes magna dare. cupies
cū magna rogare. Et alibi Sepe solet dici fiunt p̄ munus amici.

Litem inferre caue. cum quo tibi gratia iuncta est

Ira odium generat. concordia nutrit amorem

¶ Hic docet nos catho vitare odiū. ⁊ obseruare ꝯcordiā ⁊ agit de caute
la ⁊ amicicia. de cautela cū dr̄ (Litē īferre caue) de amicitia cū dr̄ (cū q̄ ti/
bi gr̄a iūcta est) vl̄ enucliat malū qd̄ ꝓcedit ex ira nisi tpet̄. cū dr̄ (ꝯcordia
nutrit amorē) Ira idē est ꝙ odiū. s3 p̄m q̄d dr̄ñt. Iuxta illud. Ira recēs fu
ror est. odiū manet ira vetusta. vñ ira est repētina ⁊ inordinata aīmi ꝯmo
tio vel mutatio ex quo ꝓuenit odiū. Odiū vero inueterat⁹ doloris putre
do. ex corde trahēs originē. Uel odiū est vetusta ira sp̄ de vltōe cogitās
Et ira est ꝯmotiō sanguinis circa cor. vñ Ouidi⁹. Ecce ꝓcul lites. ⁊ ama
re p̄lia lingue. Dulcibus est verbis. dulcis alēdus amor. vñ Salomon.
Uir iracūdus ꝓuocat rixas. q̄ patiēs est mitigat suscitatas. Cōcordia ē
motus ꝯtinēs ꝯpatriotas ⁊ amicos in idēptitate institutionū iuris ⁊ ha
bitatōis spōtanee vincēs. i. ligās. Et dr̄ Seneca. Nil turpius est q̄3 cum
eo bellū gerere. cū quo familiariter vixeris. Nihil similius est actib3 demo
num. q̄3 litigare. vñ⁹ Sp̄ deuites. cum caro ponere lites. Lis odium gi/
gnit. caros concordia stringit.

Seruorum ob culpam cum te dolor vrget in iram

Ipse tibi moderare. tuis vt parcere possis

¶ Hic iuitat nos catho ad modestiā. vñ dr̄ (Seruoꝝ ob culpā ⁊c̄) Ser
uus dr̄ multis modis. seru⁹ ē q̄ emit̄ de aliq̄. ⁊ tūc dr̄ de p̄uo p̄uas. vñ ifra.
Cū seru⁹ fueris. ꝓprios mercat⁹ in vsus. Itē seru⁹ idē est ꝙ famul⁹. vñ
in euāgelio. Euge serue bone ⁊c̄. Itē p̄u⁹ etiā est ille q̄ est irretit⁹ pctō. vñ
ap̄ls. Qui facit pct̄m seruus est pcti. Itē puer idē est ꝙ seru⁹ q̄3diu ē sub
custodia nihil differt a p̄uo. vñ Cū dolor vrget in irā (culpa p̄uoꝝ). i. ꝓpt̄
culpā seruoꝝ (ip̄e moderare). i. ip̄one modū ire tue (vt possis ꝑcere tuis)
. i. famulis. vñ scriptū ē em̄. hūanū ē peccare ⁊ irasci. s3 irā ꝑficere dyaboli
cum est. vñ Oratius Qui nō moderatū ire affectū volet eē dolor. qd̄ sua
serit et metus. Item ira furor breuis est. vix iracūdia trāsit. Seneca. Nō
qui de hoīe est misericors meminit sui. vñ⁹. Cū tibi seruoꝝ mouet iram
culpa tuoꝝ. Pectore sub mesto tibi tu moderabilis esto

Quem superare potes. interdum vince ferendo

Maxima em̄ morum est semper patientia virtus

¶ Hic inuitat nos autor ad patiētiā. q2 bon⁹ est q̄ malos p̄t tollerare. eē
patiētia. q̄ maxia ē ꝟt⁹. Oēs em̄ alie ꝟtūtes a patiā tpant̄. Nā ꝟtus vi/
dua. quā nō patiētia firmat. Et alibi dr̄. Nobile vincendi genus patien

tia. vincit qui patit. si vis disce discere pati. Virgilius. Virtutes animi patientia dirigit oēs. patientia sic diffinit. Patiētia est vis oīm ɔtumeliarum. 7 oēs aduersitatis impetus. cum tranquillitate sustinens. 7 in futuro vindictam nō querens. sed corde ignoscens.

Conserua potius. que sunt iam parta labore

Cum labor in dāno est: crescit mortalis egestas

¶ Hic docet nos autor ꝙ cū maiori cura res labore acq̄sitas ꝙ̄ alias custodiamus. ita ꝙ alias res nō destruamus (Cū labor in dāno ⁊c. i. cum amittamus 7 mala disponamus ea q̄ labore acq̄siuimus (crescit mortalis egestas). i. multiplicat egestatis miseria (ducēs ad mortē). i. ad miseriam fere equalentē morti. vñ Ecclesiasticus labor stultaꝝ rerū. i. amor mūdi affligit. Augꝰ. Sine dolore nō ꝑeunt que cū labore acq̄runt. vel mortalis). i. hūana. q. d. cum pateris tuaꝝ rerū detrimētū quas cum labore acquisisti (crescit mortalis egestas). i. amarior est. vñꝰ. Plorat lachrymis amissa pecunia veris 7 bene dico Cōserua. qꝛ nō minor est virtus ꝙ̄ q̄rere parta tueri. Aliꝫ ꝟsus. Plus ɔseruabis quecunq̄ labore parabis. Cum labor ipse parit. pauperes ledere querit.

Dapsilis interdum notis et caris amicis

Cum fueris felix semper tibi proximus esto

¶ Ecce vltimū preceptum primi libri. in quo docet nos precipue vt auariciā fugiamus vñ dicit (Esto dapsilis interdū) scꝫ qñ erit tp̄s qm̄ duo sunt genera largoꝝ quoꝝ aliꝫ sunt dissipatores: aliꝫ sunt liberales dissipatores sunt illi qui cōmesationibus ebrietatibus muneribus meretricum histrionū 7 lenonū pecuniā suā expēdūt. Liberales sūt illi q̄ suis facultatibus captos redimunt. aut nimis in necessitatibus subueniunt. in p̄mis est vicium prodigalitatis. in aliꝫ s virtus scꝫ liberalitas beneficiorum erogatrix. vnde (Esto dapsilis interdum) quando locutus fuerit largiendo cum bonitate (notis et caris amicis) id est illos quos noueris esse amicos tuos amando eos. vt eos iuues consilio. foueas beneficio. consoleris solatio (Cum fueris felix semꝑ tibi ꝓximus esto) id est precipue fac tibi bonum. Multi enim diuites sunt ita auari ꝙ seipsos egere patiūtur. Dicit ber. auaro deest tam id quod habet ꝙ̄ id quod non habet. Eccl. auro nihil scelestius 7 nihil nequius ꝙ̄ amare pecuniam quod prohibet noli tanꝙ̄ reliquias pecuniam obseruare. vnde (Cum fueris felix) id est sapiens diues 7 abundans in bonis temporalibus) semper tibi proximꝰ esto) id est primo consule tibi ꝙ̄ aliꝫs. vnde Seneca prestabis amicis bona tua 7 fidem oībꝫ. vel (semper tibi proximus esto). i. precipue fac tibi bene de bonis tuis de tuo labore ꝓprio acquisitis. Faciasq̄ sicut dicit Isidorus. Et mihi res non me rebus subijcere conor. quia sicut dicit Sidonius. ꝙ si res tuas mediocriter colas possides. si nimium nō possideris qꝛ imꝑat aut seruit funesta pecunia cuiq̄. Semper auarus eger ⁊c. vnde (dapsilis ⁊c.) Interdum notis tribuas 7 suffice notis. nec tibi carus eris semper dum diues haberis.

Elluris si forte velis cognoscere cultus
Virgilium legito. qđ si mage nosce laboras
Herbarum vires macer tibi carmine dicet

¶ Autor iste diuersas ꝑtes opus suū distinxit. ne lectoribꝫ fastidiū generet post distinctōem ꝑmi libri. Hic incipit scđa distinctio hꝰ oꝑis. in cuiꝰ ꝑncipio nos docꝫ quē doctorē ⁊ quē ꝑceptorē in bonis terrenis acq̄rēdis debemꝰ imitari ⁊ incitat filiū suū ⁊ oēs alios in ꝑsona filij sui ad diuersas sciās. Hoc aūt facit duabꝫ de causis vt sis sapiens ⁊ ꝯspectus circa bona tꝑalia. Preterea vt anhelet possetenus ad diuina. Est eñ duplex sciētia. s. ꝑfecta ⁊ imꝑfecta. Imꝑfecta sciā est de terrenis. qꝛ sapiā huiꝰ mūdi stulticia est apud deū Perfecta vero sciā est de diuinis. s. multa bona agere ⁊ laudē mūdi non q̄rere. studendo ꝯtra hoc q̄ ꝑcipit deus. sic vt q̄cq̄d boni hō fecit se seruū inutilē existimet añ oculos diuine maiestatis. Imꝑfecta ergo sciā ꝯsatur circa terrena. Et đꝛ multis modis. ⁊ hoc ꝭm diuersas diuersoꝝ sciās Dicebat eñ q̄dā ꝙ diuitie erant summū bonū in vita que maxime ꝓcedūt ex agricultura terre. nā ad hūduꝫ illā sciam inuitat filiū suū ad audiendū ieorgica ꝟgilij. iuxta illoꝝ opinionē q̄ dicebāt diuitias eē summū bonū in vita. Alij dicebāt sanitatē corꝑis eē summū bonuꝫ in vita. ad quā hūdā inuitat nos ad legēdū librū macri illius poete q̄ optimus fuit inter ꝑh̄os. Alij vero dicebāt famā vel gl'iam secularē eē summuꝫ bonū in vita ⁊ ꝑ ceteris appetēda. ad quā habēdā inuitat nos ad legendū Lucanū q̄ tractauit de bellis ꝑ q̄ acq̄rit gl'ia secularis Quorūdaꝫ opinio erat ꝙ voluptas corꝑis erat summū bonū ⁊ ꝑ ceteris appetenda. ad quā habēdā inuitat nos ad legēdū Ouidiū de arte. qꝛ ibi tractat Ouidius de amore ꝑ quē voluptas hoīs acq̄rit. Sꝫ ꝙ aliq̄d de suꝑdictis bonis nō sit summū bonū manifestū est qm̄ oīa suꝑdicta trāsitoria sūt ⁊ caduca. Sūmū aūt bonū est deus q̄ incōmutabilis est ⁊ nulla corruptio in eo ꝑt esse. Creatura vero sua bonū est. sꝫ non summū. qꝛ cōmutabilis et corruptibilis est. vñ đꝛ. Ipē ꝑibunt tu aūt dñe ineternuꝫ ꝑmanes. ⁊ oēs sicut vestimētum veterascēt. Dicit ergo Catho ꝙ hm̄ōi ꝑceptis (q̄ sunt de agricultura terre vel hm̄ōi) nō velimus indulgere sed sapientie in hoc ꝑceptorē se tribuit. ⁊ hoc est (Telluris si forte ⁊c̄.) ⁊ bene dixit (forte) qꝛ hec sunt dona fortune. qꝛ forte respiciat ad diuersitatē aīorum hominum quod eñ quidam volunt non volunt alij. vnđ. Multe hominū species ⁊ rerum discolor vsus. Velle suum cuiqꝫ est. nec voto viuimur vno ⁊c̄. Terre culturas si tu cognoscere curas: Ecce tibi maro describit nomine claro. Si magis herbarum naturam discere carum. Herbarum vires scis macer. ⁊ inde requiras

Si rhomana cupis: et punica noscere bella
Lucanum queras. qui martis prelia dicet

Si rhomā cupis ⁊ pūica. i. affricana. Affricani sūt hoīes q̄ꝝ rex fuit Hanibal q̄ multotiēs rhomāos ifastauit. de q̄ꝝ bello ⁊ romāoꝝ Lucāꝰ tractauit. et đꝛ lucanꝰ q̄si luce carēs ꝑ antifrasim qꝛ multū lucidus fuit Vel

dicitur lucan⁹ quasi canens lucem p antifrasim. eo q obscure tractauit (q martis p̄lia dicet) Lucan⁹ em̄ de bellis tractauit quib⁹ p̄est mars. vt po-te deus belli. Et dr̄ mars q̄si mors. vel q̄si mores vorāt. quia hoīes facit mori. Uel martis p̄lia. i. rhomana. qa rhomani pcesserunt a marte per re-mū et rhomulum qui fuerūt filij martis et ilie. Lucan⁹ em̄ scripsit bella q̄ fuerūt inter Juliū cesarem ꝛ Magū pompeyū. q duo fuerūt rhomani. iō dicit (Si rhomana cupis ꝛc̄) vn̄. Aut si subderes belli cupis atq la-bores. Lucan⁹ dicet qui martis p̄lia scripsit (p̄lia dicet) quia ip̄e lucan⁹ de plurib⁹ bellis tractare pposuit. qui preuentus morte nō potuit Et no-ta q puni et peni id est populi sui.

Si quid amare libet vel discere amare legendo

Nasonem petito. sin autem cura tibi hec est

Ut sapiens viuas. audi que discere possis

Per que semotum vicijs deducitur euum

Ergo ades. et que sit patientia disce legendo

¶ In hoc loco docet nos autor dicens. q si aliquis putet voluptatē eē summū bonū Ouidiū de arte amatoria legat q tractat de amore. Unde dictū est ibi (Et lecto carmine doctus amet. Sin autē) Hic docet q de p̄dictis nō curem⁹. ꝛ si velim⁹ sapientie adherere ipsius documenta au-diamus sapientia pfecta. s. deū colere. ꝛ ſm mādata eius diligere verita-tem Uereem btūs est q recte credēdo bn̄ viuit. ꝛ bn̄ viuēdo fidē custodit rectā (p q̄ semotū ꝛc̄) qr dicit, audi p q̄cūq etates deducunt. ꝛ a vicijs se-parant. Dicit g̊ (sin autē) p sed p si ꝛ p nō. Sz si hec cura nō est cura tibi .s. de sup̄dictis. i. esse agricola vl' phisicus vel miles vl' amator (audi que discere) ꝛ audi silr̄ ea (p que euū semotū a vicijs) Est aūt euū continuus discursus tempoꝝ. sz ponit p etate ꝛ tpe. Uel sic (sin autē) p sed p si. Sed si hec cura ē tibi (ꝛ viuas sapiēs audi q discere possis) vn̄ Si veneris mo-res inq̄ris ꝛ eius amores. Ouidiū noris q carmen dr̄ amoris. Sed nunc q̄squis erit sapiēs qui viuere q̄rit. Adsit ꝛ adiscat vicijs ne vita fatiscat. g̊ (ades) inceptū est. et est natura exhortantis. vl' est illatiuū ex premissis (ades). i. adesto. tp̄s p tpe. ꝛ est ibi apocapa decisio. nam in fine dictōnis remouetur t ꝛ o. ꝛ ita remanet ades (et disce legendo q̄). i. qualis sapien-tia (sit). i. qd pertinet ad sapientiā audi ꝛ intellige. vl' ab hoc q sis sapi-ens vl' q aliquis sit sapiēs p doctrinā tuā. Sapientia qnq dr̄ a sapore. ꝛ tunc multis mōis diffinit. Sapiētia est iocūda dei cognitio. et sic sapiētia dicit q̄si sapida scia. qr valde sapidū est deū cognoscere. vl' sic. Sapientia est cognitio reꝝ naturaliū et seculariū. ꝛ sic dr̄ a sapere. quod est scire. vel sic Sapientia est diuinoꝝ et terrenoꝝ siue humanoꝝ quasi certa cognita et integra app̄hensio. Et ſm hoc sapiētia ita large sumit q q̄lib3 scia sapia dicat Un̄ in libro sapie. Ois sapiētia a deo est. Itē sapia dr̄ ꝯp̄hensio veri-tatis reꝝ q̄ sunt. vn̄ Boeti⁹. Sapia est ꝯprehēsio veritatis reꝝ q sūt. ꝛ q̄ immutabilē insequunt substātiā. vt decē p̄dicamēta. Itē sapia sic describit

Sapiētia est p cām altissimā verissima largissima certaqȝ cognitio (Sa-
piētia) .i. filius dei. vñ in libro sapiētie. Sapiētia edificauit sibi domū. scȝ
domū spūssci. vñ in Ysaia. Et reqescit sup eū spūs sapiētie. Sapia etiam
est idem q calliditas. vñ apl's Sapia huius mūdi stulticia est apud deum
et sapia idē est q scientia. vñ apl's. Sapia loqmur inter pfectos. i. sciam.
Itē sapia idē est q angelica natura. vñ Salomon. Primo oīm creata est
sapiētia. i. angelica natura. vñ quidā. Effect⁹ sapie est deū timere. ⁊ man-
data eius seruare (legēdo) vñ Isidor⁹. Lectio docet qđ caueas multū p-
ficies cū leges si facias q legis. vñ Ergo veni ꝓprie sensuȝ si qris habere

Si potes ignotis. etiam prodesse memento

Utilius regno meritis acquirere amicos

¶ Hic autor tāgit rōem q ptinet ad sapiētiā. s. q bñfacies ignotis di-
cens (Utili⁹ regno) .i. ptāte. q2 melius potes acqrere amicos meritis q̄
ptāte. q2 si exeas a ptāte ꝯtēpnēt te amici ptāte acqsiti. sed meritis acqsiti
nūq̄ deficiēt. vel (regno) .i. diuitijs terrenis q deficiūt. amici vero nō. vel
(regno) .i. q̄ regnare vl' regnū terrenū acquirere. qa sine amicis labit. vñ
Salomō. Fidel' amic⁹ ptectio fortꝫ. q āt inuenit eū iuenit thesaurū. vnde
Prosis i gnotꝫ ⁊ nō) tm̄mō notꝫ Rei est mēdic⁹ cui nō est vll⁹ amicus

Mitte archana dei. celumqȝ inquirere quid sit

Cum sis mortalis. que sunt mortalia cura

¶ Hic autor admonet nos ne secreta celestia sollicitī simus inqrere vl'
inuestigare. ⁊ est pceptū ad sapientē ptinēs. vl' intēdit mouere filiū a curio-
sitate Cū igit curiositas sit viciū nō magne vtilitatis null⁹ debȝ ei nimiā
operā adhibere. Et fit curiositas duob3 modis. Primō qñ aliqs relic-
ta vtili facultate trāsfert se ad inutilē ⁊ ingenio suo altiorē. vnde Seneca
Meli⁹ est scire pauca sapie pcepta si illa pmta ⁊ in vsu tibi sint. q̄ addis-
cere multa et illa nō habeas ad manū. Scđa curiositas est qñ aliquis de
secretis diuinis qrit. de qb3 nō est querendum. vñ Salomon. Altiora te
nō quesieritis. Item dr qdam q misteriū fidei debet credi. sȝ nō inuestiga-
ri. q2 scriptum est. Qui scrutator est diuine maiestatis opprimetur a glo-
ria dei. vñ sapiēs. Nō voluit natura hoiem tot tātaqȝ scire. Quid possent
celi numina nescit hō ⁊c. (Mitte) .i. dimitte. et est quedā figura. s. aufere-
ris. i. ablatio in pncipio dcōis (inqrere) .i. inuestigare (archana) .i. secreta
dei (et quid sit celuȝ) .i. celestia. sȝ (cū sis mortalis) .i. terrenus. de terrenis
sis curiosus et nō de supcelestibus inqrendis. vñ tu secreta poli discors in-
qrere noli. vel sic. Ad secreta poli curas extendere noli. Sed rei terrena
mortalis quere camena ⁊c. Celum est spera volubilis. culmen inmēsum
.i. sine mensura quia mensurari nō potest.

Linque metum leti. nam stultum est tempore in omi

Dum mortem metuis amittis gaudia vite

¶ Hoc p̄ceptum ꝯsonat p̄cepto sup̄ius dato.i.(Ne timeas illā) Dicit ergo(Linq̄ metū leti).i.noli facere ea q̄ ducūt te ad mortē.s.pctm̄ mortale q2 q̄ peccat mortal'r amittit gaudia vite eterne.⁊ est pctm̄ metus instātis piculi.trepidatio mētis timore future rei suspectio Et ptinet metus ad sensuz.timor vero ad corpus Et dr̄ letū a letor aris.p ꝯtrariū.vl'a leo les lere.qđ est deleo deles.q2 oīa delet.s.vitā ⁊ memoriā (nā stultū est in om̄i tp̄e amittere gaudia vite).i.pdere.q2 q̄ sp̄ timet mortē nō p̄t aīo gaudere. Noli ḡ mortē timere. Uel legat' theologice sic(Linq̄ metū leti.⁊c̄.) .i.dimitte facere pctā p. q̄ dimissa nō timeas mortē. imo illā accipite benigne qn̄ volūtas dn̄i affuerit(Nā stultū est tp̄e in om̄i amittere gaudia vite).i.vitā eternā (duz mortē metuis) Ex timore em̄ sequit' amissio gaudij.q2 qui sp̄ timet nunq̄ȝ gaudet.vn̄ Oratius. Qui cupit aut metuit li ber tibi nō erit vnq̄ȝ.q2 vita est ꝯtraria morti.sufficientia egestati.gaudiū dolori.felix habitatio pacis exilio. Sz eq̄tas debet p̄poni om̄ib9.q2 q̄ iustus est hec oīa nō timet.vn̄ phs. Uita est btōꝝ leticia.miseroꝝ mesticia expectatio mortis ⁊ ecōuerso. Mors est eternus somnus dissolutio corporū.diuitū pauor.pauperū desideriū.ieuitabilis euētus.incerta pegrinatio.somni pat'.hoīs latro.fuga vite.resolutio hoīs.vn̄9. Mortis linq̄ metus si tu vis viuere letus. Stulticiā fuas vite si gaudia perdas

Iratus de re incerta contendere noli
Impedit ira animū ne possit cernere verum

¶ Hic docet nos autor ne de facili et sine cā irascamur de incertis.q2 ira impedit aīm irascentis ne possit discernere veritatē Et sciēdū ꝙ irasci dr̄ multis mōis. De9 dr̄ irasci hoī qn̄ peccat.⁊ hō irasci deo qn̄ blasphemat nomē dei et culpaz ꝓpriā refundit in ip̄m qn̄ euenit sibi aliqđ maluz. et hͦ est pctm̄.⁊ irascit' hō pctō et hec est iusticia. Irascit' hō bono duob9 mōis Primo si peccat.⁊ hoc iuste. Scđo sine cā.et hoc est pctm̄ Un̄ quocūq3 modo irascit' peccat.nisi zelo iusticie irascat'.vn̄ p̄s. Irascimini ⁊ nolite peccare.vn̄ dr̄(tu iratus).i.ad irā ꝯmotus(de re incerta).i.dubia(noli ꝯtēdere).i.litigare.q2(ira īpedit aīm).i.discretiōez animi q̄ ebetat(ne possit cernere verū).i.veritatē.vel sic(Iratus de re).i.noli turbari de aduersitate.sz tuip̄e famā retine.si ergo(res).i.misteria diuina fuerit alicui incerta nō debet irasci.i.ad iracūdiam nō debet ꝯmoueri.Alij v̄sus. Iratus rex nescit discernere veruz. In dubia causa certare nec ergo sit ausa. In nullis rerum videt iracundia verum

Fac sumptum propere.cum res desiderat ipsa
Dandum etem̄ est aliquid cum tempus postulat aut res

Hic agit autor de officio dispensatoris. Est aūt dispēsator q̄ p̄est domui sue in negocijs faciēdis.q2 dz eē largus cū pcitate.pcus cū largitate.ne p nimiā largitatē viciū incurrat ꝓdigalitatis.⁊ p nimiā pcitatē incurrat auariciā. Un̄ dictū ē in diuina pagīa. Datorē hilarē de9 diligit.q2 dator dz eē hilaris cū sollicitudine.sollicit9 cū hilaritate.ne p nimiā hilaritatem familia dissolutōez icurrat.⁊ p sollicitudinē fugā arripet. Itē debet dator

esse hylaris in necessaria ministrãdo.curialr in loquẽdo pcepta tradẽdo Sũ
ptus est qd expẽdit seruꝰ in die.stipendiũ qd datr militi ꝑ aliq facto. Tul
lius. Qui abutẽdo res suas dilapidat. aliena petẽdo mẽdicat(Fac sum
ptuz ꝓpere).i.expẽsas tuas velocitr ꝛ leto aīo.vñ illud. O si quis leto vul-
tu dat vel retinet ꝛ nõ retrahẽs manũ suã.iuxta illud. Da cito da gratis
gratũ.ne gr̃a fiat Venalis.grato munere gratꝰ eris (cũ res postulat)id
est exigit(dandũ aliqd est).i.expendẽdũ est.iuxta honestatem loquitr(cuz
tp̃s)id est oportunitas tp̃is (aut res).i.euẽtus amicoꝝ expostulat aut re
qrit.vñ in diuina pagina vt sup̃.datorẽ ꝛc̃. vñ(Nõ facies vt ebes qñ dis-
pendere debes. Sz cũ dolebis expẽdere.rem retinebis,

Quod nimium est fugito.ꝑuo gaudere memento

Tuta mage est puppis.modico que flumine fertur

Hic incitat catho filiũ suũ ad tẽperãtiaz Cũ igitr tꝑãtia sit dominiũ in li
bidine.ꝛ in alios motus ĩportunos.hec ꝟtus appetenda est.qm̃ totiꝰ vi-
te ornatus est.est eñ sedatrix ꝑturbationũ.hec ꝟtꝰ ꝯsistit in ĩpetuose vo
luptatis refrenatõe.in loquẽdi curialitate.in opib ꝯsiderata vtilitate.in
pecunie ꝛ denarioꝝ ad vsum necessarioꝝ acqsitõne.in cultus honestate.
in p̃lationũ ꝛ dignitatũ abiecta ambitõne De pmo dt Oratius Ira fu
ror breuis ẽ.aim rege.Itẽ qd nõ moderabitr ire infactũ volet esse deo qd
suaserit est mẽs. De scdo in h libro legitr(Inter ꝯuiuas fac ꝛc̃. Itẽ(qd pu
deat socios)ecce curialitas. De tcio legitr in h libro(qd potes id tẽpta)
ecce tẽperãtia(opis ne põdere p̃ssus succũbat labor)ecce moderatio vtili
tatis. De q̃rto dt Oratius. Est modus in rebus.sũt certi deniq fines
Quos vltra citraq neqt ꝯsistere rectũ. De qnto legitr h Inuidiã nimio
cultu vitare memẽto.Seneca de eodẽ. Malicia eñ exterior male ꝛ incõ
posite mentis nuncius est. Tullius Adhibẽda ẽ mũdicia nõ odiosa neq
nimis exqsita tm̃ q fugiat humanã ꝛ agrestẽ negligẽtiã. De sexto dr sup̃
(Cum raro) vñ. Sume cibũ modice.modico natura fouetr. Sic corpus
refice.ne mens ieiuna grauetur. De septimo dr.ꝙ p̃lationũ tꝑatus ẽ ap
petitus.qr quãto gradus altior tanto casus grauior.qr quidã sũt q appe-
tunt dignitates ꝛ qñq ruũt in ima ꝓpriis pctis. vñ Lucanus. In se ma-
gna ruũt letis hinc munera reb Res tẽtim posuere modũ.iam nõ ad cul
mina rerũ Inuistos cernis.q sepe tollunt in altũ. Ut lapsu grauiori ru-
ant ꝛc̃. Alij cadũt inuidia hoim.et hoc sepius ꝯtigit. Itẽ sunt qdã quos
p̃cipitat subiecta potẽtia magne inuidie. Lege sic(Quod nimiũ est fugi
to)id est oĩe illud qd nimiũ est. vnde illud. Oĩe quod est nimiũ vertitr
in viciũ(fugito)quasi diceret.si sit nimia largitas.nimia cupiditas nimiꝰ
corpis ornatꝰ.nimiũ epulis vacare.nimia p̃lationũ ãbitio(memẽto gau
dere paruo).i.ꝑua substãtia si sit sufficiẽs in mediocritate.ac maiores qui
maiora possident non ita sunt tuti minoris qui minora possident Et hoc
ostendit per metaphorã dicens(Tuta magis est puppis que fertur mo-
dico flumine) q̃ illa que fertur magno flumine.scz ventre magni flumi-
nis. id est profunditate. Puppis ẽ posterior pars nauis.sed ponitr ꝑ tota
naue ꝑ synodochen. Item puppis hic metaphorice sumitur ꝑ vita hois.ꝛ
hoc valde bene.qr in naui sunt duo.scz pars por que dicitr prora que pre-

cedit posterior que dr puppis .p prorã animã intellige que por z diuinior est corpore.p puppim corpus qd sequi debet anime voluntatẽ. Itẽ in na-ui sunt.malus.velum.remi.funes.z anchora. p anchoram intellige pmo (que tenet nauẽ).i.fidẽ que firmat hominẽ z radicat.p malũ longã pseue-rantiã.p velũ intelligit angelus.z dicit velũ quasi volãs.qz facit nauẽ vo-lare.z p hoc intelligit penitẽtia q ɔsistit in trib9.scz in ɔtritõe.in ɔfessione z patientia.que debent ducere hoiem ad portũ salutis cũ aliis virtutibus Per foramina intelligit memoria siue qnqz sensus hois corpales. per qs rõnabiliter z discrete debemus vicia sentire z euitare. Per funes dilectõ dei z primi intelligit.p nautã intelligit xps q dñs z magister est sup om-nes. Vos vocatis me magister zc. Itez nauis dr a nays quod est humor qz hõ nõ pt ducere vitã suã nisi p humorem gratie dei. Vel a nays quod est aqua.qz inter aquas z tribulatões huius mundi oportet nos viuere et p multas tribulatões oportz nos introire in regnũ celoz.vñ dr (Qd ni miũ est zc) vñ9. Nil modicum pelles nimiũ fugienda repellas. Fit secura magis in puo flumine nauis. Et tñ dicit. Nõ credas vndã placitam nõ esse pfundã. Puppis dicit a post.qz posterior pars nauis est. prora vero ẽ prima ps.vñ Grecismus facit drñam inter pram z puppim. ratẽ z cari-nam et classem dicens ita. Prora prior pars est nauis. ps vltima puppis Dic latus esse ratem. ventrẽ dic esse carinã Naues collectas pt ɔprehen dere classis. Classis dicitur a calon qd est lignũ. z dicit pra a prhos qd ẽ primũ quasi pma ps nauis.vl dicit a prumpo pis. qz p illam ptem pup-pis prũpit impetuose viã. Ratis dr qsi rata.i.firma in latere ad fluct9 re pellendos. Carina dr qsi carẽs rima. z dr de curro curris

Quod pudeat socios prudens celare memento

Ne plures culpent id quod tibi displicet vni.

¶ Hic docet nos autor ne alioz vicia vl turpia publicem9 z maxime nostroz vicia. Sunt aliqui q palam reprehendũt castigando vt vicia ma nifestent. Clam argue.palam lauda.z nullatenus reuelare. Unde lege sic (prudens celare memento (illud (qd pudeat socios).i.de quo hñt verecũ diam.qz Qd semel emissum nõ est reuocabile verbũ.vñ Salomon Me lius est q celat insipientiã suã.qz ille q abscõdit sapientiã suã. Et qr debe at celare ostendit (ne plures culpẽt.id quod tibi displicet vni) qz signum p ditõnis est socios diffamare. Alii vsus Prudens celabis qd amicis tur pe putabis. Ne culpent plures.qd solus pendere cures

Nolo putes prauos homines peccata lucrari

Temporibus peccata latent.et tempora patent

¶ Hic ostẽdit autor nullũ malũ esse impunitũ sic ɔstrue (Nolo putes homies prauos).i.petõres puitati deditos (lucrari pctã).i.de suis pctis ipunitos remanere. Vñ fm opinionẽ vulgarẽ dr ille lucrari pctã qui pec-cat.z statim fm excessuz debitũ nõ punit.sz docet autor.ne hic putes quia tãdẽ manus dñi apphendit eos.hoc est qd dr (Nolo putes puos hoies pctã lucrari).i.euadere penã de pctis.qz dt Boetius. Nullũ malũ ipu-

nitū. et nullum bonū irremuneratum. vnde dr Noli dicere apud te tal' q̄ ꝑpetrauit tale forefactū et inde meruit talē penā et ita lucrat⁹ est pctm̄ sine pena. ⁊ ita tu facies sil'r. Ad hoc dr (pctā latent tpib⁹) statutis a deo quia expectat hoiez ad pniaz No em̄ vult de⁹ mortē pctōris. ſʒ vt magꝭ ꝯuertat' ⁊ viuat ⁊ agat pniam. vn̄ Pena venit sero veniens a iudice vero Penam sero rei iudicat ita dei (et tpe patent). i. apparent. vl' in hoc seculo. vl' post obitū suū in alio. Preterea oia pctā nisi a deo fuerint remissa in die iudicij apparebūt. vn̄ qdā scūs dr q̄ꝫ districtū iudiciū in q̄ nō solū de factꝭ ſʒ de oi ꝟbo ocioso (qđ locuti fuerunt hoies) reddituri sunt rōem. in q̄ vsq̄ꝫ ad nouissimū q̄drantē exiget' debitū cū vsuris. O q̄ꝫtus pudor. q̄nta confusio erit peccatorib⁹. cū eoꝝ nephandissima crimina cūctis erūt liq̄de manifesta. Bti q̄ꝝ remisse sunt iniquitates ⁊ quoꝝ tecta sunt pctā. Pctm̄ dr ꝗ latere cū hō nō punit' de pctō suo. si puniat' dr patere. vn̄ Tm̄ portatur ad aquā vas qđ lauat'. Frangit' ad latices vas iterādo vices. Absit opinari prauos pctā lucrari. Primū te celāt pctā. ſʒ inde reuelāt. vl' sic. Quāuis celent' p̄mo tn̄ inde sequent'. Quid est pctm̄. Dic q̄ ē spreto bono icōmunicabili ꝯmunicabilib⁹ et transitorijs adherere

Corporis exigui vires contempnere noli

Consilio pollet. cui vim natura negauit

¶ Aliud p̄ceptū est ⁊ ꝯsonat p̄cepto dato in prologo. s. Minorez ne ꝯtēpseris. dr ergo (noli ꝯtēpnere). i. in ꝯtēptu habere (vires exigui corporis). i. pue stature. q2 dr Orati⁹ Maior in exiguo regnabat corpe virtus Regnat in exiguis p̄clara potētia reb⁹. q2 nemo in oi tpe btūs (corpis) corpus dr eē illđ qđ corrūpi pt. Itē corp⁹ idē ē qđ xp̄s. vn̄ in euāg. Vbicūq̄ꝫ fuerit corp⁹. i. xp̄s. ibi ꝯgregabunt' aq̄le. i. apl'i. ⁊ q̄nq̄ꝫ dr eccl'ia. vn̄ apl'us. Nos sum⁹ vnū corpus in xp̄o. q̄nq̄ꝫ dr bonū op⁹. vn̄ dr in euāg. Si oculus tuus. i. si tua intētio simpl'r bona fuerit. ⁊ totū corpus tuū. i. op⁹ tuuz lucidū erit. Itē dr ꝯp̄hensio multoꝝ voluminū. vt cū dr totū corp⁹ iuris ecclesiastici. Itē dr vniuersitas pctī. vn̄ apl'us. Destruit' totū corp⁹ pctī q̄nq̄ꝫ p̄cat ꝯiugē. vn̄ apl's. Qui fornicat' in corp⁹ suū peccat. i. in cōiugez (Cōsilio pollꝫ). i. splēdet. q2 multotiēs viget sapiētia in hoie puo (cui natura). i. naturalis dispositio (negauit vim). i. fortitudinē. vn̄ Ingeniore dimu corpa pua solēt. ⁊ hoc apparꝫ in brutis. vn̄ Mel tibi p puo corpore prestat apis. qđ nō facit camel⁹ q̄ ē magnū aial. Itē dr. Ouidi⁹. A cane nō magno sepe tenet' aper. vn̄ Ne putes viles in puo corpe vires Ingenio plen⁹ q̄ virib⁹ extat egen⁹. Vix erit imelus in magno corpe sensus.

Quem scieris nō esse parē tibi. tempore cede

Victorem a victo supari sepe videmus

¶ Hic docet nos autor cedere illi q̄ nō erat par nob tpe vl' etate. Tp̄s hꝫ multas significatōnes. vn̄ Signat oportunū. vocales protrahit. hec et Verbis ps hois venialia tpa signat. Annū designat. aera. dicq̄ꝫ vices vn̄ quidam. Quē tibi nescieris silem de iure teneris Cedere nō noto. pcipit illa catho. Et alibi. Nobile vindicte genus est ignoscere victo. Si veniā

tribuas nō satis tutus erit (victorē) vñ. Circū terre pelagiqʒ potentē ꝛc. In bellis femina fregit. Dicit ḡ (cede). i. locū (tpe). i. ſm exigentiā tpis il li scʒ (quē sciens). i. intellexeris (nō esse parē tibi). i. eqlem (videmus) sepe victorē). i. maiorem ꝛ fortiorem (supari). i. vinci a minori. vel sic (cede tē pore) illi. i. vnice illū cum patientia (que scieris nō esse parē tibi). i. quē co gnoueris esse minorē te. vt supra. Nil arbitrio viriū feceris. quia (videm⁹ sepe victorē) id est illū quē putabamus vincere (supari a victo). i. ab alio quē putabamus vinci. Alij versus. Spernere tu noli. qn cedas sepe mi nori. Contra victorem tenuit iā victus honorē. Et alibi dicitur. Quē tibi nescieris similem ꝛc. vt supra

Aduersus notum noli contendere verbis

Lis minimis verbis interdū maxima crescit

¶ Hoc pceptum respicit ad illud supi⁹ datū scʒ Litē inferre caue ꝛc. Dr ḡ (noli ptēdere). i. litigare (vbis) asperis (aduersus notū). i. ptra ami cum tuū bñ notū. qꝛ cū extraneis ꝛ ignotis litigare et ptendere viciū ē. ḡ multomagis cū notis tuis. qꝛ ex vbis venit lis. ꝛ ex lite bellū. ꝛ ex bello mors vñ sequit. (Lis minimis verbis interduʒ maxima crescit). i. solet crescere. (interdū). i. aliqñ (minimis vbis). i. p pauca vba. vñ⁹ Verba pa rāt litē. lis plia. plia mortē. Mors lachrymas. lachryme numina. numen opē Plutonis bachū. bach⁹ dedit ebrietatē. ebrietas venerē. ven⁹ iras. ira ruinā. Orati⁹ Lud⁹ eñ genuit strepitum certamē ꝛ iraʒ Ira truces ami cicias in funebre bellū ꝛc. Dicit ḡ (aduersus notū ꝛc) Lis dr a limitib⁹ cāpoꝝ. et hoc tractatū est ab antiqs qui litigabāt p illis limitibus discer nendis. ali⁹ versus Nō tibi det notos vbi cōtentio motos. Pro verbis puis crescit lis vsqʒ sub armis

Quid deus intendat. noli pquirere sorte

Quid statuat de te. sine te deliberat ipse

¶ Sors est ppꝛie diuinatio de rebꝫ futuris. et ita accipit hic. qꝛ qdā fa tui p sortes ꝛ pnostica nitunt scire futura. vñ supra dicitur. mitte archana dei ꝛc. Et subiūgit. Cū sis mortal ꝛc. Dicit ḡ (noli pqrere). i. inuestigare (sorte). i. p sortem vl sortilegia (quid deus intēdat). i. volūtatē quā deus habet id est quid deus velit facere. qꝛ deus (deliberat). i. diffinit pnosti cat vl pdestinat qd facit (sine te). i. sine auxilio tuo (qd statuit). i. qd velit facere (de te) qꝛ p ipm facta sunt oia. vñ qdā scūs. Quis nouit sensus ei⁹ aut quis psilari⁹ ei⁹ fuit. Et sapiens dicit. Nemo sit certus an amore vel odio dignus sit. qꝛ oīa in futuro abscondita reseruant. vñ Thobias Sicut tua iusticia iustissime rector abissus multa. nec humane cognitōis agens vel conditōnis. Sors aūt est equocū ad plura. Est eñ diuinatio de rebus futuris vt dictum est. multi eñ dicūt sortē nō esse malum. quia sortibus vsi sunt apostoli. qñqʒ pcat capitale. vñ Quicqd capit vltra sor tem vsura ē. qñqʒ dr sors piectura vetulaꝝ. vt cū dr Ista vetula scit multū de sorte. i. de piectura. Qñqʒ pcat responsum ydoli. Unde dr ꝙ apollo re spondebat per sortē. Et qñqʒ idē est ꝙ casus. vnde pmus amor plebi dat

ne.pe.quã nõ sors ignare dedit ꝛc. Quãdoqꝫ dr possessio. vnde legitur ꝙ Beniamyn fuit de sorte.i.de possessione. Et qñqꝫ significat futura. vnde Lucanus. O misere sortis. ꝛc. Est qñqꝫ etiã series. vñ. Noctẽqꝫ sorti reduxit ꝛc. Quid deus ipe velit tua sors inquirere querit. Te sine dispositꝰ it quicqd tibi reddere nouit. vel aliter Qui tibi dat sine te deliberat ipse pter te ꝛc. ꝛ est deus vt dr secũdus phs. Mens immortalis. incõtemplabilis celsitudo. forma multiformis. multiplex spũs. incogitabilis inquisitio. insopitus oculus oĩa ↄtinens. lux ꝑhennis. summũ bonũ. creator creaturaꝝ. ꝛ dr a theron qd est videre. quia omia videt

Inuidiam nimio cultu vitare memento.

Que si non ledit. tñ hanc sufferre molestũ est

¶ Sciendũ ꝙ duplex est motus animi. scꝫ cogitatio rõis ꝛ appetitus volũtatis ꝓm qd est liberũ arbitriũ humanũ. s. ad bona ꝛ ad malum. ꝑ cogitatõem rõis mouetur hõ ad bonũ loquendũ ꝛ ad operandũ. ꝑ appetitum volũtatis mouetur animus hoĩs qñqꝫ ad iram. qñqꝫ ad. inuidiã. ad odium ꝛ ad detractõem. Sed oportet ꝙ in homine rõnalis appetitꝰ voluntatis subijciat cogitatõni rõis ꝛ ab ira tꝑetur. vñ Oratius. Ira breuis furor est aĩm rege. q̃si diceret. si animus mouet ꝑ appetitũ voluntatis ad inuidiã (memento vitare ipam (nimio cultu) ꝛ qꝛ inuidia procedit ex motu cordis et appetitu voluntatis. videndum est quid sit inuidia. Inuidia est dolor mentis corrodens animũ ex aliena felicitate ꝓueniens nocens naturalr inuidenti. ꝛ bñ dicit (ex aliena felicitate. vñ Oratiꝰ. Inuidꝰ alterius rebus marcescit opimis. nocẽs naturalr inuidenti. Iuxta illud Iustius inuidia nihil est nisi ꝙ protinꝰ ipm Actorem ledit excruciatqꝫ suum. vel sic Inuidia ast passio animi cũ dolemus alios meliores esse vel equales nobis. vel sic Inuidia est labor nascens ex alterius felicitate animũ torquens. vel aliter. Inuidia est mentis egritudo ex felicitate alterius ꝓueniens. naturalr nocens inuidenti. vñ (Memento vitare inuidiã). i. ne sis inuidus (nimio cultu). i. nimia cultura ꝛ intentõne ꝛ diligentia caueas ne alijs inuideas (que) inuidia (si nõ ledit) illos quibus inuidet. quia inuidi nõ pñt semper alijs nocere. tamẽ (molestũ). i. ponderosum ꝛ malum et graue est tibi. vel illis (sufferre hanc) quia nocet inuido vt dictum est Vlʼsic (memento vitare inuidiam) ↄflatam in te ab alijs (nimio cultu) id est ꝓpter nimiũ cultũ ꝛ apparatuꝫ corpis tui. quia nimius cultus incertat alios et incutit ad inuidiam. vñ Tullius. In cultu cauendum est. quia a forma remouetur animus ꝛc. (que si non ledit) si pro ꝗ̃uis nõ ledit. tamẽ (molestũ est sufferre hanc) quia qui patitur inuidiam semꝑ est in timore et suspectõne. vnde. Iustius inuidia ꝛc. Et alibi. Inuidia vel fidi nõ inueni re tyranni. Maius tormentũ ꝛc. Ouidius. Risus abest nisi quem versificere dolores. Et dicitur inuidia ab inuidendo. id est contra videndo. qꝛ illum cui inuidemus habemus odio. nec rectis oculis intuemur. sed queꝫ amamus rectis oculis bene respicimus Quia vbi amor ibi oculus. vbi dolor ibi digitus. vbi thesaurus ibi mens. vnde versus. Proxima languori manus est. et ocellus amori. Censum cor agnoscit oculus discernere nescit ꝛc. vñ dicit. (Inuidiam nimio cultu vitare memento) et animo

het nos autor ne vermē inuidie in latibulo mētis nutriam⁹. iuxta dictū Senece q̄ ait. Uitem⁹ inuidiā q̄ nos inq̄etat. dicit ḡ. Inuidia nimio cul tu vitare memēto. vn̄⁹ Inuidie cultū fugias charissime multum. Le dit nanq̄ paruum. q̄ ferre videtur amarum rc.

Esto animo forti. cum sis damnatus inique

Nemo diu gaudet. qui iudicare vincit iniquo

Hic tangit autor patientiā dicens. vt patienti mente fortiter r vir tuose sustineamus si iniuste iudicemur. vn̄ (Esto forti aīo). i. patiēti (cū p̄ q̄uis. q̄uis sis (dānatus inique). i. ꝯtra iusticiā. esto fortis ne prorū pas in irā. nec dicas iudici ꝯtumelias. sed sapienter abnega iusticiā tuā Multiplex est iudiciū eq̄tatis. vn̄ bti qui eque iudicant iniquitates. vn̄ Pater dedit filio oē iudiciū discussionis. vn̄ Non intres in iudiciū cum seruo tuo impatōis. vt cū fecit iudiciū manifestatōnis. Vn̄ pater nō iu dicat quēq̄. qui em̄ male iudicat iudicabit a deo. r in extremo sui gaudij luctus occupabit. tunc vincit iudex. qn̄ est compos sui voti. r p sua iudi cat voluntate. sed q̄dā dixit. Nō habet euentus sordida p̄da bonos. r h̄ est q̄ vincit aliū iniquo iudicio diu gaudere nō p̄t. q̄r q̄ gaudet alterius ruina impunitus non erit. vn̄⁹. Si fortis facias sub iniqua lege creatus Non gaudet multum que lex mala seruet malum.

Litis preterire noli maledicta referre

Post inimicicias iram meminisse malorum est

Hic docet nos autor ne contentiones cedatas ad memoriā reduca mus. Iuxta illud. Nō memineris ire vel odij. vn̄ (noli referre). i. ad me moriā reducere (maledicta). i. ꝯtentiones de q̄bꝫ facta est pax inter te et alium. q̄r (maloꝝ est). i. ꝑtinet ad malos (meminisse irā). i. reduxisse ad memoriā (post inimicicias (pacificatas. s. vel inimicicias meminisse postq̄ irā cedatā. h̄ aūt ꝑtinet ad malos. vn̄ dicit dn̄s. Nō queras vltio nem nec memor eris maledicti. q̄r alibi dr̄. Qui in h̄ mundo vlciscitur a deo. Alexāder. Nec meminisse velis odij post ꝓlera rc. Alij ꝟ⁹. Quis q̄ si oblit⁹ lite iā fact⁹ amic⁹. Nā memoriaꝝ mal⁹ est h̄ō p̄teritaꝝ.

Nec te collaudes. nec te culpaueris ipse

Hoc faciunt stulti. quos vexat gloria inanis

Hic ammonet autor ne nosmetipsos collaudem⁹ vel vituperemus. dicens. O fili tu (nec te collaudes) q̄dam sic respondēt. querenti si sapi ens erat. me stultum non existimo. sapientem me esse non confiteor. Al ter quidā (cum eligeretur in epm̄) dixit vtrum sum dignus. nescio me aūt dignū nō esse taceo. neutrū cōfiteor. Unde nec te collaudes) r si ali quis laudat te taceas. Scriptū est em̄. laudēt te labia vicini tui. et non tua labia. q̄r laus in ore ꝓpo sordescit. vn̄ sū sitis stulto si laudē forte mi hi do (nec te culpaueris ipe) q. d. nō facias aliq̄d malū p q̄d videar cul pari. Uel sic. non credas te culpabilem. quia nimia humilitas est super

bia (Hoc faciant stulti quos glia vexat inanis) .i. qui seipos laudant, z magnificant. vel seipos culpāt z calide ad modū palpantis alios laudant vel p cautelam ab aliis laudent, vnº Nemo sibi culpam vl' laudē conferat vnq̄. Contingit hoc vanis quos gloria vexat inanis. Item si laudator dat sibi laudem. gloria sordet

Utere quesitis modice. cum sumptus habundat

Labitur exiguo. quod partum est tempore longo

Hic docet nos autor modeste viuere duplici de cā. vel ꝓpter sanitatē corporis. Iuxta illud. Sume cibum modice. modico natura fouet. Sic corpus refice ne mens ieiuna grauetur. Uel ꝓpter inopiā z pauperiem euitandā. Iō dicit (Utere quesitis) .i. acq̄sitis. vñ Oratius. Est modº in reb. sunt ceteri deniq̄ fines (Labit exiguo) Iuxta illud. Res q̄sita mora. pua ꝯsumit hora. Oratiº. Seruiet eternū q̄ puo nescit vti. vñ q̄d dā. Uiuet seruº vti. q̄ puº nescit vti. Alij ꝟsus. Parce dispēsa. cū posit crescere mēsa. Durat nanq̄ par nimis vsus diuitiarum zc̄.

Insipiens esto. cum tempus postulat. aut res

Stulticiam simulare loco. prudentia summa est

Qm̄ q̄dā sūt q̄ ꝓpter sapiaz suā detrimentū incurrūt. iō nos ammonet autor vt loco z tp̄e stulticiā simulemº dicēs (esto insipiēs) .i. etiā videaris vt ibi. Fertilior seges ē alienis sp in agris (est) .i. videt eē sit'r (esto id ē videaris eē (cū tp̄s) .i. tp̄is oportunitas (aut res) .i. rei exigētia vel vtilitas (expostulat) .i. req̄rit. q2 dt Salomō. Melior ē ad tp̄s stulticia q̄ incepta sapia. vñ q̄dā. Malo ad tp̄s eē stultº q̄ inepte sapiēs. vñ legitur de bruto q̄ se stultū simulauit. vt neq̄ciā supbi dani euitaret. de q̄ dr i faustis. Brutº erat stulti sapiēs simulator vt essz tutº ab insidijs dane superbe tuis (Sūma prudētia ē) h̄ facere. s. fingere se stultū eē loco z tp̄e. et nō semp nec vbiq̄. vñ (Insipiēs esto) inter socios z amicos honeste maneas. ludēdo cū ludētib. flēdo cū flētib. Iuxta illud apl'i. Flere cū flētibus. gaudere cū gaudētib. Dicit ḡ (Insipiēs esto zc̄) vñº Te stolidū finge. qn̄ res admonet esse. Esse loco stultū fit sepe vtilis multum

Luxuriam fugito simul et vitare memento

Crimen auaricie. nam sunt contraria fame

Hic autor agit de trib. Primū est de fuga luxurie. Scd̄m est q̄ docet nos vitare auariciā. Terciū elicit ex p̄mis duob. s. ꝯseruatio fame et honestatis. Uñ videndū ē q̄d sit luxuria. z vñ dicat. z qualit' sit fugienda. Luxuria est ardor animi mouēs hoiem ad carnis illicitū actū faciendū. Uñ aliter. Luxuria est inordinata carnis petulātia. dulce venenum inoptuna lues. pniciosa potatio. abbreuiatio vite. q̄ corpº humanū debilitat. z virib animi robur eneruat. Et sic dr luxuria a luo luis. q̄d significat plura q̄ habent p hos ꝟsus. Ere luo pignº cruce penas luce tenebras. Dicit z luere qn̄ salit ouis. Et dicit ab ista vltima significatio

ne luxuria. vel a luxu. i. a supfluitate. Uel a luxus luxa luxū. qđ idem est ꝙ motus ta tū. Uñ luxa membra dicim᷒ mota mēbra. Et inde luxuria id ē ardor motiu᷒ ad turpe officiū faciendū. Itē sciendū ꝙ luxuria hominis ꝯsistit in renib᷒. luxuria ꝓ o mulieris in vmbilico. Et ꝯsistit in tribus. scȝ in esu. coitu. ꝛ vestitu. ꝛ ideo fugienda ē trib᷒ modis. scȝ p ciboꝝ abstinētiā ꝛ illoꝝ q̄ ad corp᷒ id faciūt. Uñ phici dicūt ꝙ oua vl' megaris. ꝛ alia cibaria calidissima sunt nociua. q̄ sunt causa luxurie. vñ Ouidius in remedio. Dani᷒ a libicis missus tibi buldus ab horis. Adueniat me gratis noxius oīs erit. vñ ꝛ Berñ. dicit. Uenter cibo meroqꝫ estuans de facili spumat in libidinē. Sȝ ecōuerso d᷑ castitate. Luxuriat raro nō bñ pasta caro. Itē ad cōseruādū castitatē vitandus est nimius apparatus corpis. Iuxta illud. Btūs em̄ qui cum nouis tunicis sumet noua ꝯsilia. ꝛ pes dormiet in lucē. ꝛ scorto deponet honestū consilium. Itē cauendū est a collo q̄o meretricis. vñ Si dñium queris fuge colloqum mulieris. Nō bñ castus eris si cum meretrice moreris. vñ Salomō Fauus distillans labia meretricis ꝛc. Et alibi. Qui meretrici adheret efficit᷑ vnum corpus cum ea. Itē cauendū est ab hmōi officio. quia inde frequenter mors corpis sequit᷑. vñ in amphorismis dicit᷑. Omne aīal qđ multū coierit cito morit᷑. Item fugienda est luxuria. quia dannosa ē multis modis. q᷑ famā multipliciter denigrat. corpus debilitat. bursaȝ euacuat. ꝓdigalitatē ampliat. corpus ꝛ aīam coinq̄nat ꝛ in infernū detrudit. a deo sepat. vocē acerbat. visum minuit ꝛ obfuscat. ꝛ multa alia facit mala (Luxuriā fugito) ꝓpter istas ꝓdictas causas. Scđm (de q̄ hic ait) autor est fuga auaricie. Unde videndū est quid sit auaricia ſm Tulliū. Auaricia est iniuriosa alienoꝝ cupiditas. Itē auaricia est immoderata habendi cupiditas. q̄ quanto plus habet. tanto plus habere nitit᷑. Et est duplex auaricia. Generalis. scȝ qñ aliquis quicq̄d ꝛ quomodo acq̄rere potest acq̄rit ꝛ retinet. Specialis est amor pecunie in cupiditate retinēdi. Auaricia em̄ est vitanda in tribus. Primo in seruando res ꝓut sunt. vt tpalia habeant᷑ ꝛ expendant᷑ ita ꝙ res subijciant᷑ homini et nō hō reb᷒. vñ Oratius. Et mihi res non me rebus cōiungere conor. Scđo in ꝑtiendo amicis suis qñ necesse est eis ꝓut hō potest. vñ Iob. Da qđ amas si q̄s deposcit amicus. Tercio in cōstituendo penes se certū votum. ꝙ si p̄t habere necessaria contentus erit. vñ in euangelio. Habentes victū ꝛ quid induamini his contenti sitis. vnđ Oratius. Semꝑ auarus eget ꝛc. Tercium (de quo agitur hic) est conseruatio fame ꝛ honestatis. ꝛ ꝯsistit in fuga istoꝝ duoꝝ. scȝ luxurie ꝛ auaricie. q᷑ ex luxuria ꝓcedit ꝓdigalitas. ꝛ ex auaricia nimia parcitas. Dicit ergo (fugito luxuriam) id est prodigalitatem. luxuria. id est prodigalitas vel superfluitas (simul ꝛ vitare memento crimen auaricie). i. auariciam criminosam.

Et subdit causam quare (nam sunt cōtraria fame) scȝ bone si fueris prodigus diffamaberis. similiter si vero fueris auarus. hec enim vicia scȝ prodigalitas ꝛ auaricia sunt cōtraria ꝛ opposita. quia prodigalitas oīa expendit. auaricia vero oīa retinet. Harum ergo in medio incedamus. ne nostra nimis prodige expendamus. neqꝫ nimis auare teneamus. quia mediū tenuere beati. medio tutissimus ibis. Dixit dedalus ad icarum. quia prodigus tam distat a largo q̄ʒ parcus vel (luxuriam fugito) vñ versus. In coitu sex damna luo. quia denarium do. Of

fendoq3.deū dum turpi sorde redundo. Humorem q3 bonum ꝓprio de corpe fundo. Appocopo vitam. studium cum nomine pdo ꝛc. Augustinus ꝓo de auaricia dicit. Cum omnia vicia in senibus senescunt sola auaricia iuuenescit. vnꝰ Tu nec auarꝰ eris. nec luxu nate frueris. Nō insanus eris quiquis sic viuere queris.

Noli tu quedam referenti credere semper

Exigua est tribuenda fides. quia multi multa loquuntur

Hic admonet nos autor ne garrulis ꝛ vanis locutōnibꝫ credamus. qꝛ dicit apl's. Nolite credere oī spūi. videte vtꝝ spūs sit de deo vel non. (noli credere sp). i. assidue (referenti). i. hoī dicenti q̄dam noua ꝛ inutilia. vel sic (noli credere) de facili (referēti q̄dam sp) vt inde habeāt alimētū ꝛ victū. sicut iaculatores ꝛ hmōi. q̄ sp rumores referuāt. vel (noli credere q̄daꝫ) si sint magna (referent) rumores bonos vel malos. Vn̄ non oī spūi credendum est. qꝛ ꝟtutes esse vicia mentiunẜ Raro enim ē multiloquium sine peccato ꝛ mendacio est. vnde quidā. Cerui cauda breuis male celat posteriora. Stulti lingua leuis peius regit interiora (qꝛ multi multa loquunẜ) scꝫ falsa q̄bus non est fides adhibenda. ꝛ ideo (Exigua est fides tribuenda). i. paucis credendū est. qꝛ multa noua incredibilia loquunẜ de hoibꝫ. qꝛ raro aut nunq̄ꝫ multiloquiū est sine peccato. qꝛ dicit Salomon In multiloq̄o nō deest peccatū. Quid est fides. Fides est sanctissime religionis. fundamentū charitatis. vinculū amoris. subsidiū. sanctitatē firmat. dignitatem exornat. castitatem roborat. in iuuenibus apparet. in paupibꝫ est gratia. in mediocribꝫ leta. ꝛ in locupletibꝫ est honesta. Vel ꝺm phm. Fides est ignote rei certitudo. vn̄ Raro credatur homini si multa loquatur. Unde relatori semꝑ tu credere noli.

Ex potu peccas. ignoscere tu tibi noli

Nam nullum crimen vini est. sed culpa bibentis

Ex (potu peccas). i. noli excusare te si peccas potādo. dicendo vinuꝫ fecit. qꝛ vinū sine culpa est (noli ignoscere) imo te corrigas ne vltra venias ad ebrietatē. vn̄ Apl's ad thymo. Fili vtere modico vino ꝓpter stomachū ꝛ alias infirmitates. Vn̄ crimē nō debet imputari vino. sed bibenti. vinum em̄ bonum est si sumaẜ modice. vn̄ Oratius. Vinū modice sumptū acuit ingeniū. Et alibi. Elige q̄d valeāt subtili vina colore Nare probaẜ odor. visu color. ꝛ sapor ore. vn̄ ꝺt Augu. q ebrietas ē calamitas oīm calamitatū. culpaꝝ mater. radix criminū. origo viciorum. turbatio capitis. submersio sensus. tēpestas lingue. procella corpis naufragiū castitatis. dedecus vite. honesti infamia. aīe incorruptela. vinum ad hylaritatem cordis. non ad ebrietatem natum fuit. vnꝰ Potu commissum non debet id esse remissum. Nam qui peccasti. plus equo turpe petrasti. Item si post vina labes. non vini sed tua labes. ꝛ dicitur vinum quasi vite natum, vel dicitur a vena quia currit per venas ꝛc. Alij versus. Si cum vicino moueas certamina vino. Non decet asscribi quod bibis. immo tibi.

Consilium archanum tacito committe sodali

Corporis auxilium medico committe fideli

Hic monet nos autor vt secretū nostrū nō alicui nisi fideli ꝛ tacito so-
cio ꝯmittam⁹ ad celandū (Consiliū tuū archanū).i.secretū tuū (ꝯmitte
te sodali tuo tacito).i.fideli q̇ ꝯsiliū tuū tacendo saluū pōt facere. vnde
Salomō. A sapiente ꝯsiliū tuū reqre.i.a fideli (corpis ꝛc̄) siltr (cōmitte
auxiliū tui corpis medico fideli).i.cām morbi tui ꝯgnoscat bene. vel (fi-
deli).i.quē fidelē esse noscas. q̇d est dulci⁹ q̄ꝫ habere amicum cum q̊ au-
deas oīa loq̇ sicut tecū. Vel hic innuit catho filio suo ne secretū suū reuelet
stulto: sꝫ sapiēti ꝛ fideli. vñ Orati⁹. Quid de q̄ꝫ viro ꝛ cui dicas ip̄e vide
to ꝛc̄. vñ sicut medico fideli ꝯmittēda est cura corpis, ita ꝛ tacito sodali
est secretum suū reuelandū. Dicit ḡ (Cōsiliū ꝛc̄. vñ Res occultāde ta-
citis sunt p̄ticipande. Si nō vis ledi medico te crede fideli.

Successus dignos noli tu ferre moleste

Indulget fortuna malis. vt ledere possit

Lege sic (noli tu ferre moleste) irascēdo ꝯtra deū (successus).i.que ve-
niūt tibi ꝛ succedūt ex alijs (dignos) q᷑ deus ita p̄mittit. ip̄e em̄ scit quid
de te sit facturus vel de alijs (Indulget fortuna) ad tp̄s (malis) tibi for-
te vel alijs (vt ledere possit) graui⁹ in futuro. Vel sic (noli ferre moleste)
.i. grauiter cū dolore ꝛ inuidia (successus).i. p̄sp̄os euent⁹ alioꝝ (dignos)
q̊s deus permittit vel indignos. Alia lr̄a. sicut tu credes q᷑ (fortuna id ē
de⁹ q̇ fortunā ꝛ alia habet in manu (indulget).i. intendit p̄motioni malo-
rum ad tp̄s (vt possit ledere).s. eos q̇ magis se exaltauerūt deprīmendo
q᷑ quāto gradus altior. tanto casus grauior. Iuxta illud Tolluntur in al-
tum vt lapsu grauiori ruant ꝛc̄. Et alibi. Cū fortuna volet fies de rheto-
re consul. Fortuna d᷑ nō habere pedes. q᷑ dubia ꝛ instabilis est. hꝫ alas
q᷑ tā ad bonos q̄ꝫ ad malos sine vllo examine cito accedit ꝛ recedit. Et si-
militer hꝫ duas man⁹.s. p̄sp̄itatē ꝛ aduersitatē. successus d᷑ a succedēdo
et est metaphora tracta a nauigātib᷒. q̇b᷒ d᷑ ventus succedere qñ est p̄sp̄-
per ꝛ p̄picius. vel (successus) in mala significatōne .i. malos euent⁹ (dig-
nos) q̊s digne pateris p̄ excessib᷒ tuis ꝛ pctis. vñ Ouidi⁹ Leuiter ex me-
rito q̇cq̇d patiare ferendū. ꝛ sequit᷑. Que venit indigne pena dolenda ve-
nit. V̄sus de rota fortune. Glorior elatus ꝛc̄. Alij v̄sus. Scādit hic. ille se-
det. ruit hic. pessundat᷑ ille Fortūe mores tales st̄ sic dat honores Sub-
leuat exaltat ꝛc̄. Et dicitur fortuna. quasi forte vna. quia vix aut nunq̄ꝫ
permanet eadem Vñ depingitur eius ymago q̄si voluēs rotā p̄pter sui
volubilitatē. vñ⁹. Prauos successus noli tu ferre molestus. Sepe mali
florent vt post sua gaudia plorent.

Prospice (qui veniunt) hos casus esse ferendos

Nam leuius ledit quicquid preuidimus ante

Prospice q̇ veniunt ꝛc̄.i. a longe p̄spice in tp̄e felicitatis. aggregando

quod possis expendere in tempore charistie. vel (psice) in sanitate ne incurras in futuro infirmitatē vel paupertatem. vñ Job si bona suscepimus de manu dñi. mala aūt quare nō sustineam⁹. vñ Thobias. Si bona cepisti dñe prestante malorum articulo noli dissimulare fidem (hos casus) .i. multiplices miserias q̄ accidunt hoī. s. paupertatē senectutē ⁊ hmōi de miserijs q̄ accidunt in senectute. Orati⁹ in poetria. Multa senē circumueniunt incōmoda vel q̄ dā. Querit ab inuentis miser abstinet ⁊ timet vti vl' q res oēs timide gelideq ministrat. Dilator sepe longus iners auidusq futuri. Difficilius q̄rulis laudator tpis acti (Nos casus) in fortuna ⁊ miseria. q̄ mors est p̄ponenda. vñ quocunq ingredieris sequitur mors corporis vmbrā. Et alibi. Ecce securis ad radicē arboris posita est (hoc) dr deriuatiue. q̄ pñs vita in fortunijs inuoluta est ⁊ miserijs (ferendos) cū patientia (Casus) est inopinate rei euentus. ⁊ est casus forme in morte vñ in libro regum. Quō ceciderūt in bello fortes ⁊c. ⁊ est casus grē. vnde apl's. q̄ stat videat ne cadat in casus glorie. i. grē. Alibi. quō cecidisti bñ et est casus pene. vñ Dauid. ⁊ cadet cū dominatus fuerit pauperum (Casus) est accñs noīs vel dictōis. cum dr cuius casus nrī ⁊c. Et est casus locus argumenti. Vñ dr locus a casibus. Vñ seneca. si anim⁹ prudēs ē tria tpa prospicit. psentia ordinet futura prouideat preterita recordetur Nam qui preterita non cogitat perdit vitā. q̄ nil de futuro p̄meditatur. incedit incautus. Prepone ergo in aīo tuo bona et mala futura vt illa sustinere possis et moderari. vñ Boetius. Multi em̄ sunt qui solūmodo de p̄sentibꝫ curāt. dicentes. Periat qui crastina curat. sed hoc malum est vñ Semin⁹ afflictū sentit q̄ p̄uidet ictū Tela nocēt leuius visa volare pri⁹ hoc est tractum a cornice qui rigat se tempestate aduentente. Alij v'sus meliores. Si tibi sint cure res geste resq future. Gaudia magna feres erunt tibi precipue res

Rebus in aduersis animum submittere noli

Spem retine: vna spes hominem non morte relinquit

Hic admonet nos autor ne in tpe necessitatis animi 9stātia supp̄mamus. Juxta illud senece. Cōpone mores tuos attolle aīm tuū aduersus formidata 9siste. Construe (noli) desperare de salute in aduersitate ⁊ respice ad hoc 9stanter. vñ (noli submittere aīm tuum) si tu es in aduersitate noli attendere aīm tuum p timorem. vel (noli sub mittere) .i. humiliare et deprimere aīam vel aīm tuū (in aduersis rebus) .i. in aduersitatibꝫ q. d. noli sperare. Juxta illud. Grata supueniet q̄ nō sperabitur hora (Spē retine) .i. spera in domino q̄ vna spes) .i. sola (nō relinquit hoiem in morte) q̄ hō in vltimo termino vite positus sperabit adhuc viuere. vñ Job Si me deus occiderit tñ in eū sperabo In aduersitate et egritudine fides hois pbat. Spes est expectatio siue fiducia alicui⁹ boni ex grā dei Vel spes est expositio futurorum bonorum. vñ Dauid. Spera in deo et ipse te enutriet. Desperatio vero est diffidentia ex dei misericordia ⁊ bonitate Vnde Nemo malis cedat ne desperatio ledat. Omnia spes vincat. vt nos in morte relinquat

Rem) tibi quam noscis (dimittere noli

Fronte capillata post hec occasio calua est

Hoc precepto superius dato consonat. scz Cum fueris felix &c.) id est cauere debes de aduersis. Frons ponitur pro principio. capilli pro habundantia caluicies pro aduersitate. Unde lege sic(noli dimittere) id est remouere (tibi). i. a te(rem quam noscis aptam)scz fore vtilem. et tibi necessariam. quia(occasio) id est fortuna(fronte capillata). i. frontis capillate existens. ita quod isti genitiui frontis capillate regantur ab hac dictione occasio. ex vi demonstrationis essentie et ponitur ibi casus pro casu. vt in doctri. Mulier egregia forma. i. egregie forme. i. fortuna prospera que comparatur fronti capillate. quia bonus non est nuda quemadmodum frons capillata non caret capillis(post hec). i. consequenter est (calua) bonis. i. nuda et aduersa. et ita per capillaturam intellige prosperitatem. per caluiciem aduersitatem. Uel aliter vt dependeat constructio a precedenti versu (noli dimittere rem aptam tibi fronte capillata) id est dum tu es in prosperitate (occasio). i. fortuna que est capillata in sua(fronte). i. principio est (calua)id est deceptionibus plena (post hec). i. post dederit tibi multa bona decipiet te pauperem faciendo. vnde Oratius Lucrum summisque negat stare diu. Hec est enim firmitas fortune. vt nullum faciat securum. hec securitas. vt nullum faciat certum. hec est certitudo vt faciat dubium. vnde Alexander. Solaque nobilitas stabilem facit &c. Uel aliter expone et idem intellige. vt habetur ad picturam forme(occasio). i. fortuna. Et nota quod fortuna celebrabatur rome pro dea cuius imago in fronte erat pilosa. calua vero in posteriori parte. per quod datur intelligi prosperitas et aduersitas fortune. siue intelligatur fortune fallacia. vel aliter(fronte capillata) id est frontis capillate. i. homo diues ab amicis diligitur Unde prouerbium quamdiu capillatus eris. id est abundans diuitijs. tam diu habebis amicos (post hoc) id est cum prosperitas defuerit(occasio erit calua)quia amici tui ficti in tempore necessitatis recedent a te. Unde Ouidius Cum fueris felix multos numerabis amicos. Tempora(si fuerint nubila)solus eris. Et alibi. Sorte patet misera que sit dilectio vera Uel sic (fronte capillata) fortuna dicitur esse ceca et habere frontem capillatam. quia homo qui es in prosperitate cecus est quando non preuidet futura. dicitur habere occiduam. id est partem caluam et videns est. quia dum est in prosperitate videt que sunt bona et mala. et potest ergo sic legi(occasio calua)id est fortuna. ita quod hec dictio(capillata) sit nominatiui casus (calua in prima et posteriori parte. Uel aliter sit sensus. Si aliquod bonum offeratur tibi. licet sit paruum. non debes refutare dum habes oportunitatem accipiendi. quia si forsitan hoc non accipias non habebis aliud Et hoc est(noli dimittere si offeratur tibi(rem paruam quam noscis futuram aptam)licet parum valeat. et hoc est(fronte capillata)id est dum in principio habes oportunitatem et copiam retinendi. Per frontem accipiamus principium. quia frons est altior et prima pars capitis. Per occasionem enim caluam intelligimus finem hoc est si refutaueris aut si renueris illam rem accipere. nihil habebis quia)occasio postea erit tibi calua) Et sic potest legi de oportunitate aliquid faciendi. Unde versus. Nostri fortunam pedibus dicere carentem Pennatasque manus dixerunt hanc et habere. Alij autem sequuntur versus. Fronte capillata facias est lumine ceca. Post depilata par est sine lumine mecum

cha. Fronte capillata bona res non sit reprobata. Unde mouent illi quos dimisere capilli.

Quod sequitur spera. quodqꝫ imminet ante videto

Illum imitare deum. qui partem spectat vtranqꝫ

¶ Hic catho admonet filium vt ea que futura sunt necnon instantia precogitemus vt melius de eis disponamus. Iuxta illud. Si quis habet fundare domum non erigat in altum. Impetuosa manus. intrinseca littera cordis. Premeditet opus ⁊c. Construe sic (specta) id est conside ra hoc quod sequitur) id est futurum (quodqꝫ imminet). i. qđ instat ⁊ p̄sens est (ante videto). i. preuideto. ⁊ p̄t esse vna dictio vel due dictiones. Uñ (añ videto). i. prius p̄sens q̄ꝫ futurum. qꝛ p̄mo debemus ꝯsiderare rem presentem. et tunc futurā. vnde subiungit (Illum imitare deum) scꝫ ianum qui est deus anni; ⁊ ideo dicitur bifons. quia respicit annum sequētez et precedentem. vel orientem ⁊ occidentem propter cursum solis. Unde Iane biceps anni tacite libentis origo. vel (imitare illum deum) omnipotentem (qui spectat vtranqꝫ partem) scꝫ corpus et aīam vel p̄sentia et futura. vñ⁹. Rem precedentem videas ⁊ cerne sequentem. Bifrontem ianum fieri non predico vanum

Fortius vt valeas. interdum partior esto

Pauca voluptati debentur. plura saluti

Hic inuitat autor filium suum ad sobrietatem ne p̱ ingluuiem corporis anime detrimentum incurramus. Dicit ergo (esto partior). i. moderacior in victu. vestitu. ⁊ in ꝑbis (vt valeas forti⁹). i. eē fortior ⁊ sanior in corpore et in aīa. In corpe qꝛ multi sunt q̄ p̱ vētris ingluuiē infirmant in aīa qꝛ nimia voluptas corporis pimit animam. vñ Multi ieiunant propter sanitatem corporis. vñ Parcito sepe cibis. nam tu sic sanior ibis. Alij ieiunant vt videant sancti. scꝫ ipocrite. vñ phariseus. Ieiuno bis in sabbato. Alij ꝑpter auariciam. vñ Tangere parta timet. qm̄ minuat aceruus. Alij vero propter salutem anime. vnde. Ieiunarꝫ oēs ⁊c. vnde maceratio carnis est ieiuniū vigilia. impletio decalogi. et multa alia que quilibꝫ. pōt habere vel. videre. vñ⁹. Ieiunat sanctus medicus stimulator auarus. Spiritui carni vicio cause retinendi (Pauca voluptati) quasi diceret. debes facere pauca propter voluptatem plura vero prop ter sanitatem corporis anime precipue. qꝛ legitur. At precium pars hec corpore maius habet. vñ⁹. Quare quid auruꝫ. quid argentum quid forma. quid ordo clientum. Quid celebres fundi breue festuꝫ gaudia mūdi. Nulla fides ei⁹ hodie mala cras q̄ꝫ peius. Condecet his vti. sed non p̄ferre saluti. vnde q̄dam. Gloria nulla tui. sed tpe dum potest vti. Om̄ia virtuti p̄pone tuēqꝫ saluti. Resqꝫ salus paucas vult ipsa voluntas

Iudicium populi nunq̄ꝫ contempseris vnus

Ne nulli placeas. dum vis contemnere multos

¶ Iudiciū ꝓpli.i.arbitrium publica autoritate inductū. vñ Salomon Fili mi ne imitaris prudentie tue Innititur suę qui opinione arbitrij sui opinioni multorū añ ponit.vñ Sis talis ꝙ placeas nulli.i. ꝙ nō placeas alicui.sed displiceas oib9.Vel sic(ne)ꝑ vt non placeas nō nulli.i. alicui.s. inimico tuo q̄ vellet ꝓpter malū tuū ꝙ ꝯtemneris multos vt inde malum tibi eueniret. Seneca.Qui se hȝ male.qd̄ est optimum ꝑdit. Cōstrue(tu vnus).i.solus(nūq̄ ꝯtempseris iudiciū) plurimoꝝ ne oībus displiceas (dum vis ꝯtemnere multos).i.dū culpas qd̄ factum est a multis.s.f.iam multoꝝ.vñ9 Spernere mundū spernere nullū.spernere sese. Spernere se sperni.quatuor ista beant Alij versus. Non tibi nate neges populo sub iu dice leges. Nam nulli plebis multos spernendo placebis

Sit tibi precipue quod primum est causa salutis

Tempora ne culpes.cum sint tibi causa doloris

¶ Lege sic(cā salutis).i.sanitatꝫ corporis(sit tibi p̄cipue)in aīo tuo q̄ de alijs que stꝫ corpali necāria (qd̄)id est quia hoc est (p̄mū).i.p̄cipuū. qua si diceret.añ oīa sanitas corporis est petēda.ꝛ hoc ꝓm gentiles q̄ plus cura/bant de salute corporis q̄ aīe. Nos aūt dicimus sic (cura salutis).i.aīe(sit tibi p̄cipue)q̄ de alijs reb9 oib9.q2 aīa dignior est corpe (Tempa ne cul/pes.cū sint tibi cā doloris)quasi diceret.cū egritudo tibi euenerit vel in/stabit non imponas culpas tꝑib9 cū tu sis culpabilis ꝛ sis tibi cā infirmita tis Solent eñ q̄dam dicere.tp̄s est malū ꝛ ꝑniciosum .cū nullum tp̄s sit in se malū.sed malicia hoīn illud facit (salutis).i.sanitatꝫ Et est sanitas integritas corpis ꝛ temperantia nature ex calido ꝛ humido quod est san guis ꝛc̄.vnde versus Prima sit in cunctis semꝑ tibi cura salutis. Tem/pora non flebis si corpus forte dolebis

Somnia ne cures.nam mens humana (quod optat

Cum vigilat)sperat per somnum cernit idipsum

¶ (Somnia ne cures ꝛc̄.quasi diceret.noli habere curā in somnijs.q2 dr̄ Salomō Multos fecerūt errare somnia.ꝛ exciderūt sperātes in eis. Et est sciendū ꝙ somniū ꝛ somnus differūt. q2 somniū est ymago que videt̄ de nocte in somnijs esse sīlis veritati. Somnus vero est sopor mentis. et ip̄a quies hominis quando aliquis dormit Et describit̄ somn9 sic a Se cundo ph̄o.Somnus est mortis ymago.laboꝝ requies.medicoꝝ experi mentū.i.infirmantiū votum.miserorum desideriū.vniuersi sp̄us reqes Et est sciendū ꝙ somnus dr̄ multis modis. Somnus ꝓprie ꝓm ꝙ dictū ē est requies corporis veniens cū desiderio ꝛ obliuione delectabili.vñ Ouidi/us de arte.Stulte quid est somnus gelide nisi mortis ymago Q̄nq̄ dr̄ mors xp̄i.vt ego dormiui ꝛ somnum cepi. Somnus etiā idē est ꝙ amor terrenorum.vñ Si dedero somnum oculis meis ꝛc̄. Somnus idem est ꝙ torpor accidie ad faciēdum bonum.vñ apl's Hora est iam nos de som no surgere.Q̄nq̄ idem est ꝙ extasis mentis in qua aliquid reuelat̄ homi ni ꝑ angelum dei.vnde in euangelio Angelus apparuit ioseph in somnis vnde versus.Angelus in somnis ad ioseph talia fatur. Et puer hinc fu/

giat. ne cū pueris moriatur Qñq3 dr̄ torpor. vñ in Gene. Jacob audiens q filius suus veniret quasi de graui somno euigilans ait rc. Item Grego rius ꝯmemorat quatuor genera somnioꝝ dicens. q quedā veniunt ꝓpter nimiam voluptatem eoruꝫ qui somniant siue ꝓpter vanitatem. siue ꝓpter vini r cibi crapulā que sunt spernenda. q2 vbi plura somnia ibi pl'es vani tates Alia veniunt ex fantasmate. i. ex suggestione dyabolica que oīa sunt vitanda Alia ex cogitatione. que nemo (licet sanctus) p̄t euitare. Alia ex reuelatione diuina. sicut legitur de ioseph. r hec nullatenus sunt spernē da. vñ Somnia ne cures. q2 fallunt somnia plures. Scriptū est em̄ q mul tos fecerūt somnia errare r multas curas iniecerūt (nam) ꝑ q2 (mens hu mana). i. mens multorum stultorū (sperat) se habiturā (qd̄ optat dum vigilat). i. illud quod cogitat vigilando. somniat dormiendo. vñ Clau dianus. Omnia que sensu voluunt vota diurno. Corpe sopito tibi red dit oīa quies. Dormiendo inq3 hac sola de cā. q2 (cernit). i. videtur sibi cernere somniando illud quod videt vigilando. r ita fallunt. q2 ꝑ somniū non potest haberi Vel aliter (nam mens humana quod optat dum vigi lat). i. vigilando sperat sibi habere idipm̄ ꝑ somniū. i. cernere putat in visio ne somni. Alij versus. Sollicitus durat frustra qui somnia curat. Nam quod homo sperat somnium sibi sepe reuelat

Hoc quicunq3 velis carmen cognoscere lector

Hec precepta feres que sunt gratissima vite

¶ Hic incipit tercia distinctio huius operis. in cuius ꝑncipio premittit autor quandā exhortatōem. q̄ diuidit in q̄nq3 ptes Primo em̄ inuitat le ctorē ad legendū carmē suū. qñ dr̄ (Hoc quicunq3 velis) Est aūt carmē opus qd̄ pedib9 ꝯstat. r ipsius artis dispositōe ꝓnunciat dictum sic. q2 car ptim ꝓferat distinctū ꝑ pedes. r deriuat a carmino as are. vel a carmenti dea. que ꝑmo inuenit carmē. vel a carminus carmini. quod est arbor sub quā solent studere poete. vel a cano is. q2 carmen est quidā modus cant9 Secundo exhortat lectorē q licet multa p̄cepta audiret in p̄missis distin ctionib9. q nō cesset ꝓpter hoc iterū audire r animū suū ex ꝟturib9 r scien tijs informare. r hoc est qd̄ dicit (hec p̄cepta feras) Dicit em̄ Salomon. Melius est senem addiscere q̄3 ignorare. Item audiens sapiens sapienti or erit. r intelligens gubernacula possidebit. Item audiat sapientiā au ris tua. Item legitur Plato octuogesimo anno scribēs mortuus est Si militer Socrates nonagintanouem annos h̄ns inscribendi r docendi la bore vitā finiuit. Item licet catho esset senex. nunq3 tñ cessauit discere. vñ quidā Viue carēs vicio tanq3 sis cras moriturus Intendens studio qua si vita non cariturus. Tercio subdit cām quare nō debemus cessare in do ctrina. immo sꝑ audire. r audita memorie commendare. q2 homo sine do ctrina r scientia quasi mortuus est Unde dr̄ infra Nam sine doctrina rc. Viue em̄ vno mō est in deū credere. r opera iusticie facere r cor scientijs r doctrinis applicare. vñ in euangelio Qui credit in me etiam si mortuus fuerit viuet (credit) dico ꝑ bonā fidem opantem ꝑ dilectionem (si mortu us fuerit) scꝫ vita culpe r ignorantie (viuet) iterum in presenti ꝑ gratiam r ꝑ gloriam in futuro. Patet ergo q sine doctrina r dilectione homo mor

tuus est. Quarto inuitat lectorē ad multiplex ꝯmodum quod prouenit ex doctrina. vnde versus Commoda multa feres. sin autē spreueris illud Non me scriptorem ꝛc. Quinto ꝛ vltimo q̄si comminando ꝛ increpando ꝛ culpam in ponēdo si doctrinā noluerit recipere mouet lectorē. vt si ꝓpter multiplicem vtilitatē doctrine ad audiendum non moueat. saltem minis ꝛ increpationibꝫ ducatur. excusans seip̄m ꝛ oēs doctores. ꝙ si parati sunt docere. licet alij minores nolint audire culpa non est in doctoribꝫ sed in discipulos refundēda. vñ dicit (sin autē spreueris illud Non me scriptorē. sꝫ te neglexeris ipse) Dicit ergo (Hoc quicunq̄ velis) Cum enī in premissis distinctionibus multa precepta dedit. que dat. ꝛ non intellecta nihil proficerent. ideo nos ammonet vt nos tam in premissis q̄ȝ in sequentibus intelligendis curam adhibeamus. ꝛ intentionem puram ꝛ beniuolaȝ prebeamus. Et inuitat lectorem vt legat ꝛ relegat. qꝛ nemo repente fit sapiens ꝛc. Et alibi. serus venit vsus ab armis. Construe sic. (O lector quicunq̄ȝ velis cognoscere) id est intelligere ꝛ scire (hoc carmen) scꝫ meum (hec precepta feres. i. sequenꝭ. vel (hec precepta) id est talia (que sunt gratissima vite) id est efficacissima ad vitam tuam vel nostram moribus informandam ꝛ etiam instruendam. vnde versus. Quisquis addesse velis ꝛ carmen discere queris. Cum monitis multis dicas precepta salutis

Instrue preceptis animum. ne discere cesses

Nam sine doctrina vita est quasi mortis ymago

¶ Unde Hieronimus. Felix est animus illoꝝ qui se virtutibꝫ instruxerunt. qꝛ melius est senē addiscere q̄ȝ ignorare (ne discere cesses) vñ Isidorus. Disce quod nescis. esto prius auditor q̄ȝ doctor. ꝛ sume disciplinaȝ magistri. vñꝰ Disce puer dum tempus habes euo puerili. Ne te non didicisse fleas etate senili. (Nam sine doctrina vita est quasi mortis ymago) quia sicut species in speculo ꝑ se cōsiderata nihil valet. ꝛ sicut tabula rasa in qua nihil depictū est parum valet. Ita hominis vita sine doctrina non est vera vita. sed ymaginaria Unde anima etiam in ꝑncipio sue creationis est q̄si tabula rasa in qua nihil est depictū. sed depingibilis sciētijs ꝛ virtutibꝫ (mortis) dicit quia quasi mortuus. ꝛ quasi animal brutum est ille qui non addiscit dum sit iuuenis. vnde quidam Dum iuuenes estis ꝛ tempus habere potestis Quare non discitis ne tanq̄ȝ bestia sitis (ymago) Hylarius de trinitate dicit. ymago est rei ad rem coequandam ymaginata ꝛ indiscreta similitudo. qꝛ dicitur ymago quasi imitago de imitor aris. quia illum (ad cuius similitudinem fit) imitatur. id est imitari debet Disciplina est oīm bonorum motus ordinatus dispositio decens in omni habitu. Instrue inquā tibi modo (ne cesses discere) dico ꝙ discas (nam vita) humana (sine doctrina) existēs. i. sine disciplina. illa vita est q̄si mortis ymago. Dicit eīn qui nihil discit vel qui nihil scit est quasi mortuus. licet non corporaliter. tamen animo Mors exponitur supra vbi dꝛ In mortem alterius spem ꝛc. Alij versus. Instrue tu mentem fili rōnis egentē Mens sine doctrina manet in te certa ruina. Quid est vita Uita est beatorum leticia. miserorum mesticia. expectatio mortis.

Commoda multa feres. sinautem spreueris illud

Non me scriptorem. sed te neglexeris ipsum

¶ Commoda multa feres)dico q tu feres hec pcepta que sūt gratissi ma vite. Si aūt hoc facias(feres multa cōmoda)ita dico si informes ani mum tuū meis pceptis(sinautē) pro sed ⁊ p si (sed si spreueris illud) .i. despexeris ⁊ puipenderis pcepta mea(Non me scriptorē ⁊c.) quasi dice ret nō dāno meo.sed tuo ɔtemnes doctrinā meaȝ. quasi diceret. nō ad in cōmodum meū erit.sed ad tuū Duplex em̄ est scriptor .s. mechanicus ⁊ ar tifex . Mechanicus scribit solummodo . Artifex autem qui scribit ⁊ agit Sinautem potest esse vna dictio vel due dictiones. Si sint due dictiones tunc sin ponitur p sed. ⁊ autē pro certe Si est vna dictio tunc ponitur pro sed ⁊ pro si. vñ᷑. Carnem si spernis tibi maxima commoda perdis. Nec carnem mis sum.sed te neglexeris ipsum

Cum recte viuas .ne cures verba malorum

Arbitrij nostri non est quod quisqȝ loquatur

¶ Hic admonet nos autor ne sub vite puritate ⁊ ignorantie iniquorū mēdacia timeamus Dicit ḡ Seneca Malis displicere laudare est Di cit ḡ(cū viuas).i. cum viuere debeas vel velis (recte).i. innocēter ⁊ iuste (ne cures verba malorū).i. ne sint tibi cure verba mala.i. ne cures si mala dicunt supple iniuste Quantū em̄ in nobis est debemus mala puidere co ram oib; hoib;. sicut dt apl's. Si aūt improb; mala de nobis dixerit non est curandū Sed hoc est curandū vt soli deo placeamus Vñ beati eritis cū vos oderit mūdus ⁊c.(non nostri arbitrij) id est non nostri iudicij.i. nō iudicamus.immo reprobamus(qd quisqȝ loquat᷑).i. respondeat singulis vbis garruloꝝ. vñ Salomon Noli respondere stulto iuxta stulticiā suam ⁊c. Vel sic (Arbitrij nostri nō est quod quisqȝ loquat᷑)quasi diceret non est nostre potestatis ora loquentiū claudere ⁊ compescere . vel (non est no stri arbitrij).i. iudicij. quasi diceret Noli cēsere de quolibet vbo qd hoies pferunt. Si tu es bonus noli curare quid mali dicūt de tua psona. Mali em̄ bene loqui nesciūt . Vel (non est arbitrij nostri) .i. nostre voluntatis (quod quisqȝ loquatur).i. loquitur presens coniunctiui pro presenti indi catiui Dicit ergo (Cū recte viuas ne cures verba malorum). vñ Ber nardus ait. Circa verbum cuiuslibet esse sollicitum summa stulticia est ⁊c. Alij versus Tu diues morum ne cures verba malorum . Nulli scire datur semp quod quisqȝ loquatur

Productus testis. saluo tamen ante pudore

Quantūcunqȝ potes celato crimen amici

¶ Hic docet nos autor. q si in testimoniū adducamur verū ɔfiteamur ⁊ saluo pudore nostro amicorū crimē inquantū poterimus celemus. Vñ dt (Productus testis ⁊c. i. si adductus in alicuius rei testimonium fueris coram iudice vel arbitrio(celato crimen amici quantumcunqȝ potes) id est p posse tuo celare studeas. quia dicit Salomon . Qui fidelis est celat

amicum suum. Si aūt alij censerunt illud. caue ne videaris mētiri vel p̄putare. ⁊ hoc est (saluo tn̄ ante pudore). i. reuerētia verecūdia ex tn̄ te salua ita q̄ nō te manifeste mētiri alij sentiant. sed dic veritatem. vn̄ Isid. Iste erit ꝯdēnatus apud deū. q̄ aduersus innocentē falsum testimoniuꝫ dicit: Testimoniū em̄ est p̱ signa alicuius rei p̄cedentis significatio. Dicit em̄ Salomō in p̄uerbijs. Amicus fidelis precio fortis. qui aūt inuenit euꝫ inuenit thesaurū. vn̄⁹ Cum fueris testis non pudor hec tibi testis. Nec debet dici per te tunc crimen amici.

Sermones blandos blesosqꝫ cauere memento

Simplicitas veri fame est. fraus ficta loquendi

¶ Preceptū est vt suauitatē adulandi in nobis vel in alio deuitemus. Dic ergo (Memēto cauere). i. vitare in te vel in alio (sermones blādos ⁊ blesos). i. suaues ⁊ teneres. i. balbutientes adulatores vel molitos. Iuxta illud. Sunt sermones eius sup̱ oleū ⁊ ipi sꝫ iacula. Caue ergo blādos sermones in te. q̄ vir sapiens nō debet multū blande loq̄. Iuxta illud. Verba sapientis sꝫ q̄si stimuli. ⁊ quasi claui in altū defixi. Clauis ⁊ stimulis v̄ba sapientū ꝯpanᵗ. q̄ culpas delinquētiuꝫ nesciūt palpare sed pūgere. Simplicitas ⁊c̄. vere cauēdi sunt blesi ⁊ blāde loquētes lꝫ māsueti videātur ⁊ simplices q̄ simplicitas est palliū falsitatis ⁊ fraudulentie. sicut veritas innocētie. Est em̄ q̄dam bona simplicitatis q̄dā nō. vn̄ (Simplicitas vere) id est veritatis illa est vera simplicitas (est) fama ⁊ laudabilis id est homo qui est simplex in multiloquio est famosus et laudabilis. sꝫ (ficta simplicitas loquēdi est fraus) ita vt ficta sit nti casus singularis nūeri fei gn̄is. vel acci casus pl'is nūeri neutri generis. et tunc dicas sic (Simplicitas loquēdi ficta). i. fictas ad inuentōes ⁊ adulatōes simplicitas inq̄ꝫ talis est fraus. i. fraudulēta. q. d. illi (qui fingunt se esse simplices in loquēdo) sunt fraudulenti. Vn̄ memento vitare blandos sermones eoꝝ. et illa lectura est bona. Vel aliter (fama veri) id est veritas que verum est q̄ fama multorum est. q̄ simplicitas loquendi ficta est fraus. Vel aliter ⁊ incipe a superiori versu. hoc modo (Memento cauere) id est sis cautus et circūspectus q̄ simplicitas loquendi sermones blandos est fraus. Unde caueas ab h̄mōi simplicibus. ⁊ hoc est (fama veri). i. multi sapientes ita sentiūt. In veritate blesi dicunᵗ. qui blandiendo ⁊ balbuciēdo ficte loquunᵗ. vn̄ Qui mel in ore gerit ⁊ me retro pungere querit. Eius amiciciā nolo mihi sociā. Alij versus. Sunt tibi vitandi sermones vndiqꝫ blandi. Sub specie veri nos fallūt sepe seueri. Et alibi Sub specie tincta macra sub simplici veste. Sunt hodie fraus inuidie mētis inhoneste

Segnitiem fugito que vite ignauia fertur

Cum animus languet consumit inertia corpus

¶ Segnis dicitur multis modis. Primo modo idē est q̄ sine igne. vel seorsum ab igne. i. vigore animi vel ingenij. vnde segnicies fugiēda est primo. vitando ocia corporis immoderata. non vacando potionibus conuiuationibus. ludis luxurie. somnis immoderatis. quia qui sequitur ista

debilis efficit. ⁊ ad luxuriaz proternus est. vñ Ouidius. Languor ⁊ immodici sub nullo vindice somni. Eripiũt oẽs animi sine vulnere vires Itẽ Affuit incautis desidiosus amor ⁊c̃. Sc̃do insistendo alicui opi. Tercio fugiẽda ẽ segnicies. ita q̃ nemo illud (qd̃ p̃t facere incõtinẽti) nõ differat vsq̃ cras. sicut faciũt segnes. Cõtra q̃s dr̃ Horatius. Incipe vincere dr̃ recte. q̃ progas horaz. Rusticus expectat ⁊c̃. Lucanus. Tolle mores. sp̃ nocuit differre paratis. vñ Apl̃s. Nõ segnes efficiamini. verũ imitatores eorũ q̃ in fide ⁊ patria hereditabũt p̃missionẽ Et est pigricia tarditas corporis p̃ueniẽs ex metu laboris ↄsequẽtis. Ignau⁹ dr̃ q̃si igne animi vacuus et mente. Inde ignauia. Ouidius. Cernis ⁊ ignauũ corrũpat ocia corpus. Et capiant viciũ ni moueant̃ aque. Dicit ergo (fugito segniciẽ) .i. ociorũ desidiã siue pigriciã Se inseparabilis p̃positio idẽ valet q̃ñq̃ quãtum sine. vt sedulus q̃si sine dulia vel dolo. Securus quasi sine cura (que fertur. i. que dr̃ eẽ (ignauia vite). i. corruptio ⁊ accidia ⁊ dicit̃ accidia a cõ greco qd̃ est triste latine. Dico q̃ deuites ocia (nã cum anim⁹ languet). i. lãguidus est. i. nullo studio est exercitat⁹ (inertia). i. pigritia (ↄsumit). i. debilitat ⁊ eneruat corpus. quia quãdo vides aliquem pigrũ corpore potes illum intelligere segnem aĩo ⁊ infirmũ. Iners dr̃ quasi sine arte. inde inertia dr̃. vñ⁹. Segniciem linquas. te non ignauia vincat. Cum mens languescit. caro defectiua pigrescit.

Interpone tuis interdum gaudia curis

Ut possis animi quemuis sufferre laborem

¶ Hic p̃cipit autor ne aliquis semp̃ labori insistat. sed aliq̃ñ indulgeat labori vel operi. q̃r dixit supius. Discere ne cesses nõ vacando ocii sed insistendo alicui operi. possit querere filius si semp̃ insisteret labori Ad hoc rñdet ponẽdo moderantiã in eo (qd̃ dixerat sup̃) dicẽs q̃ non semp̃ laborandũ est sed ocio vacandũ. vñ dicit (Interpone q̃ñq̃ gaudia tuis curis) q̃r homo curiosus nunq̃ quiescit. vnde Cura dr̃ quasi cor vrens. Ouidius. Ocia corpus alunt. animus quoq̃ pascitur illis. Immodicus cõtra ⁊c̃. Idem. Quod caret alterna requie durabile non est. Idem Ferrens assiduo consumit̃ anulus vsus. Et propter hoc nõ est bonũ sp̃ esse in labore. Legitur enĩ q̃ diuina sapientia vel prudentia disposuit q̃ nox succedit diei. q̃r si semp̃ nox essz. homo deficeret. Si semp̃ dies nimis laboraret ⁊ nimio labore deficeret. Unde nox data fuit ad q̃escẽdũ. vnde q̃dam Stare diu nescit qui nõ aliquãdo quiescit. ⁊ illud Ictibus assiduis fiet ebes quãdoq̃ securis Dicit ergo (Interpone tuis ⁊c̃. vt possis sufferre. i. sustinere (animo quemuis) id est quemliber laborem. ita q̃ quemuis sit vna dictio vel due. vñ⁹. Gaudia sepe tuis debes adiungere curis. Sic superare datur sicut fortuna minatur. vel sic. Uiuas maturis admiscens gaudia curis.

Alterius dictum vel factum. ne carpseris vnq̃

Exemplo simili. ne te derideat alter

¶ Hic precipit autor ne facta vel dicta alicuius ↄdemnemus vel repre-

hendamus. ⁊ hoc respicit ad illud quod dixerat supius s. scʒ nemini irasce ris. q̄si diceret. noli aliquē deridere ne deridearis ab aliquo. qꝛ deridens deridebitur. vn̄ dꝛ in Auiano. Si q̄dem virtute nites ne despice quemq̄ʒ Et talia quedā forsan et ille nitet. vn̄ Apl's Arguite ne arguamini. Car po is multa significat. vnd̄ Carpo dum lanas traho ⁊c. Dicit ergo sic. (ne carpseris) .i. redargueris vel despexeris (vnq̄ʒ) .i. aliquo tp̄e vel in vi ta tua aliquē (Exemplo simili ne te) .q. d. noli aliquē deridere ne tu deri dearis ab ip̄o. vn̄⁹. Nullum dicentem reprehendas vel facientem. Ne si miles risus alios sis redire visus

Quod tibi sors dederit tabulis suprema notato

Augendo serua. ne sis quem fama loquatur

¶ (Qꝫ tibi sors dederit ⁊c.) quasi diceret. nō sis sollicitus de pecunia cō gregāda vel de possessionibꝫ ampliandis vt eas relinq̄s heredibꝫ. q̄ q̄daʒ quocūq̄ʒ modo ⁊ turpiter acquirūt vt diuites sint. in fine em̄ faciunt testa mentum magnū vt diuites appareant. vn̄ (Qd̄ tibi sors dederit tabulis sup̄ma notato) .i. scribe in tabul' illud testamētū qd̄ habebis ex dono for tune (serua) caue (augēdo) patrimoniū (ne sis quē fama loquat') .i. ne tur pi acq̄sitō ne sis in famis videlicet ꝓpt' rapinā vel vsurā. vl' aliter (notato) .i. scribe tabulis cordis tui. i. memorie ꝯmēda illud lucrū vel illud bonuʒ (qd̄ sup̄ma sors) .i. vltima amputatio capitalis augēdo illud iusto modo (ne sis ille quē fama loquat') scʒ ꝙ incaute vēdis vel emis ⁊ nihil lucrarꝭ. Vel aliter (notato tabulis) cordis tui vel scribe ⁊ fac singulare illud pa trimonium vel illam possessionē (qd̄ sup̄ma sors) .i. mors patris tui vl' ex trema volūtas patris tui vel alicuius amici tui cuius vita est in sorte. i. dubio. s. qn̄ est in senectute vel in infirmitate grauatus (dederit tibi) .i. le gauerit in memoriā habeas legatum qd̄ pater tu⁹ vl' aliq̄s amicus tuus in morte sua legauerit ut nō expēdas ꝓdigalit' ⁊ post mortē bn̄ facias ꝓ anima eius ⁊ postea (serua) id ē cōserua res tuas vel patrimonium vl' ele mosinam patris vel amici tui. ⁊ hoc potius augendo q̄ʒ prodigaliter ex ponendo. vel (serua) ea que habes. nam seruare quodamodo est augere. (ne sis quem fama loquatur) id est ne infamia sonet de te ne dicatur ꝙ sis prodigus dispensator substantie. quia dilapidatores prodigi vituperan tur. Et dicitur prodigus quasi procul gerens vel dispergens. vel ne dicatur ꝙ tu sis ignauus patrimonium tuum dimittendo vel quod nihil agis pro anima patris tui vel amici qui dimisit tibi bona que possi des ⁊ expendis. Vel sic et incipe ab inferiori versu (serua) id est conserua rem tuam iusto modo nec illam prodigaliter expendendo (ne sis quem fama loquatur) id est postq̄ʒ venis ad senectutem (notato in tabulis) id est fac bona memoria testamentum tuum (notato) dico illud (quod suprema sors) id est extremitas vite tue. que est mors. quia mors est vl tima linea rerum (dederit tibi) id est reliquerit ad hoc vt facias testa mentum ne liberi tui post mortem habeant occasionem litigandi inter se. quia sunt nonnulli qui ita exinaniscunt sua ⁊ consumunt bona sua ꝙ non habeant in morte de quo faciunt legatum suum. Sunt alij qui li cet plura habeant nesciunt domui sue disponere. et postea heredes liti gant inter se et sese mutuo interficiunt vnde Vt maneas gratus cele

stibus et sine labe. Qđ p̄bet tp̄s h̄ patienter habe. Aliḡ ꝟsus. Morte sorte datū tabulis sit q̄si notatū. Et hucs actū. ne canet fama retractum.

Cum tibi diuitie superant in fine senecte

Munificus facito viuas non parcas amicis

¶ Hic docet autor hoīes esse ꝑcos in iuuētute. q2 multū pn̄t viuere. 2 eē largas in senectute in fine vite. vn̄ (Cū tibi diuitie) q̄si diceret. tūc debes esse copiosus 2 largiri cū parū vite tibi supest. q2 dicit Seneca Monstrositis est auaricia senilis. Dicit ergo (Cū diuitie supant tibi) id est abundent (in fine senecte). i. senectutis tue. Senectus eīm et senecta idem sunt sicut iuuentus 2 iuuenta. Quid est senectus. Senectus est optatum malum veneris inꝑs. mors cōmunis. iuuenis tediū. ꝑcitas rectitudinis (facito vt viuas) tūc (munificus). i. largus (nō ꝑcus). i. auarus (amicis tuis) q2 mirū est cur senes sīt auari cū paꝝ tēpis habeāt viuere. Quid sunt diuitie Auari pondus curaꝝ minister. delectatio iocūda. insatiabilis inuidia res desiderata. desideriū inexplebile. os excelsum. inuidie ꝯcupiscētia. vn̄9. Senio diues. cū ꝑuo tpe viues. Multis multa dabis. nec amicis plura negabis. q2 amicus est desiderabile nomen.

Utile consilium dominus ne despice serui

Nullius sensum (si prodest) contempseris vnq̄

Hic ait autor q̄liter dn̄s se debꝫ habere erga seruū suū 2 seru9 erga dn̄m. q2 debet credere ꝯsilio serui sui si sit vtile. 2 ꝙ nemo dꝫ ꝯtēnere vel vilipēdere sensuꝫ alterius si ꝓficiat ei ondit dicēs (Utile cōsiliū dn̄s ne despice serui) vn̄ notandū ꝙ bonum est p̄esse domui sue. sicut patꝫ ꝑ ꝟba Salomonis in ꝓuerbiis s: filio et fratri 2 mulieri 2 amico nō des ptātē sup te in vita tua Qm̄ ḡ bonū ē p̄esse domui sue sicut pꝫ ꝑ ꝟba Salomonis. vnđ videndū est qualiter dn̄s debeat se habere sup familiā suā 2 oīes alios de officio serui. et iterū q̇d sit vtile 2 in q̄s ꝑtes habeat diuidi. Dn̄s dꝫ se hr̄e ad familiā liberalit̄. caute. sollicite. moderate. prudēter. vt ꝑcipiat ꝑcipienda. vitat fugienda ꝑmittat faciēda. dn̄s aūt maior. Seruus dꝫ se habere ad oēs eodē mō. qūo dicit tullius. Negocioꝝ q̄ꝫ diuersa sunt officia q2 officium est prelati siue dn̄i siue maioris existimare gregē potestatē cu[s]tare. retinere documēta. seruare leges et causas fidei sibi cōmissas. Item ꝑegrini officium est nihil preter negociū suum gerere et nil de alio querere Priuati vero seu serui est officium pari iure viuere ciuib9 non nimis submissum nec nimis offerentē se velle pudica vel honesta. Item officiū serui est res sibi ꝯmissas fideliter custodire 2 dn̄o suo ꝓut melius poterit sane ꝯsulere. 2 quicq̇d ab eo exigitur complere cauereqꝫ garrulitatē. Nāqꝫ lingua mali ꝑs est. ꝑs pessima serui. Serui ergo est penuriā sine murmuratione sustinere. tn̄ si non sit verecūdia s. dn̄o suo. vn̄ Lucanus nō sibi sꝫ dn̄o grauis sit cum seruit egestas. vn̄ debet talem dn̄m eligere cui seruire nō indecoꝝ est. Nam dignitate dn̄antis honestant obseq̄ serui. Uiso q̄liter dn̄s debet se habere ad seruum. 2 econuerso videndum est quid sit vtile 2 dispensatio eius. Utile est quod propter fructum expendendum

est. Diuiditur autem vtile in bona animi et corporis z in bona fortune. Bona animi sunt virtutes z scie z hmoi. Bona corpis sunt rectitudo. nobilitas. velocitas. robur. magnitudo. que sepe plus incomoda q̄ fructus afferunt. Bona fortune sunt opulētia. platio. gratia. fama. Ad opulentiā referuntur predia. clientele. peculium. thezaurus z hmoi. Sub predijs edificia continentur agri z huiusmodi. Vñ dicit. tu existēs (dominus) nō despice consilium serui) si sit vtile. quia si consiliū est de bonis animi. z ita continet honestatem vel virtutez z scientiā multotiēs sciūt paruuli qđ ignorēt domini magni. vnde in euangelio confiteor tibi rex celi z terre. quia abscondisti hoc sapientibus et reuelasti ea paruulis (Nullius sensum si zc) id est consilium nullius despicias cuiuscūq sit ille professionis. licz vilis sit psona vel seruus vel liber. si tamen vtile sit consilium. quia dicitur vir qui consilio non credit iure negatur. Et qui consilio quedam facit ille probatur. vnde Salomon. Omnia fac cum consilio z postea non penitebis. quia consilium defendet te. z prudētia seruabit te. agūt cum cōsilio reguntur cum sapientia. vnde non sit neglecta serui sententia recti. Non contēnatur tibi qui bene consiliatur.

Rebus et in censu si non est quod fuit ante

Fac viuas contentus eo: quod tempora prebent

¶ Aliud preceptum est ne moueamur vel desperemus si sumus pauperes cum ante fuerimus diuites. quia diuitie transeūt cū tempore. quasi diceret si diues fueras z modo sis pauper ppter hoc non despera (fac viuas contētus eo quod tempora prebēt) quasi diceret. sufficiat tibi qđ habeas in presenti tempore qz non opum affluentia. sed mētis iusticia efficit diuitē hoiem. Unde nō defectus opum sed desperatio cōfert pauperiem mētis deficiēte statu. Et alibi. Diuitie domine mūdane sunt q̄si spine. Pungunt in fine quod plus est causa ruine. vñ Salomon. Melior est paup z sufficiens sibi q̄ diues gloriosus z indigens pane. Construe sic (si hec) id est tm̄ (non ē in rebus) id est in possessionibus et in mobilibus z pdijs (et in censu) id est in facultate z pecunia z denarijs (qđ) id est quātū (fuit ante) .i. in tpe pterito (fac) vt (viuas ɔtentus eo) .i. ea re (quod tempora prebent) quasi diceret. Si diues pmitus fueris z postea sis paup esto ɔtentus eo qđ habes. i. ea re vel possessione. licet sit parua. quasi diceret. Si diues fuisti quondā. nec tamē habeas modo quantum habuisti in principio. esto contētus eo quod habes. Dicit ḡ (Rebus z in censu zc) vñ. Pauperies census non sit turbatio sensus. Hoc sis contentus sicut fert omnia tempus.

Uxorem fuge ne ducas sub nomine dotis

Nec retinere velis si ceperit esse molesta

¶ Hic autor docet filium suum ne ducat vxorem suam sub nomine dotis. id est pecunie. sicut faciūt multi q accipiūt adulteras. claudas. z informes vel vetulas. quādo dat eis in dotem multa pecunia. Uel aliter (fu

ge)id est caue(ne ducas vxorē sub noīe dotis).i.forme ⁊ pulchritudi-
nis. vñ Ouidius. Dos ē sua forma puellis. q2 si fuerit formosa vix aut
nunꝗ̄ pudica erit. vñ Ouidius. Lis est cū forma magna pudicicie. ⁊ il-
lud. Vix poteris aliquā pulchrā reꝑire pudicam. q2 vt dicit Ouidius
Casta ē quā nemo rogauit. vel (dotis).i. magne nobilitatis. q̄ sit tibi
pondus ⁊ nō solatiū. Sūt eñi multi ignobiles q̇ accipiūt vxores de no-
bilibus ⁊ nullā hñt aliā dotē. ⁊ tales mulieres nō sūt sub ptāte viroꝝ.
sed mariti subijciūtur eis. vñ de his dr. Nō ē malicia suꝑ maliciā mulie-
ris. ⁊ etiā scriptū ē. Nō ē caput suꝑ caput serpētis. nec fraus suꝑ fraudē
mulieris. Vñ quidā sapiētes antiquitus ducebāt mulieres in hūc mo-
dū ꝙ possent eas relinquere tradēdo libellū repudij. libellꝰ repudij erat
carta dimissionis quā mariti dabāt vxoribꝫ suis eas ꝓpter delictū suū
dimittētes. Scriptū ē eñi. si inucta fuerit in adulterio. nō vt vxor sed vt
soror est habenda. tñ viuēte illa nō licet viro aliā ducere vxorē. Vel ali-
ter et erit humanū mādatū(fuge).i. caue(ne ducas)aliquā vxorē. ita
ꝙ sit vxor tua legittima. hoc est (sub noīe dotis).i. sub noīe matrimo-
nij. q̄si diceret. noli ducere aliquā mulierē vel ꝯiugē tibi ꝑ matrimoniū.
īmo cōcubinā habeas tm̄. vt si grauis ⁊ molesta fuerit liceat tibi hāc
dimittere. vñ tm̄modo bonis moribꝫ debemꝰ ducere mulierē. Itē con-
tractꝰ matrimonij institutꝰ est solummodo cā sobolis habēde ⁊ cā for-
nicatōnis euitande. vñ Thobias. Nō incentiuo veneris sed ꝓlis amo-
re ⁊c̄. Sūt q̇dā q̇ nō intentōne ꝓlis ducūt vxores. sꝫ pro dote habenda
qd̕ autor docet euitare. Vñ subiungit(Ne retinere velis si ceperit esse
molesta).i. molestiā tibi inferēs. si sit ꝓdiga vel iracūda. vł marito con-
traria ⁊ infesta vł adultera. vnd̕ Salomon. Nō ē ira suꝑ irā mulieris.
mlr eñi (si ꝑ̄matū habeat) ꝯtraria ē viro. vñ q̇dā. Cū muliere marꝫ qui
gaudia vult numerare. Vndas siccare dr ille maris. Alij ꝟꝰ. Nō tibi
cū votꝫ vxor sit copia dotis. Sꝫ disiūgaris sub ea si forte ḡuaris. Item
Ducūt vxores q̇dā nec his meliores Nec q̄rūt mores sꝫ q̄rūt ꝓ ꝑ̄cio res

Multorum disce exemplo. que facta sequaris

Que fugias. vita nobis est aliena magistra

¶ Hic ꝑ̄cipit nobis autor vt ꝑ ꝯsiderationē factorum alterius vitam nostrā disponamus. vñ Multos in melius exemplū vertere fertur. Et iuuat alterꝰ vita probata prius. Ouidiꝰ Fas ē ab hoste doceri. Philosophus. Quicūq̄ dolorē alterius didicit posse pati suū. Construe sic (disce exemplo multorum).i. sapientū(que facta).i. bona vel dona(sequeris)id est imiteris. ⁊(que fugias)scꝫ mala opera. q̄si diceret. Si videns alicui sapiēti de facto suo bene euenire ꝯsimili facto illū imitare. q̄-re(vita aliena).i. alioꝝ (est)id est debet esse (magistra) .i. doctrix vt ita loquar. Alij ꝟsus. Ex alijs dicas q̇d agas bene q̇due remittas. Ad bene viuendum. sic est exempla habendum.

Quod potes id tempta opus. ne pondere pressus

Succumbat labor ⁊ frustra temptata relinquas

¶ Hic admonet nos autor ne quid supra vires nostras aggrediamur ꝫ dr (tempta) i. aggrederis (id opus qd potes) ad finē ꝑducere. i. cū ad implendū te credas sufficientem (ne labor). i. ne tu labores (pressus pondere). i. pōderositate. ꝫ sic (relinquas frustra tēptata). i. inutiliter dimittas ea que incepisti. quasi diceret. talia incipe ꝙ possis ꝯsummare ne in labore deficias Stulti em̄ est incipe nō ꝯsiderata licentia ꝑficiendi Sed sapientis est incipere cū fiducia ꝯsummādi. qm̄ fiducia est officiū ad ꝯsummationez rei festinare. vn̄ Lucan⁹ Nil credas actū. cū quid supextat agendū Ouidi⁹ Pluribꝫ intentus minor ē ad singula sensus (Succūbat labor). i. deficiat si nō possis ꝑficere vel relinq̄re ea q̄ incepisti (frustra). i. inuanū vel inutiliter. q̄si diceret. talia incipias q̄ possis ꝑficere vel ꝯsummare ne in labore tuo deficias. dimittens ea q̄ inutiliter incepisti. vn̄ Qd potes tecū id temptes ꝫ viribꝫ equū Defecisse vides nimio sub pondere vires

Quod nosti factum non recte noli silere

Nam videre malos imitari velle tacendo

¶ Hic precipit autor ne malorum nequiciā nobis iniunctam teneamus ne tacendo siles ꝯsequētes iudicemur Dicit ergo (noli silere) supple hoc (qd nosti). i. nouisti (factū non recte) sꝫ praue. i. iniuste. q̄si diceret. prauū ꝫ iniustū factū. id est noli reticere ne videaris ꝯsentiens illis malefactoribꝫ ꝫ ꝑticeps illius pcti. Non em̄ solummō rei sunt q̄ pctm̄ faciūt. sꝫ qui ꝯsentiunt. vn̄ paul⁹ Agētes ꝫ patiētes vel ꝯsentientes pari pena punient. vn̄ Pellē tollenti vel rōdenti pari pena ꝛc. Et alibi dr. Si quis delinquit vt paulus apl's inquit Qui ꝯsentit ei fit re⁹ ipse rei. ꝟsus Si mihi tu credis nunq̄ꝫ malefacta silebis Nam quisquis celat se ꝯsentire reuelat

Judicis auxilium sub iniqua lege rogato

Ipse etiam leges cupiunt vt iure regantur

¶ (Iudicis auxiliū ꝛc.) q̄si diceret si ip̄a lex aliq̄n in aliquo tpe te dānauerit. fuge ad iudicē ꝫ exora eum vt erga te ius legꝭ tēperet Lex em̄ in se nō est iniqua. sed videtur dānare q̄ꝫuis in se non damnet. sed iudex iniquus iniuste legem potest exercere. Lex aūt ꝓprie est ius scriptum mandans honestum ꝓhibens contrarium (sub iniqua lege) non dicit legem iniquam quantum ad legem sed quantū ad iudicium. qꝛ ꝯstitutū est ꝙ si aliquis ꝑcutiat aliquē extra ciuitatē magnā dꝫ penā pati. si intra maiorē. si in claustro maximā. Unde monet catho filium suū ꝙ in tali exoret iudicem Qn̄q̄ꝫ lex ꝟcat vnū solū p̄ceptū. Un̄ fuerūt de lege lepre ꝫ zelotipe. Qn̄q̄ꝫ dr peccatum siue ꝯcupiscentia ꝯtra spiritum ꝫ rōnem Qn̄q̄ꝫ dr rō. vn̄ apl's Video legē aliā in membris meis. i. fomitem peccati vel carnis ꝯcupiscētiam repugnantē legi mentis mee. i. rōni. Qn̄q̄ꝫ notat iniquū iudiciū Un̄ lege sic (rogato auxiliū iudicis sub iniqua lege) id est si iudex est ꝯtra te iniuste dic ei ꝫ roga eum vt temperet iudicium suū ꝫ recurrat ad iusticiaꝫ (ipse etiā leges cupiūt vt de iure regantur) qꝛ facte sunt in se vt rei ꝑ iniquos iudices ꝯuertant Vel aliter ꝫ melius (rogato auxilium iudicis). i. dei. si tu es (sub iniqua lege). i. si carnis ꝯcupiscentia vexat te. vt leuiat ꝑ

gratiam suam. z (ipse leges). i. ꝯcupiscentia z ratio (cupiũt vt iure regan- tur) quantũ in aĩma. Vñ (iure) id est rigore. rigor iuris non parcit vlli. vñ⁹. Judice sis tutus sub iniqua lege statutus Nam sub iure regi placet omni tempore legi.

Quod merito pateris patienter ferre memento

Cuncꝫ reus tibi sis ipsum te iudice damna

¶ Documentum est vt ſm actũ nobis penam inflictã nõ aĩo dedignãti sed patiẽti z benigno sustineamus Dicit ꝗ (memẽto ferre). i. sustinere (pa tienter). i. cũ patiẽtia (qđ pateris merito) in penã quã meruisti digne su- stinere. vñ Ouidi⁹ in ep̃l'is Leuiter ex merito quicquid patiare ferendũ ꝯtra Que venit indigne pena dolenda venit. vñ quidã Non animo tri- sti fer penam quã meruisti Quã pateris digne penã patiare benigne Et alibi Aut si forte velis mores inquirere nemo est Qui se quod patitur cõ meruisse neget (Cũcꝫ reus tibi sis). i. cũ scias te esse reum in aliquo de- licto (damna). i. damnabilem redde (teip̃m) z hoc dico (te iudice) id ẽ ꝑ tuũ iudicium. quasi diceret. tibi ip̃i esto iudex. qꝛ qui se iudicat in p̃nti nõ iudicabitur in futuro. vñ apostolus Si iudicaremus nosmetipsos vtiqꝫ non iudicaremur. vñ⁹ Omne tuũ meritũ semper fer compatienter Cun- cꝫ reus constes nuncꝫ te crimine monstres

Multa leges facito perlectis perlege multa

Nam miranda canunt. sed non credenda poete

¶ Hic autor ad studiũ z sapientie ꝑscrutationẽ nos inuitat Dicit ꝗ (fa cito vt leges multa. i. multas s̃nias in libris ꝯtentas (perlectis). s. multis sententijs vel scientijs in libris acq̃sitis (ꝑlege multa) vt ita possis verita- tem dinoscere vel dicere. vñ Salomon. Jn luto q̄re argentũ. in libris ꝗ sapiam Et in q̄busdã libris habet̃ (ꝑlectis neglige multa). i. sperne mul ta de his que legunt̃ Boeti⁹ S̃nas ꝑua sicut grana. ꝑlecta ꝓijce sicut pa leas Nõ em̃ que in libris ꝯtinent̃ oĩa sũt credẽda Vñ subiũgit (nã miran da canũt. sed non credenda poete). i. res admirãdas q̄ nõ sũt credende. vñ Oratius Aut ꝓdesse volũt aut delectare poete (sed nõ credenda) qꝛ my stice intelligẽda canũt Cano is ere plures hꝫ sensus Poeta dꝛ a poyo is qđ est fingo gis Vñ poete. i. heretici qui inueniũt z fingunt noua ficta fal lunt alios ꝑ p̃ auã doctrinã. z talib⁹ nõ ẽ credẽdũ. Alij ꝟsus Fac vt mul ta legas z ibidẽ sedule degas. Sed nec vera petas fari sed mira poetas.

Jnter conuiuas fac sis sermone modestus

Ne dicare loquax. dum vis vrbanus haberi

¶ Hic docet nos catho euitare garrulitatem in conuiuiolo. Conuiua dicitur ille qui facit conuiuium z qui est inuitatus ad conuiuium. z decli- natur hic z hec conuiua. vnde (Jnter cõuiuas fac sis sermone modest⁹) i. impone ori tuo custodiã. vñ Dauid Pone ori meo dñe custodiam zc.

Et ſalomon. Omni cuſtodia cuſtodi cor tuum. ⁊ remoue os prauū ⁊ de-
trahentia labia ſint procul a te. Vel aliter (fac) .i. caueas tibi a nimia gar
rulitate ⁊ potatōne. vñ Oratiꝰ. Quid eſt ebrietas deuitat a pte recludi
Itē Fecundi calices quē nō fecere diſertū (modeſtus) qr multiloq̄o non
deeſt peccatū. vñ Attēdit ſapiēs. quid. quō. qñ loquat̄. Profert inſipiēs
ſubito quicq̄d meditat̄. Preceptum eſt vt inter ꝯuiuātes modeſtiā ha
beamus vl̄ teneamus. vñ ſup̄. pauca in cōuiuio loquere. ⁊c̄ Dicit ergo
(fac vt tu ſis modeſtus) .i. quietus et temperatus (inter ꝯuiuas) .i. diſcū
bentes (ne dicare loquax) .i. litigioſus ⁊ garrulus. Loquax ꝓprie dr̄ gar-
rulus. Eloquēs vero dicitur facundus ⁊ diſcretꝰ ſiue peritꝰ. vñ Nō va
let peritū qui vult audire peritū. id eſt doctū ⁊ diſcretū (dum vis haberi)
.i. dici (vrbanus) id eſt ſapiens vel facetus. Vrbanus dicitur ab vrbe. qr
qui in vrbe conuerſantur faceti ſunt (ne dicare loquax) vnde. Inſpice pn
cipium. medium quoq̄ conſpice finem. ſ. verbi. Vt poſſis melius preme-
ditata loqui. Et alibi dicitur. Dum conuiuaris videas ne multa loqua
ris. Diſtat ab vrbanis vir garrulitatis inanis

Coniugis irate noli tu verba timere

Nam lachrymis ſtruit inſidias dum femina plorat

¶ Hic docet nos autor ne linguis ſiue litibus mulierū moueamur. ſcꝫ
cōtra ſermones quia dicitur ſupra Sepe etem̄ mulier quem ꝯiunx diligit
ōdit (noli ergo timere) vt ideo eijcias ſeruū de domo tua. vel (noli timere
verba coniugis irate) contra te. ſꝫ ſp̄ facias voluntatē tuā. ⁊ ſicut dominꝰ
preſis domui tue ⁊ diſponas ⁊ nō des ei ptātem ſup̄ te in vita tua Nam
debet eſſe ſub poteſtate tua. mulier ſi primatū habeat erit contraria viro
ſuo. De modo ⁊ manerie mulieris ita dicit quidam ſapiens. Mulier in
cultu preſumptuoſa eſt. ⁊ domeſticis grauiter impetuoſa. foras ſpectari
intus teneri vulgi fauorem damnoſa libertate mercatur. Mulier abſente
viro querit quid iubeat. querit quid liceat in explendas voluptates tota
deſpumat. Cum igitur talis ſit mulier. maritus ſi ſit ſapiens ponat ori
ſuo frenum vt nō eam oporteat timere. ſed de ea faciat voluntatem ſuam
ſi male ſe habeat. quia dicit Salomon. Nō eſt caput ſuper caput ſerpen-
tis. nec malicia ſuper maliciam mulieris. Alibi dicitur. Mulier oīs aut
eſt ſtulta. aut inceſta. aut magniloqua. vñ quidā. Omnes immunde mu
lieres ſunt reor vnde. vnde ſm̄ philoſophum. Mulier eſt inſatiabilis be
ſtia ⁊ deteſtabilis. viri confuſo. damnū amabile. amor odibil̄. origo litis.
fomes mendacij. continua ſollicitudo. domꝰ tempeſtatis. caſtitatis impe
dimentū. vite naufragium. hoſtis inſatiabilis. humanum mancipium in
deficiens pugna (Nam lachrymis ſtruit ⁊c̄) Ouidius. Actu nec voces
crede. quid em̄ facilius illis. Item Vt flerent oculos erudiere ſuos (Nā
ſtruit inſidias) id eſt parat (lachrymis) id eſt per lachrymas (inſidias)
id eſt deceptōes (dum plorat. vñꝰ Femina fallere. fallacq̄ dicere quan-
do cauebit. Seneca piſcibus et mare fluctibus ante carebit Item Vēro
quid leuius. puluis. quid puluere. fama Quid fama. mulier. quid muli-
ere nihil. Mulier ſic deſcribitur ab Iſidoro. Mulier eſt amicicie inimicꝰ
dulcis calamitas. domeſticum periculum. malū neceſſariū deteſtabile do-

cumentum &c. vnde. Nil tibi curetur si coniugis ira mouetur. Femina dum plorat. tunc fallere queque laborat.

Utere quesitis. sed ne videaris abuti

Qui sua consumunt. cū deest aliena sequuntur

¶ Ad expensarum modestiam nos inuitat autor dicēs. Nō expende res tuas in malos vsus. qꝛ subiūgit (vtere quesitis) .i. rebꝫ quas acq̄siuisti vtiliter potiaris (sed ne videaris abuti) .i. male vti vel ꝯtra vsum vti et hoc est luxuriari ꝛ ꝓdige expendere. qꝛ illi (q̄ consumunt res suas) id ē dissipāt sup̱flue ꝛ ꝓdigaliter deuorant Et cum ita ꝯsumpserūt res suas (aliena sequūtur) .i. rebꝫ alienoꝝ vtunť cū deficiūt ea que habuerūt de patrimonio vel que expenderūt de proprio. ꝛ hoc malū est. qꝛ dicit. Miserū est aliena viuere quadra. vñ⁹. Si tibi sit vsus rerum ne fiat abusus Qui sua demergunt post hoc extranea p̱gunt.

Fac tibi preponas mortem non esse timendam

Que bona si non est. finis tamen illa malorum

¶ Hic docet nos autor vt mortis aduentū sine timore expectemus Dicit em̄ q̄ sp̱ bonū est meditare de morte. vt aīo leto possis relinq̄re vitā Uñ viuere nō valuit q̄ mori nō vult Uita em̄ cū expectatōne mortis data est Dicit ḡ (Fac vt p̄ponas mortē nō esse timēdam) quocūq̄ malo accidat. vel egritudine. vel alio casu īminente Mors em̄ est finis omnium rerum ꝛ cōis q̄litas. vł quasi naturalis (que bona) .i. que mors (si) ꝓ q̄uis. q̄uis nō ē bona ꝛ suauis .i. q̄uis nō puteť esse bona ab hominibꝫ qꝛ minime placet eis (tñ illa est finis maloꝝ) .i. miseriaꝝ ꝛ laboꝝ terminatio. vita em̄ terminata oīa finiunť. ꝛ maloꝝ hoim malicia. supple quia ipa imponit finem malicie iniquorū in hoc solū bona est (fac) inq̄ (preponas mortem nō esse timendam) .i. sis in tali statu q̄ aduentum mortis nō timeas. sed sis parat⁹ iudiciū dñi suscip̱e. qꝛ qui bene viuit male nō morieť vñ apł's Cupio dissolui ꝛ esse cum xpo. vñ Stultum est timere qđ impossibile est euitare. Et ideo fac tibi muniēdo te virtute que dꝛ securitas q̄ diffinitur sic. Securitas est virt⁹ p̱ quā hō ineuitabilia p̱icula nō vereť cuius ꝯsilium est ꝯtra asp̱a fortune dare solatium. vñ Seneca Per hāc virtutem effugetur timor mortis. hec natura hois nō pena. vñ Hac ꝯditōe intraui vt exirē. Gētiū lex est ꝓprie quod acceperis reddere. peregrinatio est vita. Cū multū ambulaueris redeūdū est. vñ Stultū est timere &c. (finis tñ illa maloꝝ) .i. miseriaꝝ. vł (maloꝝ) .s. hoim. quia mors īponit finē malicie hoim. Et dicit (finis) qꝛ opinio quorūdā erat q̄ aīa cū corpore moreref. Dicif em̄ mors vltima linea reꝝ. vñ⁹ Nate timere mori pena formidine noli. Que bona si nō sit. tñ hec mala nostra resoluit

Uxoris linguam (si frugi est) ferre memento

Nanq̄ malum est nō velle pati. nec posse tacere

¶ Hic p̄cipit autor vt aliq̄n garrulitatē mulierum patiamur. si in ali-quā vtilitatē videam⁹ cuenire. Et hic docet vxori credere si aliquid dicat quod sit vtile. q2 nō est bonū sp eam despicere. Dicit g̊ (memento ferre) id est pati (linguam vxoris tue) id est garrulitatem (si est frugi) id ē vtile Et est frugi nomē indeclinabile ois generis. z p̄cat idem q̄ vtilis Dico g̊ q̄ feras illā (nā malū est nō velle pati) id est habere voluntatem patiendi aliquid (nec posse tacere) .i. si te arguat propter vtilitatem tuam Hic eñ notatur duplex cautela. sc3 q̄ debes pati linguam vxoris tue si est vtilis et si non possis pati cū fuerit vtilis est malum signū. Dicit ergo (nam malum est nec velle pati linguam vxores) si est vtilis. z malū est illā pati pari rōe si non est vtilis. vnde Vxoris lingua si p̄dest cur ego linquā. Nāq3 pati nescit vir stultus nec reticescit.

Dilige non egra charos pietate parentes

Nec matrem offendas: dum vis bonus esse parenti.

¶ Hoc p̄ceptum consonat p̄cepto dato in prologo. s. Parentes ama Juxta illud. Honora patrem et matrem vt sis longeuus sup terrā Quia q̄ maledixerit patri vł matri morte moriet̄. Cōstrue sic (Dilige nō egra) id est non ficta. sed stabili et firma (pietate) id est toto animi affectu (parentes tuos charos) id est dilectos. id est patrem z matrem qui proprie dicūtur parentes. quia vterq3 est causa partus (Nec offendas matrem tuam carnalem) id est in nullo litiges z scādalises (dū vis bonus esse parenti) id est patri tuo z matri. id est placere et esse amabilis patri z matri Aliter vero potest legi z bene intelligi de patre altissimo z immortali. id est christo. z de matre. id est sancta ecclesia. et competenter z sic lege (Dilige parentes tuos) id est christum z ecclesiam quib3 debetur amor timor et reuerentia (non egra pietate) immo ex toto corde tuo. ex tota anima tua. z plusq3 teipsum (nec offendas matrem) sc3 sanctam ecclesiam per delectum tuum (dum vis bonus esse parenti) id est dum christo desideras complacere vn⁹. Esto pius vere super his que te genuere. Nec spernas matrem nisi vis offendere patrem.

Securam quicunq3 cupis deducere vitam

Nec vicijs herere animū que moribus obsunt

¶ Hic incipit quarta et vltima distinctio huius libri. in cuius p̄ncipio monet autor lectorem. vt si velit securā vitam ducere et honestam audiat p̄cepta sua z legat z relegat. quia quilibet clipeo virtutis munitus cuilibet aduersitati securus ac libere poterit obuiare ad modum boni viri. Sed quia nullus aduersitatibus z procellosis animi tempestatibus sine fortitudine bene potest obuiare. querendo z applaudenda est fortitudo p̄ quam prudentia quasi fortissimo clipeo premunita possit resistere aduersitati: z ipsam equo animo tollerare. Vnde cum ista virtus ita sit q̄ perticilla contēni faciat. difficilia aggredi z consummari consulat. fortia roborat. roborata confirmet. confirmata p̄petuet. in honestum cum si tāta et tā rōnabilis fetus hūani cordis insaciata incedat. Ducat g̊ fortitudo ties

puellas secū. quib9 auxiliantib9 ꝛ mādatum facientib9 officiū suum possit ducere ad effectum. Prima ergo puella vocatur fiducia que assidet in primo. Secunda ꝯstantia. que cooperat cum ea in medio. Tercia magnificentia que cooperat cū ea ꝛ reborat ꝛ confirmat. Quicūqꝫ ergo in principio boni operis fortitudinem habeat hanc puellā associet. videlicet fiduciam. quia fiducia est virtus difficiliū spontanea ꝛ rōnalis aggregatio. et sic incipiat. Qui vero post medium boni opis bonū voluerit pficere amplectat secundam puellam. scꝫ ꝯstantiā. Et est ꝯstātia virt9 opi incepto instans ꝓpositum nō relinquens. et sic homo in medio operatur. Si vero homo inchoata ꝛ iam ꝑuecta voluerit ꝯsummare. amplectat etiā puellā que dicit magnificentia. qꝛ magnificētia est difficiliū ꝛ pfectoꝝ consummatio. Quicūqꝫ ergo cupit ducere vitā securā sic incipiat vt inceptum opus pseuerando perducat ad effectum. Dicit ergo (Securam quicūqꝫ cupis). i. desideras (deducere) id est de sursum ducere vel ꝯtinuo ducere vel perfecte ducere (securam vitam) id est seorsum a cura vel sine cura et sine sollicitudine. id est quietam et tranquillam. vel (securam) id est sine timore temporalium. vel (securam) id est sine macula viciorum id est vitam mūdā ꝛ honestam. Nō eī potest viuere secure qui vicio ē inuolut9 (nec) pro ꝛ non. ꝛ (vicijs animū non habere). i. coniungi. ꝛ copulare vicijs id est nullatenus desideres animum tuuꝫ vicijs adherere (que moribus obsunt) que scꝫ vicia (obsunt) id est officiunt vel nocent moribus bonis id est virtutibus. vl' (obsunt) id est ꝯtraria sunt (moribus) qui scꝫ mores multotiēs ꝓpter vicia corrūpunt. vñ9 Uitā securā qui vis deducere purā Et si quid scieris te morib9 addere q̄ras

Hec precepta tibi sꝑ relegenda memento

Inuenies aliquid. quod te vitare magistro

¶ Quia memoria hoīs fragilis est. ꝛ rerum turbine non audita semel sufficit retinere. vñ9. Lectio lecta semel decies repetita placebit ꝛc̄. Construe (memēto hec ꝑcepta) iterum ꝛ iteꝝ (relegēda tibi) id est a te (semp) id est assidue. ita ꝙ sepe legas illa (inuenies aliquid) scꝫ in preceptis meis (qđ). i. quam rem (magistro) id est doceo et moneo (te uitare) et coniugatur magistro as are. vel (inuenies aliquid) qđ docet supple (vitare) id ē cauere et vilipendere (magistro). i. te magistro. et te existente iudice. vel (inuenies aliquid quod te vitare magistro) id est doceo ꝙ vites. ꝛ hoc me magistro existente. qđ bonū est vitare. vel (te vitare) qꝛ ꝑ te potes cognoscere multa. licet illud non expresserim. tamen ex dictis meis plura potes euitare. vnde versus. Corde sub tacito mea ponere verba memento. In quibus agnoscas que crimina linq̄re poseas

Despice diuitias si vis animo esse beatus

Quas qui suscipiunt mendicant semper auari

¶ Hic ponit ꝑmum ꝑceptū ꝑ quod ad rerum temporaliū despectum nos inuitat. Dicit ergo ꝑmo sic. O tu lector (despice). i. vilipende diuitias vt potius tibi subiūgant q̄ꝫ tu illis. Juxta illud Oratij Et mihi res nō

me rebus subiungere conor. Despice in qua (si vis aio esse beatus) id ē si placidū ⁊ tranquillā desideras habere aīm tuū ⁊ sine curis. diuitie eñ non inferunt beatitudinem. sed potius inferunt curas ⁊ sollicitudinem (quas) diuitias illi q (suscipiūt) id est sup se sursum (aspiciūt). i. venerā tur ⁊ amant. Suscipe ponit p venerari ⁊ amare. sicut despicere pro con- tēnere. q inquā tales sūt (mēdicāt semp) id ē egestate efficit (auari) id est cupidi. Juxta illud. Crescit amor nūmi q̄tuȝ pecunia crescit. Ouidius Creuerūt ⁊ opes ⁊ opum furiosa libido. Et cū possideant plurima plu ra petūt. Vel (suscipiūt) id est coadiuuāt ⁊ q portāt tota in curam sub eis imponendam. Dicit Boetius. Si diuitie aliqd boni pprie in se ha- berent. naturaliter in se nunq̄ cōtingerent vel euenirēt. Dicit ḡ pmo sic (despice diuitias si vis esse securus) in aīo tuo ⁊ tranquillā vitā ducere. Qui eñ diuites volūt fieri in hoc seculo incidūt in sollicitudinem et in la queum dyaboli. vñ Aug⁹. Qui terrenas sitit vel cupit diuitias eter- nis abrenūciat. vñ Diues diuitias nō cōgregat absq̄ labore. Nec te- net absq̄ metu. nō desinit absq̄ dolore. Et alibi dr. Diuitie sūt reruȝ grata cōgregatio. curarū minister. siue fortuna īmoderata insatiabilis inuidia. inuisa cōcupiscentia. res īmoderate desiderata. inexplebile desi- deriū quas qui suscipiūt mendicant auari. Auarus nō implebit pecu- nia. quia auari nihil volunt expendere sȝ ab his exigunt. auari dico. quia dñs dedit aliqbus diuitias ⁊ alijs non. vt sic pbet patientiā pauperū et dispensatōem diuitū. vñ⁹ Despice ditari si vis in mente beari. Diues macrescit. quanto plus copia crescit.

Commoda nature tibi nullo tempore deerunt

Si contentus eo fueris. quod postulat vsus

Hic latenter inuitat autor ad sobrietatē ⁊ modestiā. Dicit ḡ pmo sic (Cōmoda nature) scȝ vtilia ⁊ ea q necāria sūt. ⁊ humane nature suffi ciunt (deerūt nullo tpe si cōtentus fueris. eo q vsus postulat) id est ex- poscit. Seneca Probabile est q natura desiderat ⁊ exposcit naturā. qđ satis est. Nā ɔtra sitim quēlibet potū. ɔtra famē quēlibet cibū. ɔtra fri- gus qđlibet postulat vestimentū. vñ Thobias Non rex cumulus. sed sufficiētia ditat. Si tibi sufficiāt paucula diues eris. vñ Señ. Lex autē illa ministrat nō esurie nō eligere. Vel cōmoda nature). i. virtutes que naturaliter insunt nō deerūt. vñ Señ. Nulli pclusa est ptus oib⁊ ptȝ nō q̄rit donū nec sensuȝ nudo hoī apire. vñ Qui nō curaret pl⁹ q̄ natura ro garet. Diues sic esset. qꝛ res sibi nulla deesset. Et alibi. Paup eñ nō ē cui rex sufficit vsus. Cui satis est qđ hȝ satis illum constat habere.

Cum sis incautus. nec rem ratione gubernas

Noli fortunam. que non est dicere cecam

Preceptum est ne fortune imputemus qđ fatuitati nostre imputan dum est. ⁊ negligentie ⁊ improuidentie nostre. Dicit ergo primo sic

(Cum sis incautus) id est improuisus sine ꝓuidencia multa ꝓuidendo inutiliter ꝛ indiscrete. ꝛ hoc est qꝺ subiungit (nec gubernes rem) id ē possessionē tuam (ratōne) id est ꝑ rōnem. imo rōnabiliter expendendo incidis in aduersitatē. cum ita sit (noli dicere fortunam cecam) id est fortune crimen imponere. qꝛ non est ceca. q̄uis depingitur ceca. scꝫ dando bonis mala. malis autem bona. vel (cum sis incautus) id est tibi non p̄caues qꝺ supponit (ne gubernes) id est non disponas (rem) id est statum reruꝫ tuaꝝ) rōne) ꝓut ratio exigit. imo per insipientiam tuā res tuas amittis (noli fortunā que non est dicere cecam) id est contrariā ꝛ peruersam que non est. quia nihil est quod de fortuna existimatur ꝛ asseritur. Dicitur eñ absit a mentibꝫ fideliū. vt fortuna aliquid esse credatur. Reuera non est ceca fortuna. q̄uis ceca depingit᷑. vnde Motus fortune variat᷑ imagine lune. Crescit decrescit. in eodem sistere nescit. Dicit ergo (cum sis incautus) vñ Si male reseruas. si perdis rursus aceruas. Fortune vetas ne queras afferre querelas

Dilige denarium. sed parce dilige formam

Quem nemo sanctus nec honestus captat habere

Hic autor inuitat nos. vt ad vsum vite non auaricie pabulū ꝑalia acq̄ramus. Iuxta illud. Ad vsum nō auaricie pabula cōfert opes. Dicit ḡ (Dilige denariū) id est vsum denarij. vt ea q̄ tibi necc̄aria fuerint inde emas. Iuxta illud Oratij in ſmonibꝫ. Nescis q̇d valeat nūmus q̇d p̄beat vsum. Panis emat᷑ olus ꝛc̄. In hoc possumꝰ auaros dinoscere. q̇a ꝑus expēdūt nūmos ꝑuos ꝛ curuatos q̄ꝫ magnos ꝛ bonos (sed dilige ꝑce) id est paꝝ (formā). i. ꝯtemplationē denarij inspiciendo ꝛ venerando ꝑ eā (quē) denariū (vł quā formā). i. formosaꝫ monetā (nemo sanctꝰ) id ē nullꝰ ꝑfectꝰ nec honestꝰ (captat hr̄e) ad hͦ vt ſuet illū. sꝫ hͦ vt expēdat. Sancti eñ ꝛ boni viri ꝛ religiosi volūt denariū. nō ad cumulū faciendū. sꝫ ad vsum vite. ꝛ ad erogandū pauꝑibꝫ. Formā denarij diligit ille q̇ nūmos ꝯgregatos custodit illos nō audēs expēdere. qꝺ ē auarorū. vñ Oratiꝰ Modis ꝯgestis vndiqꝫ sacris. ꝛ tanq̄ꝫ sacris. ꝛ tanq̄ꝫ pictis gaudere tabulis. Dicit ḡ p̄mo sic (Dilige denariū ꝛc̄). i. vsum denarij vt inde emas necessaria (sed parce dilige formā) id ē cōpositōeꝫ denarij vel pulchritudinē monete non diligas inspiciendo ꝛ venerando ꝛ nō expendendo sicut q̇ denarios cōgregant. ꝛ cōgregatos custodiūt. ꝛ q̄si sacrosanctum venerant᷑. Unde de his congregationibus pecunie scriptū est. Argentum et aurum non valebit liberare eos in die iudicij. Unde Cum forma hominū fragilis est quantum succedit ad annos fit minor ꝛc̄. Si ergo forma humana non debet appreciari. multo minus forma denarij. Uel aliter (formam) id est rotunditateꝫ denarij que signat vt sis perfectus in moribus. quia rotunditas signat perfectionem. Denarius est proprie scrupulus ponderis. sed modo in vsu accipitur ꝓ communi moneta currente de vno ad alium. Unde versus. Pro specie nullum. sed pro re dilige nummum. Quem nec adamauit sanctus nec honestus adamauit.

Cum fueris locaples. corpus curare memento

Eger diues habet nummos. sed non habet seipsum

Hic docet autor ne propter auariciam curam corporis dimittamus. Dicit ergo primo sic (Cuz fueris locuples) id est diues plenos habēs loculos denarijs sicut diuites habent. Loculi enim dicuntur sacculi. in q̄bus denarij reponuntur. Unde locuples dr̄ quasi loculis plenus. Uel locuples. id est habens loca plena siue horrea. agros. villas ꝛ huiusmodi. Uñ cū ita sis (memento curare corpus) ne sis sicut diues eger. q̄ nil vult expendere. vñ cito moritur. quia eger diues habet nūmos in archa sua (sed nō hꝫ seipm̄) id est sanitatē corpis. Et nota ꝙ habere vel haberi dicit̃ multis modis. q̄dā aliq̄d habēt in se. sꝫ nō ad se. nec de se. vt doliū qd̓ habet vinū in se ꝛ cōtinet. sed nō hꝫ ad se. q2 nō hꝫ p applicationē. sed nō de se. q2 nō est pars ei⁹. q̄dam hn̄t in se. ad se. de se. vt xp̄s habet aīaꝫ et corpus in se. q2 in eo fuerūt ad se p applicatōem. de se quia fuerūt partes eius. Item quidam habēt aliq̄d nō in se. nec ad se. nec de se. sꝫ iuxta se. sic eger diues pecuniā hꝫ nō i se. sꝫ iuxta se i archa. nec ad se. scꝫ ad vtilitatē sui. sꝫ ad dānū. nec de se. q2 nō sunt ptes eius. Iteꝫ quidam nō habent se. sꝫ aliq̄d ꝯtra se. vt eger diues nō hꝫ se. q2 non habet sanitateꝫ. sed hꝫ nūmos q̄ hꝫ contra se. i. ad damnū aīe ꝛ corpis sue. Habere eīn notat possessionē ꝛ applicatōem. vt ista hꝫ hastam in manu. Inherentiam rei. vt hic habet caritatē. ꝛ fac qd̓ vis. vnionē vt xp̄s habuit aīam. existentiā vt hic nihil hꝫ ptem. qd̓ ip̄m nō sit. vsum vel cohabitatōnem. vt iste habet vxorē. id est ea vtitur. Dicit ergo (cum fueris locuples) id est diues (memēto curare corpus tuū) id est ad seruandū sanitatē vel salutē. et hoc est melius vt sis sanus. ꝛ languorē possis euadere. quia eger si diues fuerit habet nūmos. sed non habet seip̄m. id est suip̄ius sanitatem. Uel sic (diues eger) id est curis aggrauatus ꝛ rebus acq̄rendis (habet) nāꝙ nūmos. sed nō seip̄m. q2 seip̄m cruciat cogitādo de pecunia habēda. Uel non habet seip̄m. i. potestatem suā. q2 non est compos suip̄ius. imo pecunie sue deditus est. Dicit̃ eīn. maledictus est hō q̄ nō possidet se. vel q̄ nō hꝫ seip̄m. id est semet nō vehemētis piculis. vñ Cum locuples fueris corp⁹ curare docer. Se male custodit diues quē copia ledit

Uerbera cum tuleris discens aliquando magistri

Fer patris imperium. verbis dum crescit in iram

Hic docet autor nos obedire preceptis magistri nostri. et preceptis patris nostri dicens (Cum tu discens aliquando tuleris verbera magistri fer patris ꝛc. quasi diceret. cum obedias magistro qui quasi alienus est. multo magis debes obedire patri tuo (cum verbis crescit in iram) cum iratus te intrepat. Uel (patris) id est magistri. quia sicut pater carnalis generat corpus. ita magister regenerat animam informando doctrinam. Unde Si tu doctoris mandata feras. generis. Sic debes imperium tam bene facere pium. Fer patitur dicit confert

portat cupit aufert. Cōtinet hic agit. hec tibi ferre notat zc. Dicit ergo (verbera cū tuleris) p locū a minori oñdit q patris debem⁹ tolerare castigatōem. vñ (cū discēs tuleris) .i. disciplinā capiēs passus fueris (aliq̄n verbo magistri) q. d. cū ita sis q tu obedias magistro multo magis debes obedire pr̄i suo vl' imperiū patris .i. p̄ceptū. Triplex ē pr̄. s. spūal' pr̄ informatiu⁹ z gñatiu⁹. vñ Si fers doctorē discēdi pp̄ amorē Fer n̄ delire patrē dū subiacet ire. vl' sic. Tu rep̄hendētē debes tolerare gentē.

Res age que prosunt. rursus vitare memento

In quibus error inest. nec spes est certa laboris

Preceptū est vt in reb⁹ vtilib⁹ laborē nostrū imponam⁹ vt res inutiles euitem⁹. Res ibi large accipit. q2 q̄cq̄d est dr̄ res. vñ Aug⁹ Rerū alie sunt q̄bus fruendū ē. alie q̄bus vtendū est. Q̄ñq3 res bcat rē incorporeā. qñq3 idē ē q veritas. Vñ nō est ita in re .i. in veritate. qñq3 significat coitū. vt iste habuit rē cū illa. qñq3 idez est q p̄positū. vt hoc facit ad rem. id est p̄positū. qñq3 idē est q possessio' vt iste abstulit mihi res meas id ē possessiones meas. qñq3 idē est q p̄sona. vt in decreto res q̄ culpa caret .i. p̄sona zc. Res idē est q vtilitas. vñ in Oratio Gaudeat aut doleat cupiat metuatq3 q̄d ad rem .i. ad vtilitatē. Itē bcat effectū. vñ Ouidius Et re nomē h3 .i. ex affectu. z idez est q figmentū. vnde chimera est res. id est figmentū. z idē est q cā vt hic. Irasci abs re noli. id est sine cā q2 dr̄ dilige p̄ximū tuū. z hoc erit ad p̄fectū ne videas ea (in q̄bus error inest zc) id est ex quib⁹ laborib⁹ nō potes fructū habere sed damnū vt dictū est. hm̄oi gñale p̄ceptū est. Dicit g̊ (age res) .i. agere intende res (q̄ prosūt) id est q̄ p̄fecture sūt (rursus) dico tibi (vitare memēto res. in q̄bus error inest) id ē potius dān̄ū q̄ vtilitas (nec spes ē certa laboris) id est a q̄b⁹ fructū labo'is nō speras habere. vñ in Alexādro. Cū labor et merces eq̄li lance coherent. Tūc labor est dulcis zc. Res adiutrices age virtutisq3 datrices. Sed dubitans fugito nimiūq3 nociuas.

Quod donare potes. gratis cōcede roganti

Nam recte fecisse bonis. in parte lucrosum est

Ut largiendi beniuolentiā z hylaritatē habeam⁹ nos inuitat autor Senecā. q̄ ait. Iocūda sūt beneficia. q̄ manu leui placidaq3 fronte tribuunt zc. Dicit g̊ p̄mo de p̄sona illi⁹ q̄ dat. scd̄o de re q̄ dat. tercio de quo datur. q̄rto possib ilitas dantis. q̄nto q̄liter sit dandū. sexto cui sit dandū. septimo quare sit dandu3. Primo aūt videndū est q̄d sit donum vel datū Sciendū est q donū vel datū idē sūt large sumpto vocabulo. et est om̄e illud qd̄ p̄t dari. Itē donū vl' datū qñq3 diuersa bcant. Datu3 em̄ restringit ad naturalia. id est ad memoriā z ad intellectū z ad rōnem donū vero ad gratuita. vñ Jacob⁹ Om̄e datū optimū .i. om̄e bonū naturale. z om̄e donū p̄fectū. id est omne bonū gratuitum. sc3 virtutis. ad sensum zc. Item differunt. quia donum significat ipam rem. datu3 vero

vsum rei. Unde dicitur q spiritus fuit donum ab eterno. i. donabile et tunc notat aptitudinē. Datū vero in tempore. et tunc significat vsum rei. Vñ viso quid sit donum et quid datū. redeūdū est ad supradicta septem que possunt notari in p̄cedentibus. Primo notatur persona dantis vbi dicit. (concede roganti) id est da. Secundo qui pōt dare notatur vbi dicit (qd donare) Tercio de quo dare debemus. vnde dicit Justini. Hoc solum possumus dare qd de iure possidemus. Quarto possibilitas dantis qd notatur in hoc verbo (potes) quia ille (qui dat) debet cauere q donū nō sit maius sua facultate. Quinto q in dono debz esse modus dandi. quod notatur vbi dicit (gratis) quia gratis dandū est et sine dilatatōne. vnde Seneca Ingratum est donū siue beneficiuz. qd inter manus dantis diu hesit etc. Sextum est q debemus videre cui donemus et non ingrato. sicut ioculatori vel meretrici. vnde supra dicitur. Cui des videto. qd notatur vbi dicit (rogāti) supple grato et necessaria habenti et nō cupido et ambitioso. Septimū est quare dare debemus. scz propter quam causam. nam ex precepto tenemur. Juxta illud. Omni petenti tribue. vel quia amicos inde lucremur. quod notatur vbi dicit (Nam recte fecisse bonis in parte lucrosum est. vñ Denigrat meritum dantis mora. sed data statim Munera plus laudis plus q̄ fauoris hñt. Et alibi. Dandi tolle moras. dando cito munus honoras etc. vel (roganti). i. supplicanti in hoc q sumas (qd potes donare lucrosum est) fecisse recte bonis. Dicit ergo (concede alicui roganti gratis). i. spontanea voluntate. vel sine remuneratione et nō vende. quia p̄cium qd donum sequitur gratia non sequitur. vñ Gratia nulla datur. si munere munus ematur (nam recte fecisse bonis) benefacere non omnibus ē lucrosum in parte. q. d. qui recte facit bonis sibi lucrū inde requirit. Vel sic (nā recte fecisse bonis). i. prodesse bonis tm̄ in parte (ē lucrosuz) q. d. non omne lucrum est qd est in parte. Vñ in euangelio. Gratis accepistis gratis date. vñus Quod uis donare gratis nolito negare. Nam bene facta dare bonis imputat esse lucrari.

Quod tibi suspectum est confestim discute quid sit

Nanque solent primo. que sunt neglecta nocere

Preceptū est vt dubia et suspecta nobis inuestigemus. ne nobis inferant nocumentum. Dicit ergo (quod tibi suspectum est) id est dubiuz et incertum (discite cōfestim) id est inquire et inuestiga statim (quid sit) id est quid sequi posset. inde nanque solent nocere que primo sunt neglecta) et minime p̄uidentur. et si preuiderentur non nocerent alicui. omne ergo ignotum debemus inuestigare ne noceat nobis. vñ Job. Rem quam nesciebam libenter inuestigabam. vel (discute) quasi diceret. totum delibera inquirendo cuius vtilitatis sit opus quod vis aggredi. Nam si fueris in electione duorum. quorum vnum melius est altero. et eligas tibi peius postea dimissio melioris nocebit tibi. nanque ea que sunt neglecta primo solent nocere. vnde Ex minima scintilla magnus nascitur ignis. Et Ouidius. Principijs obsta etc. Inuestigetur res que suspecta videtur. Nā solet vere res discutissima nocere. Et alibi dicitur. Et neglecta solent incendia sumere vires.

Cum te detineat veneris damnosa voluptas

Indulgere gule noli. que ventris amica est

Hic docet nos autor remedium contra carnis petulantiã. De luxuria satis dictũ est superius vbi dicit. Luxuriã fugito &c. Vñ ad p̃sens p̃termitto de illa. Sed quia autor lectorẽ inuitat in isto loco ad abstinẽtiã gule. videndũ est q̃d sit abstinẽtia. Abstinẽtia eñ est virtus statutũ prandendi terminũ non preueniendi. Ista ꝟtus impedit. primo ꝑ horã prandendi debitam p̃ueniendo. Scd̃o impedit querendo cibos nimiuȝ delicatos. vñ Oratius. Noscenda est mensura sui spectandaq̧ rebus. Tercio impedit nimio apparatu cibarioꝝ. qñ his nimia opa datur. vnd̃ Oratius. Nam ꝓdiga res est Luxurie nanq̧ paruo ꝯtenta paratui. et quesitorum terra pelagosq̧ ciborũ. Ambitiosa fames ꝛ lata gloria mense. Dicere q̃ paruo liceat ducere vitã. quam natura petat. Quarto impedit nimio appetitu in edendo. ꝛ mensuram sufficientis refectionis trãscendendo. ꝛ ebrietati vacando. qd̃ est maximũ peccatum. quia quando venter ĩmoderate reficit tunc genitalia in libidinẽ ꝓuocant. quia venter et genitalia sunt vicini. et ideo dicit (voluptas) est eñ voluptas quedã lubrica suauitas ꝛ illicita mentis inclinatio (damnosa) id est damnum inferens tibi. qꝛ animam denigrat. bursam euacuat. homineȝ diffamat. corpus debilitat ꝛ eneruat (Indulgere gule noli) .i. ꝯsistere vel insistere &c. vñ Grego. Noli esse filius illis quoꝝ deus venter est. vnd̃ Venter obest vacuũ. dum non patit se. Uel aliter (cũ voluptas veneris damnosa) .i. libidinis damnũ tibi inferẽs. q̃a aĩam vl' hoĩem &c (noli indulgere gule) .i. ꝯsẽtire crapule. vñ sine cerere ꝛ bacho frigescit ven⁹ vñ. Luxuriat raro nõ bñ pasta caro Thobias. Uirtus sobrietas dat gratia remedia luxus. qꝛ scȝ libido vel gula est amica ventri. Genitalia eñ et venter sunt vicini. vñ Uenter saginatus de facili spumat in luxuriam vl' in libidinem. vnde Thobias Uentre saginato veneris ad vsum. veneris amica caro carnea membra petens. Libido sic describit. Libido est humilium vel vilium et turpium membroꝝ ex indebito ordine proueniẽs appetitus. Amor ꝓ luxu describitur sic. Amor est quedam mentis insania q̃ vagũ aĩm fert ꝑ inania sitit delicias. ꝛ bibit tristiciã crebris doloribꝫ ꝑmiscens gaudia. vñ dicit. Quẽ nimiũ tangit venus ꝛ quem fortiter angit. Nec credas ventri quod vult gula cuncta volenti. Et ven⁹ dicitur a veneror aris. quia solebat venerari in pluribus locis. Aut dicitur a vena. quia venit per venas

Cum tibi preponas animalia cuncta timere

Unum precipio hominem plus esse timendum

Hic docet nos autor q̃ pre cunctis animantibus versutiis humanaȝ versutiam magis esse timendam. Dicit ergo (Cum tu preponas tibi) id ẽ cõstituas penes te (cuncta aĩalia) .i. fortia animalia scȝ leones ꝛ boues ꝛ hm̃oĩ animalia pro maiori parte timenda ne noceant tibi (precipio tibi) id est doceo (vnum hoiem) .i. solum hoiem plus esse timenduȝ quasi diceret super oĩa et inter cetera animalia debes hominem time-

re.qꝛ ingenioſioꝛ eſt ad nocendum q̄ꝫ alia animalia ⁊ ꝓpter reuerētiam eꝯ/
ſimilis nature.vel qꝛ ſanctioꝛ eſt ceteris animalibꝫ Et eſt animal ꝓꝛie ſub
ſtantia ſenſibilis animata Animalium aliud rationale aliud irrationale
rationale vt homo.vnde Ouidiꝰ Sanctius his animal mentiſq̄ꝫ capaci
us alte.deerat adhuc ⁊c̄. Irrationale vt bos aſinus ⁊c̄. vñ Ouidiꝰ Pꝛo
naq̄ꝫ conſpectent animalia cetera terram Os homini ſuplime dedit celū/
q̄ꝫ videre. Item animal quandoq̄ꝫ idem eſt quod ymago. vnde in Apo
calipſi Quartum animal erat ſimile aquile volanti. Item animal idem
eſt qꝫ homo ſimplex.vnde in p̄s. Animalia puſilla cum magnis.id eſt ma
ioꝛes ⁊ minoꝛes.que ſunt de fide eccleſie.vnde Cum tibi pꝛeponas ⁊c̄.
timoꝛe hoꝛroꝛis quo aliquis timet ſibi penam.vnde (pꝛecipio hominem
plus eſſe timendum)ſimiliter timoꝛe hoꝛroꝛis.qꝛ ingenioſioꝛ eſt ad nocen
dum q̄ꝫ cetera aīalia vel timoꝛe reuerentie.quia homo eſt digniſſima crea
turarum.vel pꝛopter confoꝛmitatem ſimilem creatoꝛi vel qꝛ ſimilis eſt cre
atoꝛi.ſcꝫ deo.vnde homo habet eſſe cū lapidibus.vegetare cum arboꝛibꝫ
ſentire cum bꝛutis animalibꝫ.rōne vti cum angelis

Cum tibi pꝛeualide fuerint in coꝛde vires

Fac ſapias.ſi tu poteris haberi

¶ Sapientiā foꝛtitudine oſtendit eſſe miſcendam. Dicit ergo ſic.(Dū
pꝛeualide vires).i.valide ⁊ robuſte (fuerint tibi in coꝛpoꝛe).i.cum ſis foꝛ/
tiſſimus in coꝛpoꝛe(ſapias)id eſt vt ſis ſapiens.vel ſapientiam cum foꝛti
tudine habeas ſic.i.quidē ſi tu poterꝭ vir foꝛtis haberi.qꝛ ſapiētia cū foꝛti
tudine virga optima eſt.vnde dt̄ Salomon Melioꝛ eſt vir ſapiens foꝛti.
Et qui dominatur animo ſuo melioꝛ eſt q̄ꝫ verbū expugnatoꝛ.vnde clau
dianus Tunc omnia iura tenebis cum poſſis rex eſſe tui. vnde Alexan/
der Cum tibi pꝛeualide fuerint in coꝛpe vires. exercendo vires tuas fac
ſapias.vt ſcias diſcernere quid ſit bonum ⁊ quid malum. vnde conuenit
robur pꝛudentia foꝛtis. Viribus intentis non eſt tibi foꝛtis habendus.
Sed quemcunq̄ꝫ putet ſapienter docere vires. Si ſapias ergo tace. bo/
na res eſt viuere pace.

Auxilium a notis petito. ſi foꝛte laboꝛas

Nec quiſq̄ꝫ melioꝛ medicus q̄ꝫ fidus amicus

¶ Hic autoꝛ docet nos amicos noſtros inquirere quando opus eſt.qꝛ
nobis tenētur vt poſſint ſubuenire dicens (petito a notis) id eſt ab amicꝭ
vnde (auxilium a notis ⁊c̄.)⁊ non ab ignotis (ſi foꝛte laboꝛas).i.aliquo
laboꝛioſo negocio vel aliqua infirmitate(nec quiſq̄ꝫ melioꝛ medicus)qua
ſi dicat.ſicut medicus vtilis eſt ad depellendum moꝛbos ſic amicus ad
iuuandum ⁊ conſulendum amico ſi laboꝛ incumbat ei. vnde ſupꝛa. Coꝛ
poꝛis auxilium.vñ Plus valet in vico bene fidus amicus amico. q̄ꝫ nū/
mis plena de quolibet ere crumena.ꝟſus Natos imploꝛes fili ſi foꝛte la/
boꝛes. Hoc ideo dico.medicus quis maioꝛ amico.

Cum ſis ipſe nocens moꝛitur cur victima pꝛo te

Stulticia est in morte alterius sperare salutem

¶ Hic ostendit autor sacrificiū nocentis non esse deo acceptabile vel gratum. qr hō dz se primitus emēdare anteq̄ deo offerat sacrificiū. qr dr Nō bene celestes impia dextra colit Dicit ḡ (Cum sis ipe nocens. cur morit victima p te). q. d. nihil ↄfert tibi mors pecudis ad salutē aīe nec victima cum tu sis prauus. qr (stulticia est). i. nimis stultū (sperare salutē in morte alterius). i. spem habere de salute eterna in morte pecudis Non eīm pecudes. sed nosmetipsos deo debemus immolare. qr sacrificium deo placens est. spūs ↄtribulatus ꝛ cor ↄtritum Per mortificationem ergo ꝓprie carnis adoptabimus salutē. ꝛ nō occisione hircina vel thaurina. qr victima debet fieri per ↄpunctionem ꝛ contritionem cordis Est eīm ↄpunctio cordis humilitas cum lachrimis ꝛ recordatione peccatoꝝ Victima aūt dr a victoria siue ab hostibꝫ deuictis. qr post victoriam fiebat. sicut dr ab eis qui vadunt in hostes Vel victima dicitur a vincendo vel a ligādo. qr in quibusdam virtus ꝓ facinoribꝫ caput victima. s. arietis vel alterius animalis ligabatur. vñ quem mens damnabit hunc victima nulla parabit. Qualiter ergo malis succurret mors animalis

Cum tibi vel socium vel fidum queris amicum

Non tibi fortuna est hominis sed vita petenda

¶ Construe (Cū queris tibi sociū). s. ad vtilitatē tui. fidū socium vel fidum amicum. id est firmum ꝛ stabilē (fortuna hois). i. diuitie q̄ habētur ſm fortunā (non est petenda tibi sed vita). i. honestas vite. q. d. nō debes querere diuitias. sed bonos mores. qr si honesto associaris. honestus efficieris. vnde Dauid Cum sancto sanctus eris. ꝛ cum viro innocente innocens eris. Et cum electo electus eris. ꝛ cum peruerso peruerteris. vñ Tu ꝑuerteris. si ꝑuerso socieris Si sanctū sequeris. tu q̄q3 sanctus eris ¶ Nota ꝙ fidus dr respectu societatis. sicut hic (Cū queris tibi vel sociū vel amicū fidum. s. veracem in ꝟbis vel ꝓmissis. De pmo dicit ps Fidelis dñs in oībꝫ opibꝫ suis ꝛc. De scdo ait apl's Fidelis dñs qui non ꝑmittit vos temptari ꝛc. Item q̄nq3 dicitur fidelis in commissis. vnde in euangelio Euge serue bone ꝛ fidelis Item fidelis dr a fide. sicut xp̄iani a christo. vnde Si quis amicari vult vllum vel sociari. Non fortunatum querat sed more probatum

Utere quesitis opibus fuge nomen auari

Quid tibi diuitie prosunt. si pauper abundans

¶ Ad vsum reꝝ acq̄sitaꝝ hic nos inuitat autor dicens (vtere opibus) ↄsilio rōnis. q. d. Opes tibi a deo collatas ad vsum ↄuertere debes ꝓut expedit vel rō ↄsulit expediendū (fuge nomē auari). q. d. tali mō tuis rebus vtere. vt fugias nomē auari. i. ne dicaris auarus ꝓpter tenacitatem ꝛ abstinentiā bonoꝝ tuoꝝ Auarus ab aueo es dr qđ idē est ꝙ cupio cupis. ꝛ inde auēs. i. cupidus vel auarus q̄si hñs vanas manus. i. curuas ad retinendū. qr oē curuū melius tenet q̄ directū qđ pꝫ in hamo Unde quidā Currit frustra mus. cum murilegus tenet hamos. vnde versus Effuge

lucrari pcendo nomen auari. Cur sit carus census. quem seruat auarus (Quid diuitie psunt) ita dico si tu habūdas paup. i. si indiuitijs habundas cū viuas pce non expēdendo misere egestatē patiendo. q. d. nō psunt diuitie tibi. vñ Orati⁹ Quid fortuna mihi si non creditur vti. Uel (tibi paup). i. cupidus ꝛ auar⁹. q. d. Quid prodest tibi habere multas facultates si non sufficiant tibi q̄ possides. si paup habundas nec fruaris acq̄sitis vel sp hereres opibus ꝛ semp paup existens bone opatōis. vñ⁹ Ergo facit virtus non rerū copia plenū. Ad viciū mētis viciosum reddit egenum

Si famam seruare cupis (dum viuis) honestam

Fac fugias animo. que sunt mala gaudia vite

¶ Hic pcipit autor ne de actib⁹ criminosis gaudeamus in possidendo diuitias nec inde nos iactemus q꞉ nihil adeo offendit deū sicut ceruix erecta post pctm̄. Dicit ḡ (Si vis fuare famā dū) id est q̄ diu (viuis). i. si vis laudari in vita tua (fac) ne gaudeas de aduersitate alterius nec velis de malis opib⁹ gaudere. vel cū malefeceris. noli letari. q꞉ nihil ꝛc̄. Et tu reb⁹ pessimis noli ꝯgaudere vt de luxuria. rapina. ingluuia. ꝛ hm̄ōi. ne dicat̄ de te quod d̄t Salomon Letant̄ cuꝫ malefecerint ꝛ exultāt in reb⁹ pessimis qd̄ non est faciendū. Item risus in dolore miscebitur ꝛ extrema gaudij luctus occupat. vel (fugias) gaudia vite pn̄tis (que sunt mala) ꝛ nociua eterne Qd̄ dicit Oratius Gloria pctī nulla petēda tui est vel (fac fugias aīo que mala). i. que reddūt malū ꝛ infamiā. vt st̄ꝫ amplexus mulierum. gulositas ꝛ hm̄ōi. q̄ hominē diffamāt. ꝟsus Ut tibi laus detur q̄ nunq̄ vituperetur. Quo mala letatur nunq̄ tua vita fruatur.

Cum sapias animo. noli irridere senectam

Nam quocunq̄ sene sensus puerilis in illo est

¶ Preceptū est ne senes irrideam⁹ (Cū sapiēs). i. cū sapientiā habes integraꝫ in aīmo tuo (noli irridere senectā). i. senē aliquē noli despicere. ꝛ ponit ꝓprietatē ꝑ subiecto dicens (Nā q̄cunq̄ sene). i. senescente sicut rege latino. ꝑ regente latino (puerilis sensus). i. acutus sensus ꝛ fertilis sensus est ꝛ in illo sene vt in pueris. Licet em̄ senes st̄ꝫ debiles ꝛ titubantes. tn̄ validi sunt ꝯsilio ꝛ prudentia Et fm̄ hoc senex d̄r a senos qd̄ est sensus. vel aliter (noli irridere senectā Nam q̄cunq̄ sene sensus puerilis. in illo est). scꝫ sene id est nimio ꝯfectus senio. Delirat senex ꝛ in puericiā redigit̄ vnde modū pueri ꝛ fatuitatē in senib⁹ multis ꝯsequitur Cū igit̄ turpe est seneꝫ irridere cū habeat modū pueri Sic nec defactis senū est curandū Seneca delirat etatē. q꞉ ꝯtinuo obturat aīm ꝛ memoriam. vñ senex d̄r quasi se nesciens Uel aliter (noli irridere senectā). i. etatem illam. s. senectuteꝫ. q꞉ ꝯfert sapientiam. vt patet in plurib⁹ (nam quocūq̄ sene) ablati. absoluti. vt prius (sensus puerilis) id est discretus (est in illo) id est in vicio senis ꝛ non etatis. scꝫ luxuriam ꝛ potum euacuant assidue ꝛ in iuuentute sua sicut puerilis sensus fit in sene ꝛ non ex senectute sed ex consuetudine Consuetum est em̄ senes esse insensatos ꝛ fatuos Unde versus Sensu defectam noli deridere senectam. Omnib⁹ est vilis sensib⁹ mens ꝛ puerilis ꝛc̄.

Disce aliquid. nam cum subito fortuna recedit

Ars remanet. vitam que hominis non deserit vnq̄

¶ Ad doctrinam hic inuitat nos autor. quidam em̄ propter rerum suarum affluentiaȝ quidam ꝑter sanguinis claritatem. quidam propter elegantiam corporis sui studere dedignantur quod prohibet autor ꝛ dissuadet dicens (disce aliquid) id est alicuius scientie doctrine intende (nam cum fortuna) id est rerum ꝓsperitas (recedit subito) id est repente (ars) id est scientia per artem habitam (remanet) tecum (que non deserit vnq̄ vitam hominis) id est hominem dum viuit. quia vsq̄ ad mortem concomitatur ipsum. quia scientia est thesaurus quē fures nunq̄ effodiunt. nec mures corrodunt ꝛc̄. Vn̄ quidā sapiēs. Sapientia nescit suum delinq̄re possessorem. sed magis ipsum facit viuere per famam. Item sapientia est nobilis animi possessio que distributa per partes. suscipit incrementuȝ ꝛ auarum dedignatur possessorem. que nisi publicetur cito elabitur. Iteȝ (disce aliquid) vt possis docere. vn̄ Salomon Doctrinam magis q̄ aurum elige. Melior em̄ est sapientia cunctis opibus preciosissimis. Unde Plus probo thesaurum docti q̄ diuitis aurum Dicit ergo (Disce aliquid. nam cum subito fortuna recedit ꝛc̄. Fortuna quandoq̄ dicitur dea. vnde in alexandro Sedebat humi fortuna ꝛc̄. Prosperitas vt hic. nam cum subito fortuna recedit. status hominis in bono vel malo remanet. Ouidius Et cum fortuna statq̄ caditq̄ fides. vnde versus. Res valet. ars prestat. si res petit. ars nihil restat Item Artem scruteris. q̄uis opulentus haberis Ars manet. ars durat. fortuna recedere curat Condita decrescit. vulgata scientia crescit

Prospicito cuncta tacitus quod quisq̄ loquatur

Sermo hominum mores ꝛ celat ꝛ iudicat idem

¶ Precipit hic autor vt verba cuiuslibet in mente nostra cum diligentia (qua intentione proferunt homines) ꝯsideremus Dicit ḡ (prospicito) id est procul vide. ꝛ ꝯsidera (cuncta) id est omnia facta vel dicta aliorum Unde subdit ꝙ sermo in simplicibus celat mores hominum. Quia illō quod aliquis intelligit loquela sua manifestum facit. vel aliter (prospicito cuncta) id est facta omnium hominū. vel (cuncta) scȝ pn̄s tempus preteritum ꝛ futurum De preterito recordare In presenti ordina De futuro prouide ꝛ prospicito. Similiter hoc quod quisq̄ loquatur. vel prospicito cuncta. id est ꝑ moram Et dicitur cuncta a cūctor aris. quod est moror aris. tu dico tacitus. ꝛ non loquens hoc quod quisq̄ loquatur. qꝛ sermo hominum celat. id est tegit quandoq̄ mores id est ꝯsuetudines suas quia aliud habent homines in corde. aliud in ore. vnde a talibus caueas tibi. vnde Qui mel in ore gerit ꝛ me retro pungere querit Eius amiciciam nolo mihi sociam Et idem Sermo iudicat mores hominū id est suas consuetudines. qꝛ quandoq̄ homo habet illud in corde. quod habet in sermone ꝛ opere vnde talem diligas. vnde versus Alterius serua tacitꝰ

to moderamine verba. Verba quidam celant mores. eademq; reuelant vnde Prospicito.

Exerce studium q̄uis preceperis artem

Ut cura ingenium. sic ꝛ manus adiuuet vsum

¶ Ad ꝯtinuū exercitium studij hic nos inuitat autor. qꝛ studendo sapiētia augmentatur. Dicit ḡ (Exerce studiū. i. exercitium adhibe studio. vel adhibe studiū artib9. vt possis dicere cū Seneca. Nullus dies erit sine studio (q̄uis perceperis artem). i. intellexeris. i. artis intelligentiā habuerꝫ. qꝛ vsus reddit magistrum. vñ dꝛ Natura reddit hoīem idoneum ad aliqđ cū summa diligentia aīmi pagenda vsus ꝓpinquus reddit artificem. Nota ꝙ studiū sine ingenio est quasi faber sine instrumento. vñ9 Ingeniū nisi sit studiū flos ē sine fructu Hec duo ꝯiūcta fructificare solēt Studiū ē vehemens aīmi applicatio ad aliqđ agendū cū sūma velocitate (Ut cura ingenium). i. vt manus artificis adiuuet vsum rei ita cura. i. animi exercitiuꝫ. adiuuat ingeniū. i. sciam siue sapientiā mediante ingenio (sic man9). i. manualis opatio. adiuuet vsum. i. vsu manuū. vñ9 Sic studeas ꝑ te. q̄uis sis doctus in arte. sensus scrutando crescit vsus opando vel sic ars exercendo ꝛ studendo crescit

Multum venturi ne cures tempora fati

Non metuit mortem. qui scit contēnere vitam

¶ Hic a metu mortꝫ dissuadet autor. Nō em̄ bn̄ viuentib9 honestū est timere mortē. Sen̄. Mors adeo est malū. vt sit extra oēm maloꝝ metum Memoria mortꝫ adeo ē habēda. vt male viuēdi ꝑiculū relinq̄m9. Dicit ḡ (Ne cures multū tp̄a fati). i. mortꝫ (venturi). i. ne sis curiosus de morte ventura (multū vēturi ꝛc̄. i. diligas (tp̄a fati). i. vite venture. s. eterna vel tp̄s vēturi fati. i. mortꝫ. dico ne cures multū vt amittas gaudia vite p̄n̄tꝫ ꝛ ꝙ doleas tm̄. qꝛ opꝫ te mori. ꝙ iam desperes de salute aīe. ꝛ illā ꝑpones tanq̄ desperās. Silr̄ ne cures parū (tp̄a fati vēturi) ita ꝙ nunq̄ habeas memoriā mortis. ꝛ ꝙ nūq̄ dimittas peccare ꝛ p̄sumendo speres te habere salutē ꝛ timorē pene. tāq̄ inter duas molas ꝯstructus cures de morte habenda sic ꝙ de ea memoriā habeas ita ꝙ nō pecces. vñ Salomō Memorare nouissima tua ꝛ in eternū nō peccabis Dicit igr̄ (Multū vēturi ne cures tp̄a fati). i. mortis. Fatū idē est ꝙ mors sicut hic. Item fatū est diuina dispositio in reb9 hūanis. ꝑ quā dei ꝓuidētia singl̄a nectit suis ordinib9 ꝛ dirigit in motū. vñ ſm ꝙ illa dispositio in diuina mente est adunata ꝓuidentia appellatur. de gesta vero ꝛ explicata in rebus est fatum eo ꝙ sicut q̄ntilianus dꝛ (Nō metuit mortē qui scit ꝯtēnere vitam). s. p̄n̄tem. qꝛ vita p̄n̄s dꝫ esse ꝯtēpta. vñ Vita breuis velut aura leuis quo fine teneris Thobias tenebrosa sophistica vita ꝛc̄. Non metuit mortem corpis qui contēnere scit vitā ꝛc̄. p̄n̄tem. vñ9 Non sit tibi cure mortꝫ formido future Mors vero curatur. sed viuere despiciatur

Disce. sed a doctis. indoctos ipse doceto

Propagando etem̄ rerum doctrina bonarum

¶ Hic docet nos autor vt nos ediscamus a sapientib⁹ non a stultis non vilia sed vtilia Quia dt Salomon A sapiente tuum ꝑquire consiliū ꝛ illud instrue desolatū ꝛ hoc est indoctos ip̄e doceto Et post hoc sequit᷑ (doctrina bonaꝝ) .i. scīa (est propaganda) id est dilatanda alijs. qꝛ vt predictū est nobil' aīmi possessio ꝛc̄. Et alibi Scire tuū nihil est nisi te scire sciat alt᷑. Uel aliter (disce) dixerat autor supius disce aliq̄d. Hic autē docet nos a quib⁹ debemus discere. scꝫ a doctis ꝟbo ꝛ exēplo. Quia plus valet doctrina exemplo. vn̄ (disce sed a doctis) .i. ꝯsilium q̄re a discretis ꝛ a sapientibus. qꝛ sepe rogare ꝛc̄. (ꝓpaganda) .i. dilatanda ꝛ publicanda. vn̄ Conditor tabescit. vulgata scīa crescit. ꝛ econtra. doctrina malarū rerum est excipienda vel extirpanda sicut heresis ꝛc̄. Uersus Scire rudes querunt qd̄ docti nos docuerūt. Ut successoꝝ fiat doctrina bonarum ꝛc̄.

Hoc bibe. quod possis. si tu vis viuere sanus

Morbi causa mali est hominum quandoqꝫ voluptas

¶ Preceptū est ꝙ in potu mensuram ꝛ ꝗtantiam teneamus ꝛ sic de crapula dissuadet. ꝛ vt dt Multi ꝑ crapulam perierūt. qꝛ dixerat supius (hoc bibe) .i. q̄tum (possis) id est sustinere vales. quasi diceret non ad supfluitatem sed ad nature exigentiā ꝛ ꝗtantiam ꝛ non vltra. Uel sic (bibe hoc qd̄ pos) id est potens (sis) id est potentiam habeas ad regendum. ꝛ vt potentiam teneas. qꝛ quando aliquis est ebrius non est potens sui. qꝛ supfluitas vini aufert homini potentiā ꝛ valorē. Un̄ Ouidius Certa tibi a nobis dabitur mēsura bibendi Officium p̄stat mensqꝫ tu (si tu vis viuere sanus) id est si tu vis ducere vitam salutarē ꝛ incolumē. tam in corpore q̄ꝫ in aīa. Un̄ Salomon Uinū ꝛ mulieres apostotare faciunt sapientes (quecūqꝫ voluptas) id est supfluitas bibendi vel comedendi (cā mali morbi) scꝫ corporis ꝛ anime. vn̄ Rationis vtile sepulchꝝ ebrietas Multi eīm ꝑ potus supfluitatē incurrunt egritudinem. que eos ad mortem ducit. nam (quicūqꝫ voluptas) .i. quecūqꝫ supfluitas est (causa) id est materia (mali morbi) id est infirmitatis. vn̄ Galienus dr respondisse cuidam querenti de morbo sic Abstinētia est bona ꝛ summa medicina Uel (si vis viuere sanus) id est sapienter ꝛ honeste (quecūqꝫ voluptas) id est omnis superfluitas comedendi vel bibendi (est causa mali morbi) ꝛ luxuria que pre cunctis est damnosa. vn̄ in esu ꝛ potu regnum dei non possidetur. Bibere equiuocum est ad plura. bibere est proprie vinum vel aquam per os transglutire. Item bibere idem est ꝙ intelligere. Alexander Atqꝫ hic dicentem vigili bibit aure magistrum Item bibere mistice accipitur vt in euangelio. Nisi manducaueritis carnem filij hominis ꝛ biberitis eius sanguinem non habebitis vitam in vobis. Istud exponitur p̄mo ad litteram. ꝛ sensus p̄t esse talis. Nisi manducaueritis carnem filij hominis ꝛ biberitis eius sanguinem non eritis de eccīe vnitate. Item bibere idē est ꝙ incorpari. Un̄ in euāgelio Nō bibā ammodo de hoc genimine vitis. donec bibā illud nouū vobiscū in regno p̄ris mei. .i. nō in corpab⁹ mihi vitam

donec bibam' zc. Jtē bibere est suscipe passionē. vñ in euāgelio. Poteꝛ-
tis bibere calicē quē ego bibiturus sum. i. suscipe passionē. Jtē bibere idē
est ꝙ instrui. vñ in euāgelio Si quis sitit veniat ad me z bibat. i. qui desi-
derat doctrinā veniat z instruat. Dicit ḡ (hoc bibe qđ possis zc.) alij ver
sus. Sanioꝛ esse potes si cum moderamine potes. Dat penas multas
nimis accumulata voluptas

Laudaris quodcunqꝫ palam quodcunqꝫ pꝛobaris

Hoc vide ne rursus leuitatis crimine damnes

Pꝛeceptum est ne quod pꝛius laudauerimus. vituperemus. qꝛ cri-
mine inconstantie videremur repꝛehendi. debemus igitur considerare ne
iudicium laude commendemus. Iuxta illud. Qualiter cōmendas z qua
liter vituperas aspice. Seneca. Ne extollas aliquem nec vituperes Di-
cit ergo (quocūqꝫ laudaris) id est laudaueris (palam) id est coꝛam multꝭ
(quodcunqꝫ pꝛobaris) id est pꝛobaueris vel laudaueris (vide) id est ca-
ue ne damnes pꝛius laudatum culpando (crimine leuitatis) id est incō stā-
tie. vel sic. Laudaueris verbis. que sunt benedicta pꝛobaris facta. quia
sunt benefacta. quasi diceret turpe est illum quem laudaueris semel. iteꝝ
repꝛehendere. quia de inconstantie z leuitatis vicio posses redargui. vnđ
Tu non esto leuis laudanda docens bona queuis zc. Alij versus. Si
quis damnauit quod pꝛimitus ipse pꝛobauit. Talis laudatoꝛ leuitatis
habetur amatoꝛ zc. Vide est verbum antiquum z declinatur vido vi-
dis. quia aliter esset vltima longa. de video et in imperatiuo. vel est licen-
tia poetica scꝫ sistole figura.

Tranquillis rebus (que sunt aduersa) caueto

Rursus in aduersis. melius sperare memento

¶ Hic pꝛecipit autoꝛ vt de ꝓsperitate et aduersitate nobis caueamus.
Dicit eñ Seneca. Noli trāquillitate confidere. memento ꝙ mare con-
uertitur eodē die. z vbi luserūt nauigia ibi absoꝛbentur. Dicit ergo (ca-
ueto aduersa) .i. ne eas in aduersitatem (tranquillis rebus) .i. in tempoꝛe
pꝛosperitatis. Unde in alexandro. Sub cardine cardo sic nihil est firmū
cui non metus esset ruine. Possit adhuc zc. Item econtra (tranquillis
rebus) id est tu existens in pꝛosperitate. caue tibi de aduersis. quia dicit
Salomon. In die bonoꝛum nō sis immemoꝛ maloꝛuꝫ. Jn contrariuꝫ. tu
existens in aduersis rebꝫ (rursus in aduersis rebꝫ) existens sᶜ (memento
spera te melius) in tpe aduersitatis .i. noli desperare qn habeas adhuc ꝓ
speritatem. Oꝛatius. Grata supueniet que non seperabitur hoꝛa. z Oui-
dius. Sepe creat molles aspera spina rosas. vel (tranquillis rebus) .i. in p̄
te que sunt aduersa .i. ad guerram (rursus) in tempoꝛe guerre (memento
sperare) ꝙ habeas salutem. vñᵛ. Rebꝫ tranquillis metuas aduersa sub il-
lis. Rursus in aduersis melius superare supsis

Discere ne cesses. cura sapientia crescit

Rara datur longo prudentia temporis vsu

Hic iterum ad doctrinam nos inuitat autor. Dicit ergo (Nec cesses discere).i. sine intermissione doctrine et studio indulgere. quia sapientia crescit cura) id est studio curioso. et intenta studij assiduitas et doctrine augmentum suggerit sapientie. Dicit enim Seneca. Nihil est quod non expugnet continua expugnatio vel operatio intenta et diligens cura) Rara prudentia datur id est acquiritur (longo vsu temporis) ergo multo minor breui vsu temporis. et sic probabile quod sit dicendum. vel (rara).i. preciosa. quia quanto rarius tanto preciosius per doctrinam diuinam ad scientie peruenitur permanentiam. vnde. Omne quod est rarum constat me iudice carum. Hic contradicit gallo. rufinus infidus contradicit contra regine vel legis gallo rufine. Quamuis te rarum credo valere parum. Alij versus. Ut valeas multumque queras fili bone scire. Multa legas facito. cum sit modus iste perito. Item viue quasi cras moriturus. disce quasi semper victurus. Unde. Uiue carens viuo tanquam sis cras moriturus. Intendens studio quasi vita non cariturus. Versus. Discat qui nescit. cura sapientia crescit. Crescit et augetur si temporis vsu habetur. vel sic. Nam datur immensus in longo tempore sensus.

Parce laudato. nam quem tu sepe probaris

Una die (qualis fuerit) monstrabit amicus

Preceptum est vt in laudibus alterius modestiam teneamus. Dicit enim seneca. Parce lauda. vitupera partius. similiter reprehensibilis est nimia laudatio. vt immoderata vituperatio. Dicit ergo (Parce laudato) Parcere proprie est iniurias illatas remittere Unde dicitur quotidie. parce mihi domine etc..i. remitte peccatum meum. Item parcere est suggestionem malorum hominum vel demonum contra bonum hominem refrenare. Unde dauid. Ab occultis meis munda me domine. et ab alienis parce seruo tuo. Item parcere est non corrigere. vt iste parcit virge. Item parcere idem est quod non expendere. vt iste parcit burse. et inde diriuantur parcus ca cum. a quo parce aduerbium de quo habetur hic (Parce laudato etc. Beatus petrus dicit. Nemo propheta est in vita terrena. vnde. Laudandi parcus. culpandi peior esto. Peccator. si non assit vterque modus et sequitur (Una dies qualis fuerit).i. in tempore necessitatis apparebit amici tui fidelitas vel infidelitas. quia aurum in fornace. fides in anxietate comprobatur. Thobias aurum in fornace. fides anxietate nitet In tempore felici tunc cognoscuntur amici. Sorte patet misera que sit dilectio vera (parce laudato) id est mediocriter ponendo temperamentum. quidam sunt qui vltra modum laudant quod est viciosum (Una dies) id est vnius diei mora sorte (monstrabit) id est ostendit (qualis fuerit) siue bonus siue malus amicus tuus (quem probaris) id est probaueris sepe. quia in vnius diei momento poteris probare sorte amorem ipsius quem sepe laudasti. quia non faciunt anni quod facit vna dies. vnde. Tu caueas dici quantum te semper amauit

Ne pudeat. que nescieris te velle doceri

Scire aliquid laus est. turpe ne discere velle

Hic docet autor ne propter pudorem desistamus addiscere q̄ nescimus Quidā eñ sunt qui malūt nescire q̄ȝ inquirere ꝛ addiscere. Dicit ḡ (Ne pudeat te docere q̄ nescieris laus est) .i. laudabile ꝛ vtile ē (scire aliquid) id est aliquantulum habere scientiā. vñ⁹. Discere querere sepe reuoluere sit tibi cura. Hec tria sunt via qua sapientia fit valitura. Dicit ergo (Ne pudeat) ne ascribit̄ tue stulticie. Vñ Salomon. Sapientiam atq̄ȝ doctrinam stulti despiciunt ꝛ ne ascribat̄ arrogantie ꝛ supbie. vnde idē Arrogantiam ꝛ supbiam. ꝛ prauam vitam. ꝛ os lingue p̄ destatur sapientia. (Scire aliquid laus est) q꞉ inde laudat̄ sciēs (turpe est nil discere velle) .i. pct̄m q꞉ nolens addiscere habet in se ignorantiam vincibilem qd̄ ē maximum peccatum. Unde sciendum est q̄ duplex est ignorantia. Quedaȝ necessaria que vitare nō potest. ꝛ hec dicitur inuincibilis. q꞉ nō potest vinci studio vel alio modo. ꝛ talis nō est peccatum. Alia voluntaria siue vincibilis. q꞉ doctrina vel studio vel alio modo vinci potest. ꝛ talis est pct̄m vñ⁹. Tres infelices in mundo dicimus esse. Infelix qui multa sapit. nescitq̄ȝ docere. Infelix qui pauca sapit. spernitq̄ȝ doceri. Infelix cuius prodest sapientia nulli. Alij versus. Ne pudeat queri que nescis arte doceri. Qui scit laudatur. qui nescit vituperatur. Item Plus est omni re sapienti plurima scire. id est omnis diuitie succumbunt philosophie plus q̄ȝ diuitias scire valere scias.

Cum venere et bacho lis est sed iuncta voluptas

Quod lautum est animo complectere. sed fuge lites

(Cum venere ꝛ bacho lis est) .i. cum luxurioso. quia si luxuriosus ꝛ zelotipus ꝛ bilinguis ꝛ similiter linguosus erit. Itē lis ē cū bacho) id est cū ebrio. quia si aliquis ebrius est ꝛ iracundus insanus ꝛ iurgius erit. vnde. Jurgia precipue vino stimulare caueto (sed iuncta voluptas) id est vnū sequitur ex altero. quia ebrieosi sunt luxuriosi. Juxta illud. Venter mero ciboq̄ȝ estuans de facili spumat in libedinem. vel aliter (Cum venere et bacho lis est) quia vltra modū potus opus veneris non potest perficere. sed sobrius maiorem habet voluptatē ꝛ effectum q̄ȝ ebrius. vnde Ouidius. Aut nulla ebrietas. aut tanta sit vt tibi curas. Eripeat ꝛc̄. (Sed iūcta voluptas) quia si vinum sumatur in magna q̄titate non vltra mensuram. sic opus veneris potest perfici. vel (voluptas) id ē vtilitas vel delectatio. q꞉ in vtroq̄ȝ est vtilitas in venere q̄ntum ad prolem si non excedatur supple in bacho est ¡vtilitas . quia potus moderatus necessarius est homini. Sed tamē non est potu abutendum. Et non complectere in animo tuo quod lautum est) id est mundum. Et dicitur a lauo as. id est dilige castitatē ꝛ sobrietatem. non immundiciam. Salomon. Qui ingreditur ad vxorem proximi sui non erit mūdus. cuȝ ptigerit vel retigerit eā vel (latum) id ē laudatu... per syncopam. i. laudabile ꝛ amabile. scȝ sobrietatem veneris ꝛ bachi (sed fuge lites) Si eñ hec duo vltra moduȝ sumantur lites fiunt. scȝ vinum ꝛ luxuria. vñ Salomon. Sūmopere caue iurgia. nam contra parem contendere ineptuȝ est. cum superiore furiosum. cum inferiore sordidum ꝛc̄.

Demissos animo et tacitos vitare memento

Quo flumen placidum forsan latet altius vnda

Ut nimis simplices ꝛ assidue siletes euitemus. docet nos autoꝛ. sunt eñ q̄daꝫ q̄ vulpina sub specie pollēt sicut colūbina. Dicit ḡ(memento vitare demissos ꝛ tacidos)qꝛ nō credas eis nec socieris(animo).i. intentione aliq̄d(demissos ꝛ tacitos).i. nimis humiles ꝛ vltra modū silētes sicut sunt hypocrite. vñ⁹. Quilibet hypocrita specietenus est heremita Mēte tamē tacita latet anguis habēs aconita. q.d. Noli credere illis qui cedant que in corde cogitāt. vñ⁹. Non te decipiāt animi sub vulpe latentes Impia sub dulci melle latent. vnde attēdite a falsis ꝓphetis q̄ veniunt ad vos in vestimentis ouium intus aūt sunt lupi rapaces. Et ꝙ vitādi sunt hmōi homines ostēdit ꝑ metaphoram sumptā a flumine currēte leuiter dicens(quo).i. in quo loco(flumen est placiduꝫ. vnda latet forsan altius .i. ꝓfundius q̄ȝ in illo loco quo impetus currit Uel sic(flumē)qd est(placidum vnda).i. ꝯ vndam.i. ꝙ nō est rapidū;(latet forsan altius).i. ꝓfundius q̄ȝ crederes. vñ fac tibi diuites sub falso nomine mites. Ne credas vndam placidam non esse profundam

Cum tibi displicet rerum fortuna tuarum

Alterius specta. quo sis discrimine peioꝛ

Preceptū est. vt cū paupꝫtatis vrgētia nos aggrauat. alioꝝ infortuniū nostro cōformemus cōferendo vt paupꝫtatem nostram leuius patiamur. quia dicitur leuius communia tangunt. Dicit ergo(Cum fortuna)id est cum status(tuarum rerum)male se habent(vel cum fortuna tuarum rerum displiciat tibi vni)id est si mala fortuna sit in diuicijs ꝛ alijs rebus (specta)id est considera diligenter(quo)id est in qua re vel quomodo tu (sis peioꝛ).i. infelicioꝛ(discrimine)id est damno vel ꝑiculo alterius. q.d. considera alioꝛum discrimina ꝛ inuenies multos melioꝛes ꝛ nobilioꝛes te qui sunt infelicioꝛes q̄ȝ tu. ꝛ ita poteris leuius dolere ꝛ non displicet tibi fortuna tua. vñ Felix quem faciunt aliena pericula cautum. ꝛ econuerso vel sic(spera)id est considera(quo crimine alterius)id est qua differētia alterius sis peioꝛ ꝛ inuenies aliquem similis ꝯditionis. vel si non est peioꝛ vel infelicioꝛ qibꝫ non debēt tibi despicere res tue. vel fortuna tuarum reꝝ. Uel sic(quo discrimine)id est quo peccato tuo tu sis peioꝛ statu alterius vel(quo discrimine alterius)id est quo peccato alterius(tu sis peioꝛ)q̄a peccata alterius impediunt sepe hoīes. vñ Ouidius. Alioꝛū respicere casus. Cōscius ipē feres leuius cōmunia tangunt. vñ Si cōtristaris ꝛ rerū damna sequaris. Ni te solentur. qui peius habere videntur

Quod potes id tempta. nam littus carpere remis

Tutius est multū q̄ȝ velum tendere in altum

Hic precipit autoꝛ ne opus aggrediamur viribus inconueniens ... finem ducere. habendo fiduciam. Quid est fiducia. Fiducia est certa spes animi producendi ad finem rem inchoatam siue rem inceptam. quia officium fiducie est ad consummationem rei festinare. Unde lucanus. Nil credens actum. cum quid superesset agendum. Et alibi In-

cepturum opus summā spectare memento. Incipe sed leta pficienda manu: vn̄. Tutius est aggredi paruū q̄ magnum. quia magnum magna decent. Et p appositum. puum pua decent. Dicit ergo (tempta id quod posses) supple consummare .i. aggredere illam rem quam tu potes ducere ad effectum. quia tutius est. ⁊ hoc ostendit per metaphoram dicens (Nā tutius est carpere littus maris) id est securius est multo nauigare circa littus maris (q̄ velum tendere in altum) .i. in mare pfundum. scʒ q̄ nauigare in medio maris. vbi est magnum periculum aliquotiens. vn̄. Illud tēptabis fieri qđ posse putabis. Tutius est prā sp maris ire p horam

Contra hominē iustum praue cōtendere noli

Semper em̄ deus iniustas vlciscitur iras

¶ Preceptū ne iuste ⁊ innocenter viuentibus molestiam inferamus quia boni a malis decipiunt̄. vnde Salomon. Ambulans recto itinere et timens deum despicitur ab eo qui infamis graditur. Unde catho filium suum a vicio isto volens remouere filium suum prohibet ne contēdat cōtra iustum nec eū despiciat. quia deus accipit vltionē ab illis qui contra iustos contendunt. vn̄ Da mihi vindictā ⁊ ego retribuā dicit dominus Item Proficiunt oculis supra mortalia iustis ¶ Nota q̄ homo quādoq̄ ponitur in plenitudine sue significatōis. in qua comprehendit totaʒ vnam spēm. vt omnis homo est animal. Quandoq̄ ponitur pro digniori parte hominis. vt in Alexandro. Interior sibi sumat homo ⁊c̄. i. animus Quandoq̄ ponitur in designatione exterioris partis. vnde apl̄s. Qui distinguit inter hominē exteriorem ⁊ interiorem. q2 interior est anima exterior vero corpus. Item homo constat ex quatuor elimētis sicut alia corpora. terra in terram versa. humor in sanguinē. aer in spm̄. ignis in calorē Item homo constat ex mortali et immortali. ⁊ diffinitur sic. Homo est animal ratōnale mortale sensibile disciplineq̄ capax. qui ingenio valet artibus ⁊ per cognitōem reꝝ quicquid agere debet elegit vt si quid sit inutile contēpnat contra hoīem iustum. i. aīam. Dicit ḡ (noli contendere) id est contentōem commouere (praue) id est iniuste ⁊ nūq̄ contra hoīem iustū id est sanctum et religiosum. quia deus iniustas vlciscitur iras. i. vltioneʒ de ira iniuste illata Unde habemus de sancto Brictio qui sanctū Martinū deridebat. qui cuʒ flagellabatur ait. hoc merito patior q2 peccaui in sanctū dei. vn̄9. Aspiciunt oculis superi mortalia iustis. Alij ꝟsus Multū deliras si iustis porrigis iras. Iras iniustas dn̄s nō mittit inultas

Exceptis opibus noli merere dolendo

Sed gaude potius tibi si cōtingat habere

¶ Hic docet nos autor potius gaudere de habitis ⁊ inuētis q̄ dolere de amissis. ⁊ hoc est contra auaros. q2 dicitur. grauius torquent̄ auari de amissis p memores q̄ delectātur habēdo Et alibi. Ploratur lachrymis amissa pecunia veris. Unde homo debet esse fortis ⁊ constans animo sicut Job. qui mutabilitatem rerum temporalium pupendit dicens amissis rebus suis. Dominus dedit dominus abstulit. sit nomē domini

benedictum. Vñ qdam consulans quandã de morte filij dicit Noli flere quia talem filium amisisti. sed gaude potius qr talem genuisti & habuisti. Dicit ergo (noli merere dolendo) id est flere (sed gaude potius) qꝫ doleas. quasi diceret. potius gaudendum est de habitis qꝫ de amissis doleas. Vñ quidaꝫ sapiens q lugebat morte filij ait sibijpsi Noli lugere vel tristari. qr filium amisisti. sed gaude &c. vñ. Luctũ depone p rez pditõe Potius gaudebis sup hoc sed tu quod habebas

Est iactura grauis: que sunt amittere damnis.

Sunt quedã que ferre decet patienter amicum

¶ Iactura est pprie illud qd naute piclitantes iactãt in mari. sꝫ hic ponitur p incõmodo. Itẽ iactura venit grauis & in dãnũ qñ puenit ex improuiso. Grauis hꝫ multas fcationes. Qñqꝫ notat põderositatẽ. vt onus est graue. i. ponderosum. Qñqꝫ notat preciositateꝫ. vñ Alexã. Nũmus est preciosus & absqꝫ põdere sermo guis. Qñqꝫ est idẽ qꝫ pressus. vt dũ nocte graueris sumno &c. Qñqꝫ idẽ est qꝫ iracũdus. vt iste est grauis familie sue Qñqꝫ notat difficultatẽ. vt lectio est grauis. i. difficilis. Qñqꝫ dr pregnãs. vt ista mulier est grauis. Qñqꝫ molestũ. vt cũ dr. Noli esse mihi grauis. i. molestus. Qñqꝫ idem est qꝫ dãnosus. vt iactura est grauis. i. dãnosa. Itẽ qñqꝫ idẽ est qꝫ odiosus. vt cũ dr. Iustus est grauis ad vidẽdũ Et qñqꝫ dicitur grauis ratione peccati. vt pplo graui iniquitate. Qñqꝫ dicit grauis rõne virtutis. vnde in ps. In populo graui laudabo te. Vel lege sic (grauis iactura est amittere ea que sunt) id est ea que aliquis habet si sint magna & preciosa. et aliqua nõ ita magna. que si amittant debet amicus supple sui (ferre) id est sustinere (patiẽter) qr homo amicus sui est qui non irascit sine causa. Unde irasciabs re noli. vel aliter (grauis iactura est id est magnum incõmodum est. & etiã dãnosum est (amittere) id ẽ pdere. (damnis). i. ad damnum hominis. vel (damnis). i. prauis vicibus. vel (damnis) id est ad damnũ suum haberi. que vere sunt scꝫ eterna gaudia. Sunt quedã alia que si amittant (decet) hoiem (amicum) sui (ferre) id est sustinere patienter sicut Iob. qui ait rebꝫ amissis Dominus dedit dominus abstulit sit nomẽ domini bñdictum. Vel aliter (grauis iactura) id est maximũ damnũ (amittere) id est recipere ad vsuram (damnis) id est ad dãnum suũ est q sunt homini necessaria. qñqꝫ sunt quedã sicut pauperes & hoi que decet hominẽ (amicum) sibi (ferre) id est sustinere patiẽter vt qui habet nõ vendat et aliam pecuniam nõ recipiat ad vsuram vñ supra. Infantem nudũ &c. vel aliter (iactura grauis est). i. magnum damnum (dãnis). i. inter damna (que sit amittere). i. pdere amicum. vñ Salomon. Omni tpe diligẽdus est amicus. et sunt quedã scꝫ alie res que si amittant debet (ferre) id est sustinere patiẽter. vel sunt qdam q ferre decet. s. amicũ si aliqñ est iratus vñ. Nõ est tã leuis dãnose pdere queuis. Quedã portabit patienter quisqꝫ amabit.

Tempora longa tibi noli promittere vite

Quocunqꝫ ingrederis sequit mors corporis vmbram

¶ Hic docet nos autor ne cõfidamus in vita humana. qr dicit btūs Gregorius Breuis est hui⁹ vite felicitas ꝛ gloria secularis. vñ Salomō Ne glorieris in crastinū ignorans qd supuentura dies paret. vñ(Noli ꝑmittere tibi longa tpa vite) cum nihil sit certius morte ꝛ nihil incerti⁹ hora mortis. Preterea impossibile est senem diu viuere. sed possibile est iuuenem cito mori(quocūqꝫ)supple loco ingredieris mors .i. necessitas moriendi(sequit̄ vmbrā corpis).i. corpus qđ est velut vmbra. qr cito transit. vñ. Nos leuis vmbra sumus. nos apti turbine sumus. Et nihil est fum⁹ nos nihil . ergo sumus. ꝛ terra quid nisi fumus . Et nihil est fumus . vt sup̄. Mors in hoc loco ponit̄ pro necessitate moriendi . qr vbicūqꝫ ingreditur homo in actu nō moritur. sed semp comitat̄ hoiem necessitas moriendi. De qua dr in Genesi . Quacūqꝫ hora comederitis morte moriemini .i. necessitati moriēdi subiacebitis. vel aliter Noli pmittere tibi sperando longa tempora vite . scꝫ eterne . quia vere sunt longa si non cessas peccare . quia quocunqꝫ modo tu ingredieris existens in peccato eterna mors sequitur vmbram corporis quousqꝫ puniaris in corpore ꝛ anima Vel mors. idest dyabolus qui est causa mortis Et dicitur . Ab adam vsqꝫ ad christum regnauit mors. id est dyabolus sequitur vmbram corporis tui nec dimittet te donec puniat in futuro. vel aliter tempora longa Scriptum est eñ Mors ꝛ vita in manu dei sunt quocunqꝫ ingredieris. id est ambulabis (sequitur mors corporis vmbraꝫ) quia sicut vmbra corpus sequitur. ita mors sequitur hominem. quia vbi homo ibi periculum. vnde versus Non tibi confidas ꝙ multo tempore viuas Nam quo quisqꝫ abit mors post vestigia vadit Item Preterit hic vita veluti sit missa sagitta . Est hec vita breuis transit vt aura leuis . Alij versus. Nunqꝫ pmitte longe tibi tēpora vite. Naꝫ q̊cunqꝫ dat̄ gressus te mors comitat̄

Thure deum placa: vitulum sine crescat aratro

Ne credas placare deum. dum cede litatur

¶ Hic docet nos autor placare deum thure . id est pura mente ꝛ non vitulo immolato. quia sacrificium deo spūs ꝯtribulat⁹ cor ꝯtritū. ꝛc. Primo legit̄ iuxta litteram. ꝛ qr illa litteratura est breuis. ideo leuiter illam ꝑtranseo. Sed allegorice sic p̄t legi vel intelligi per vas in quo portat̄ thus mens pia designatur. quia debemus habere mentem eleuatam ad celum ꝑ ꝯtemplacōem nostram per thus orōem ꝛ deuotōem mentis quā debemus ad deum effundere. vñ in canticis. Que est ista q̄ descendit ꝑ desertum sicut ꝟgula fumi ex aromatib⁹ mirre ꝛ thuris. ꝑ mirram mortificatio carnis designatur ꝑ thus deuotio. ꝑ ignē quo accēditur thus intelligim⁹ supernū amorem ꝛ diuinum. vñ⁹. Mistica sunt . vas. thus. ignis. nā vase notat̄ Mēs pia thure prece est. igne supernus amor. Vñ lege sic(Placa deū thure) .i. mētis deuotōe vel deuotis precibus (ꝛ sine)id est permitte (vitulum)id est mētem tuam a peccato alienam (crescat) per bona opera (aratro)id est ad portandum iugum dei . Per vitulum intelligit̄ homo qñ est a peccato alienus. vnde Dauid Imponent sup altare tuū vitulos id est viros multos a peccato alienos ponēs angeli sup altare . id est super

altam hierlm (Nec credas placare deum rc) id. si nō credas q deus sit placabilis p carnis afflictōem si nō pcedat deuotio. Ouidius. Ante deos homini q consiliare valeret. Fas erat et puri liquida mica salsis. Aliter (Thure deum placa) id est mitiga (deum thure incensum) in igne siue vitulum tuum crescat aratro. id est vt aptus sit ad trahendum (ne credas placare rc) id est immolator (cede). id est immolatione alicuius animalis. vnde versus. Victima seruetur domino thus. sacrificetur. Nūq letatur dominus cum cede litatur.

Cede locum lesus. fortune cede potenti

Ledere qui potuit quandoq prodesse valebit

¶ (Cede locū lesus). i. da locū leso vel ledendo qm̄ sit tēpus. vel (cede) ex humiliādo te. vñ Salomon Ubi est humilitas ibi est sapiēcia. humilia te ergo in oībus. qr qui se humiliat exaltabitur. r qui se exaltat humiliabitur. vñ Aug⁹. Qui sine humilitate ceteras ꝑtutes ꝯgregat quasi puluerem in aere portat (fortune cede potenti) id est forti et nobili. quia ditior r potētior est te (Ledere q potuit rc) vl aliter (tu lesus cede). i. da locum ei qui te lesit (fortune potenti) id est felicitati illius qui felicior r potētior est te vnde versus Nō vlcisceris q̄uis tu lesus haberis Qui lesit temere poterit quādoq valere

Cum quid peccaris castiga te ipse subinde

Vulnera dum sanas dolor est medicina doloris

¶ Hic docet nos autor q post peccatum corrigamus nos. Et similiter ad veram confessionem nos inuitat dicens (Cum peccaris) id est peccatū feceris (quid) id est in aliquo (castiga te ipse) id est in conuertēdo te de peccato (subinde) id est post peccatum (castiga) inq confitendo ore satisfaciendo opere. quia aliter non bene penitebis. vnde Cor cōpungatur os dicat opusq sequatur. Et licet correctio sit aspera. tñ est bona r mitigat vicium. Quod ostendit per metaphoram dicens (vulnera dum sanas) id est peccata per confessionem oris. contritōem cordis. r operis satisfactōem dolor est. rc. vñ⁹ Ut corpus redimas ferrum patiaris et ignes Alibi. Asperior sanat grauiores potio morbos. A simili de confessione Vel aliter (inde) id est postea. quia q̄uis correctio sit aspera. tamen bona est Et hoc ostendit per metaphorā dolor est rc. id est dum sanas vulnera. s. memento dolorem. Medicina eñ egrotanti imposita dolorem infert. sz postea ipsum dolorem sanat r emendat. Alibi dicitur. Si peccaueris te reprehendes. et conscientia te remordeat. et hec erit peccati sanatio. vnde versus. Quando peccatur correctio multa sequatur. Sanat languorem faciens medicina dolorem

Damnaris nunq post longum tempus amicum

Mutauit mores. sed pignora prima memento

¶ Noli leui accusatōe ab amicicia alicu⁹ desistere. quasi diceret Si aliq

quis q̄diu fuerit in a...nicicia tua ⁊ postea peccet in te.cōdona ei.quia mu-
tauit mores odiendo illum quē ꝑus amabat. Sed memēto ꝑma pigno-
ra id est primam amiciciam.scȝ ꝑmum pignus ⁊c̄(damnaris)id est nun-
q̄ damnabis illum quem a puericia habuisti amicum.et noli aliqua occa-
sione ab eius amicicia desistere.quia mutauit mores.s.te obliuiscēdo. vn̄
versus. Non est antiquus a te damnandus amicus. Mutauit mores ef-
fectus cerne priores.

Gratior officiis quo sis mage carior esto

Ne nomen subeas quo dicitur officiperdi

¶ Gratior officiis ⁊c̄)id est fac te esse gratū et memorē beneficij accep-
ti a te et ita amaberis.q₂ munera sumpta ligant (esto gratior) id est ami-
cabilior(officijs).i.operibus(quo)put vt(sis mage charior).i.mag₃ ca-
rus(ne nomē subeas quod dicit̄ officiperdi).i.officium ꝑditū. ⁊ est nomē
indeclinabile omnis gn̄is et potest adiūgi cuilibet casui. Et est officiper-
di qui nō remunerat sibi seruitutem. vel qui ꝑdit operam vel officium.q₂
ꝓ illis nullā ꝯsequat̄ remuneratōem. vel aliter(sis mage carior officijs)
scȝ operibus tibi exhibitis vt illi qui tibi aliquid debuerint melius amēt
te post munus datum tibi q̄ illud munus quod tibi dederunt (ne sube-
as nomē quod dicit̄ officiperdi).i.ne voceris officipdi.i.talis ꝙ officium
tibi exhibitum ꝑdatur. Et sic officipdi est nomē indeclinabile ex duobus
obliquis cōpositum Officipdi dicitur illud qđ nō remunerat̄ qn̄ aliquis
ꝑdit opam dando alicui.vn̄⁹. Officij gratus sis vt fias adamatus. Ne
possit verti iam te sup offciperdi

Suspectus caueas ne sis miser omnibus horis

Nam timidis et suspectis aptissima mors est

¶ Suspectus caueas)id est suspitōis (ne sis miser omnibus horis)
q₂ qui semp in suspectione est miser efficitur.nam(timidis ⁊ suspectis ap-
tissima mors est)id est suspiciosis Nam melius esset talib₃ mori q̄ semp
viuere in timore.vel(caueas suspectus)id est ne sis suspectus . vn̄⁹ Sus-
pectus semper cur sis miser ipse libenter. Nam mors apte quidem suspi-
cio constat eidem.

Cum fueris seruos proprios mercatus in vsus

Et famulos dicas.homines tamen esse memento

¶ Ad humanitatem inuitat nos autor dicēs ne nostros famulos di-
camus in ꝯtemptum cū eiusdem simus nature. Qm̄ vt đr in Genesi. qn̄
deus creauit oēs hoīes nullū creauit nobiliorem altero. Et cum a summo
creatore origenem habeamus et oēs fratres sim⁹. ideo đr(Cum fueris
seruos ꝓprios mercat⁹ in vsus).i.in ꝓpriū vsum vl̄ seruitutē (hoīes tn̄ esse
memēto)licet seruiāt tibi.erga eos tn̄ age humanitatē.vn̄ Cū sis merca-
tus famulos seruosq₃ lucrat⁹. Sunt hoīes isti q̄s ꝑcio sic habuisti

Quam primum rapienda tibi est occasio [illegible]ima

Ne rursus queras: que iam neglexeris ante

¶ Construe (prima occasio) id est prima oportunitas faciẽdi hoc qd tu desideras (est rapienda). id est aggredienda (q̃ primum) id est cito vl velociter (tibi) id est a te cum occasio boni operis venerit tibi vnde Lucanus. Tolle mores semper nocuit differre paratis (Ne rursus). i. postea cũ volueris facere illud. vl habere de quo prius habuisti possibilitatẽ (q̃ras) illud et nõ inuenias. vel (q̃ras) et inuenias (que iam neglexeris) id ẽ omiseris (ante) vñ⁹. Que tibi queq; datur occasio prima petatur. Ne reperire velis que neglexisse videris.

Morte repentina noli gaudere malorum

Felices obeunt. quorum sine crimine vita est.

¶ Hic monet nos autor ne morte alicuius mali subitanea gaudeamus qr sit̃r hõ felix p̃t mori. vñ q̃dã Oẽs crede mori mors nulli pcit honori Omnes maiores mors occupat atq; minores. Equa falce secat. humilẽ maioribus equat Et alibi. Quicquid agas memori mente teneto mori. Vñ (noli gaudere malorum morte repentina). i. subitanea morte. scz hominum Scriptũ est eñ Noli gaudere de morte inimici tui sciens qr omnes homines moriũtur. sed etiam (felices) id est beati (obeunt). i. moriuntur. q̃z scz felicium (vita est sine crimine) id est sine peccato. Cũ g̃ taz boni q̃ mali moriant̃ nulli⁹ morte gaudere debes. vñ. Ad subitã mortem prauos venisse q̃d optem. Occidit iniustus. nec nõ sine crimine iustus

Cum coniunx tibi sit. nec res. et fama laborat

Vitandum ducas inimicum nomen amici

¶ Cum piunx tibi sit nec res) id est pecunia. id est cũ sis pauper ⁊ fama laborat. quia hoĩes male loquuntur de ea. vl dicendo te esse diuitẽ cũ non sis (ducas) id est dignũ iudices (vitandũ nomen amici) adulteri fingens se esse amicum tuum inimicum tibi. quia reuera inimicus est adulter ⁊ non amicus quia vxoris tue significat se esse amicum Vel aliter (Cũ coniunx tibi sit) id est fama coniugis laborat. ita q̃ fama mentiatur ea et sint falsa. Vnde dicitur. Verum dicens non laborat (nec res) id est non sit ita in rei veritate. id est vxor tua non sit talis qualis dicitur a fama (vitandum ducas) id est vita ne (ducas nomen amici inimicum) . id est vt inimicum. quasi diceret. ne facias de amico inimicum. quia causa vxoris tue non fingit se esse amicum tuum. quia falsum est quod de ea dicitur. vñ⁹. Iunctus ad vxorem turpem vitabis amorem. Ne labor incumbat. qui rem famãq; retundat

Cum tibi contingat studio cognoscere multa

Fac discas multa: vita nescire doceri

¶ Cum tibi cōtingat ⁊c̄) quasi diceret. Noli superbire si tu scias aliqd immo velis sciam tuam semper amplificare semper addiscendo et alios instruendo. vñ supra. Exerce studium. ⁊c̄. Dicit ergo (cum tibi contingat) id est acciderit (cognoscere multa) id est res multas (studio) id est per studium (Hac discas ⁊c̄) noli superbire inde sed te pro nesciente reputa (vita) id est caue (nescire doceri) prohibēdo alijs audit.. id est res auditas vnde versus. Nemo sit oblitus cum fuerit multa peritus. Qui plus addiscat. nec discere queso fatiscat

Miraris verbis nudis me scribere versus

Hec breuitas sensus fecit coniungere binos.

¶ Finiturus autor opus suum excusat se quia loquitur ita breuiter dicens nō hoc fecisse ex negligentia. sed ex sensus breuitate. Unde dr (Miraris verbis) interrogatiue pōt legi. quasi diceret. Nō debes mirari me non amplius vel prolixius tractasse. hoc eñ feci propter sensus mei breuitatē quia nō sum magnus poeta. vl' propter breuitatē sensus mei (me nudis). i. apertis vl' nō sentētiosis verbis scribere versus. Et ita euitat arrogātiā. ⁊ sequitur (Hec breuitas sensus) scȝ vt breuiter doceret (nudis) id est apertis (verbis fecit coniungere binos. quia bini coniuncti sunt seriatim. ad ostēdendum quid agendū. qd fugiendū. qd tenendū quidue imitandū sit filio et nobis. quos sub persona filij instruere intendebat. vñ⁹ Nullus miretur si carmen nudū habet Mens pauptina coniungit carmine bina.

Expliciunt glosule Cathonis valde vtiles volentibus instrui in bonorum morum acceptatione. malorū fuga. optime correcte. Impresse anno salutis. M. cccc. xciiij per Henricum Quentell in Colonia

Folio

Vincere cum possis interdum cede sodali 14

Ne dubites cum magna petas impendere parva

Litem inferre cave –

[illegible] ob culpam cum te dolor urgeat [illegible]

Quem superare potes – vince ferendo

Conserva potius – crescit mortalis egestas – 20

Dapsilis interdum notis et carus amicis

2/60

S100